

210

70

4

ЛЮБАВЬ

к

ОТЕЧЕСТВУ

или

БРАНИСЛАВЪ И ТУГОМИРЪ.

Написао

К. ЛАЗАРЕВИЧЪ.

ѡаковъ и учитель Крагуевачкій.

У БВОГРАДУ.

Книгопечатномъ Александра Андрића.

46

Reber & Touchette No. 31.

Proc I 251.1

210 С 26

РІІ80

Р 19 Ср Т 25 л. 1

ЛЮБАВЪ К' ОТЕЧЕСТВУ

ИЛИ

БРАНИСЛАВЪ И ТУГОМИРЪ.

Написао

К. ЛАЗАРЕВИЋЪ,

ѡакоњъ и учитель Крагуевачкиѡ.

У БEOГPAДУ.

Књигопечатњомъ Александра Андрића.

1861.

Инв. бр. 114087

СВОМЕ ДРАГОМЪ И МИЛОМЪ ПРИЯТЕЛЮ

В. ЖАВАРЦУ,

Председателю Суда окружя Смедеревскогъ

и

СВОМЕ ПОБРАТИМУ

И. СТОЈКОВИЋУ,

Началнику окружя Ужичкогъ,

књижицу ову посвећуе

ИЗДАТЕЛЬ.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or title.

Second line of faint, illegible text.

Third line of faint, illegible text.

Fourth line of faint, illegible text.

Fifth line of faint, illegible text.

Sixth line of faint, illegible text.

Seventh line of faint, illegible text.

Eighth line of faint, illegible text.

Ninth line of faint, illegible text.

Tenth line of faint, illegible text.

Eleventh line of faint, illegible text.

Предговоръ.

Свако дѣйство има свой узрокъ па и ово мое дѣлце такође свогъ узрока има. Обшта, или баръ поедини' мои' пріятеля' и познаника, заключеня о разнымъ стварима, нарочито моралнымъ, коє су поглавитый основъ быѣа людскогъ на земљи, побудила су ме, те самъ ово дѣлце подъ насловомъ „Любавь к' отечеству, или Браниславъ и Тугомиръ“ написао. Главна є дакле цѣль: да се овде представи напредакъ и станѣ моралны людій, а потомъ опасности за поштенъ животъ ако се противно поѣе.

Па да бы разговетнии у мыслима быо, я самъ усвоіо драматичный начинъ писаня, у коме Браниславъ и Тугомиръ почию свой говоръ одъ „пріятельства“ и воде га крозъ сва станя, заключително до понижене гордости и зависти, коє ѣе у другой части изложено быти.

Браниславъ у овомъ дѣлу има се сматрати за непозната роѣнѣмъ и отечествомъ но при томъ за човека, кои є своіомъ срдчношћу толико радіо на путу пріятельства и искренности колико се само помислити може, па ипакъ слабо є гди нашао сталности и постоянства, изъ когъ узрока, скоро цео векъ проводи у страданю душевномъ. Тугомиръ пакъ представля Бугарина кои тражи ублажити судьбину домовине своє.

При задатку овоме доста самъ пута себе поставляю у искрено станѣ те да дознамъ да ли ѣу

у станю быти да га достойно разрѣшимъ; ал' самъ свакій путь признао да ова честь принадлежи людина одъ веће умности; но притомъ кадъ самъ годъ запытао себе: да л' є могуће да ова поштована умность безбрижно рачуна на свой добитакъ, ако не буде и споредны, па макаръ и одъ найманъ важности пратиоца имала, кои ће ю достойно поздравити, свагда ми є се можда и привидно одговарало: да мала и незнатна дѣла треба да предходе великимъ и полезнымъ.

У овой идеи желећи я, не као аукторъ какавъ, дѣло мое препоручити, но као тежню да у омладини србской пробудимъ волю к' читаню и расуждаваню, а нарочито пакъ желећи браћу мою ораче и копаче съ моралнымъ станѣмъ што већа сродити, я нисамъ пожалю ни найманъ труда дѣло ово у ползу нѣну написати, за коя нека ми буде благодарность нѣно прилѣжаніє у искренности и пріятельству.

Што се несавршенства могъ у мышленю тиче, то молимъ да свакій у овомъ смотреню, ячій извини, тымъ пре, што самъ я делце ово само съ томъ мысли: „свакій по нешто, к' постиженю целогъ“ написао, па ма да су ме млађана крилца моя дубоко у маглу и синѣ море критике занела, єръ кадъ єдинче већ ногомъ пође, онда мати лебди надъ нѣмъ, радує му се, крепи га и с' усхићенѣмъ говори му: „тако сыне тако, пакъ ћешъ цель постићи.“ А осимъ овога нека ме и непознанство са страннымъ єзикомъ извини, єръ да у овоме нисамъ сасвимъ сиротанъ, то бы вальда штогодъ болѣ дѣло задовољило очекиванѣ.

К. Лазаревићъ

Ђаконъ и учитель Крагуєвачкій.

1.

Да мой Тугомире! єдногъ дана говораше замишлѣный Браниславъ другу своме Тугомиру, смешно є време данасъ заиста настало, неста пріятельства, неста говореня и загуби се слога и любовь, коя негда међу людима найсилнїе цареваше. Све што данасъ радимо было на користь слоге и любви ил' на користь пріятельства и єдинства, све се то, Тугомире! као неистинито сматра. Данасъ намъ се пребацую лични интереси, и говори намъ се: да тежнѣ наше у овомъ обзире ништа друго нису него средства и начини да болестну судьбину и презрену личность нашу подигнемо. Примера' да є овако, и сувише имамо; али єданъ примеръ поцрплѣнъ изъ могъ досадашнѣгъ живота и до те ме є сумнѣ и плашнѣ довео, да самъ до садъ и то толико пута' и на те мисли долазіо, коє су ме хтеле убѣдити, да у природи по гдикои човекъ ништа друго нїє но страдалникъ и самъ свой робъ.

Ово самъ доста пута' и поверовати морао, а нарочито у онимъ тренутцима, када самъ се насилце и у инатъ овомъ времену неповереня упиняо доказати, да іоштъ нїє сва надежда повереня и права истина сасвимъ пропала; но свагда немилостиво предусрећанъ и побеђенъ, враћао самъ се у границе далѣгъ умствованя. Судбина є моя дакле у свакомъ времену и у непрестаномъ тумараню съмыслима и иначе несносна постада; па къ томе

іоштъ кадъ се и на неке неправичности обазремъ, тада и до такогъ очаяня дођемъ, да ме єдва душевнѣй светъ задржава те да непропадемъ.

Да ли є іоштъ непозната мати моя природа и сила Божія, овако наредила, да у неспокойству дане проводимъ, то незнамъ, но свакояко судимъ да ніє. Она ме є створила да правичанъ, истинитъ и у свему слѣдственъ будемъ, и я самъ такавъ; но нашто ми є, што самъ свестанъ свему што радимъ? нашто што самъ правичанъ, кадъ ме башъ онай осуђує справъ кога самъ умеренъ са пресудомъ быо? и напоследку нашто да самъ вѣранъ и искренъ, кадъ ми башъ онай неверує предъ коимъ самъ миліонъ пута' вѣрность и истинитость мою освѣдочію? Далъ, зашто ме сва свестъ и правичность моя и кодъ противне стране незаступи, и заръ она као добра, ніє кадра да изведе противнике мое изъ сумнѣ справъ мене? Я се Тугомире! овимъ тайномъ обмотанимъ задатцима непрестано дивимъ, па и до таки' смешны заключеня' претерамъ: да є скоро читава єдна половина одъ насъ єдинствено ради обмане и ради нашегъ неспокойства поникнути морала; и шта више, доста пута почнемъ се и са природомъ борити, укораваюћи є, што насъ є на неке секте и партає изделила, и тако насъ єдногъ одъ другогъ разликомъ у нарави удалила, да мы, у место да се єданъ другомъ приближавамо, све се далъ туђимо и єданъ одъ другогъ бежимо. тако н. п. ако се я данасъ съ тобомъ о єдномъ нашемъ интересу, кои є исто онолико и за тебе колико и за мене пробитачанъ, советуємъ, па ты или у инатъ, или и изъ други мени непознати узрока' нећешъ да одобришь мишленъ моє, па ма оно и найзаконитіє было, и све идешъ на то, дз ме убѣдишь да самъ кривогъ мышленя, и да више присваямъ на свою.

страну. Я незнамъ, да ли є іоштъ когодъ на свету толико поднео труда и стараня поправити ове недостатке баръ у кругу пріятельства и на ономъ месту, гди су се просипале сузе за прошавшомъ истиномъ колико я? Я самъ Тугомире! скоро читаву четверть мой досадашньи година провео у препирки са єднимъ моимъ пріятелѣмъ, кои не само да ово време назива „временомъ неповереня,“ но и мое жертве назвао є личнымъ интересима, и све што самъ у ползу благородства душе говорію, то є одъ нѣгове стране сатрвено и погажено почемъ прве и последнѣ речи свагда су му были, „да никомъ данасъ веровати нетреба,“ и незнамъ да ли си искусію како намъ ни срдня ни гнѣвъ при свакимъ неприликама ништа непомаже; єрь у колико се више спуштамо у дубльину да искреность и истину подигнемо, у толико све далѣ и далѣ у єзеро неспокойства тонемо, и само найманый ветриѣъ, па смо засркнути. Пи овоме непредстои ли намъ, на путу к' пріятельству водеѣмъ найвеѣа зла побѣдити? тражимо пріятельство а наилазимо на неприятности, оѣемо искреность а долази обмана, и зовемо любовь а одзива се мрзость. ніє ли ванредно чудо, да мы данасъ тяжело пріятеля наѣємо! па ако га и наѣємо, то смо га само онда нашли' кадъ смо за нѣга єву драгоценость брига' наши' жертвовали, незовели се то за скупе новце наѣи пріятеля! Ахъ мой Тугомире, како мы доста пута' и тайне наше за овай добитакъ на коцку меѣємо па ипакъ ништа недобіємо но само тайне наше на полѣ изнесемо и одъ нѣи се свакій часъ страшимо, неизоставляюѣи ни єдногъ минута мерити и ценити черте таквогъ пріятеля у каквомъ є расположаю справъ насъ. Кажи ми дакле молимъ те, каквогъ бы се пута онда држати требало, кадъ би мы, тражеѣи пріятеля, и

на такогъ човека наишли, коме смо, за задобити часъ пре пріятеля, и неку тайну већъ поверили, коя є таковогъ смисла, да треба за свагда да тайномъ остане, а на жалость онай, комъ смо ю поверили, или јошъ незна шта є тайна, или и ако зна, врло мало на ню полаже.

Ты ћешъ се безъ сумнѣ мой добрый пріятелю! позвати на обште признато, и то оно правило: „да тайна престає бити тайномъ чимъ изъ уста наши' изађе и да дуго време треба о пріятельству размишлявати, кое ћу ти одобрити; но у исто време желіо бы да ми опредѣлишь: шта є оно у нама што намъ никако не да мира, и што неће да насъ сачува те да се коме случайно неповеримо? та я самъ се толико пута осведочио, да ми се по некій путь теже борити са тайномъ но и са самомъ смрћу, и текъ што самъ ю коме казао, већъ самъ се покајао. Непостоянству и несташлуку мало се што за овај случай пребацити може, почемъ и тайне наше, шта су друго? но иманѣ наше а будући да смо у иманю само онда срећни, кадъ га и съ другима уживамо: то ово и за тайне важности имати мора. Но добро, нека бы и противно было, али садъ оћу да ми кажешъ, шта треба да са онымъ човекомъ радимо кадъ онъ н. п. не само да тайну нашу зна, но у нѣой и самъ, ако не више, а оно баръ у пола учествує и тврђе ю чува но и мы сами, па и опетъ ни себи ни нама неверує? Кажи ми дакле шта ћемо са ономъ другомъ половиномъ? я самъ као што и самъ можешъ представити, ако ти є се кадъ ово случило, у оваквымъ теснымъ околностима хтео прекинути свако сношенѣ са оваквымъ човекомъ, и хтео самъ еданпутъ за свагда нѣга се опростити; но бы ли се што помогао, кадъ речи моє при нѣму написане остаю,

а нѣгове речи, премда су при мени и равне моима, аль оригинала нема? Та за єдну тайну никадъ прежалити нећу, што самъ незлобанъ и малолѣтанъ быо те самъ ю поверіо єдномъ назови-пріятелю, и ако веруєшь, ево већъ неколико година' одъ тогъ доба па и данъ данашній каємъ се за томъ тайномъ, премда се не боимъ да ће ко за ню знати осимъ онога коме самъ ю поверіо.

Тугомиръ кои Бранислава внимателно слушаше рече му: па зашто пріятелю? да тужишь и зашто да се сумняшь и каєшь, кадъ си сигуранъ да нико други осимъ онога, коме си казао, за ту твою тайну знати неће? то є знакъ да си ю добромъ пріятелю поверіо и на добро место оставіо; а ако ніє овако, то онда сумня твоя и мене доводи у сумню да є та твоя тайна нешто више него тайна, т. є. можда да та твоя тайна превазилази сваку могућность, кою ты одъ оногъ очекуєшь, комъ си се поверіо. —

Ахъ мой Тугомире, та да си єдно погодіо па и опетъ бы ми скинуо теретъ са срца. Я те као друга најлюбезніє молимъ да се ограничишь говорити о тайни овой кою нит' представити нити погодити можешъ у чему, она своє основе има; но я знамъ и уверенъ самъ да си се ты радъ са овомъ моіомъ тугомъ упознати и да си ми є радъ олакшати, али веруй ми! да ово никако нећешъ моћи ублажити па макаръ ти она болъ позната была, него и мени самомъ. Само єдно єдино време могуће є да ће зактети да и теби кажемъ у чему се она састои, потоме дакле ништа ме за садъ о нъой не пытай но на положена пытаня одговори ми.

Па како ти знамъ Браниславе! рече Тугомиръ на положена пытаня одговорити, кадъ правога уз-

рока незнамъ шта ти е дало повода да природу осуђуешъ говорећи: да у природи по гдикои човекъ ништа друго ніе но страдалникъ и свой робъ. Ако ово заключавашъ по себи, то онда непременно морашъ ми казати узрокъ тогъ заключеня, па текъ да ти на питањъ одговоримъ и ако е могуће да те изъ сумњъ изведемъ, еръ я, у колико природу схваћамъ никако ти одобрити немогу, да она страдалнике рађа. Далъ кажешъ, да ти е судбина, нешто збогъ времена а нешто збогъ непрестаногъ тумараня, постала, у свему несносна и ненаклона и трашишъ одъ мене да ти оно одобримъ, кое никако не могу учинити безъ предходителногъ изясненя: зашто ти е судбина крива. Човекъ, Браниславе! кои се у свему съ разумомъ саглашава и свое цѣли съ нѣиме подпомоћи тражи, тай никадъ петумара нит' судбина нѣгова може доћи у страдателно станъ. Тужишъ се на природу па и опетъ е бранишъ да она ніе наредила да у неспокойству и бригама дане проводишъ. Я ти Браниславе ни на ово не могу ништа одговорити докле годъ будешъ одъ мене тайю причину таквогъ умозаклученя.

И самъ признавшъ да си створенъ да правичанъ, искренъ и у свему слѣдственъ будешъ, и кажешъ да си такавъ, кое е заиста доста; но да немашъ вайде кадъ те башъ онай осуђуе справъ когъ си правичанъ, и онай ти неверуе предъ коимъ си милионъ пута' вѣрность и истинитость осведочио. Тужишъ се да ти е криво што те свестъ твоя и кодъ противне стране не заступи и велишъ: заръ она ніе кадра да противника твогъ изъ сумњъ справъ тебе изведе. Питаня ова Браниславе! премда предазе преко граница могъ знаня, на коя никако ти као што треба, одговорити немогу, докле све по реду неизповедишъ шта те е на те мисли побу-

днло . Я ако бы се и потрудио да ти што годъ одговоримъ, то никако сигуранъ нисамъ, да ѱу што погодити, почемъ ничему узрока незнамъ. У колико изъ речій твои заключавамъ, рекао бы да си едно едно време узео за основъ умствованю твою, и я живо осећамъ чувствованя твоя, али ипакъ држимъ да ти е се морало штогодъ у животу ванредно догодити кое те е дѣятелнимъ учинило да о овомъ времену брижљива разматраня чинишъ.

Но почемъ си ме, Браниславе! ограничио да у тайне твоє недирамъ, то ѱу ти онда на питаня одговорити али не другче него онако као што бы на момъ месту быо.

Тако, ты кривишъ судьбину збогъ безбройны коєкаквы околности и недостатака' кое ти никако не могу одобрити; ерь судьбина, као што я мислимъ никаквогъ другогъ посла съ нама нема, но само што насъ за неко време на овай светъ у виду црвића баци и у своє време узме; него ѱешъ пре быти ты самъ узрокъ твогъ неспокойства, а не, да те е мати природа на то осудила. И ты Браниславе обзирући се на непостоянство людско, осудио си природу, да насъ е на неке класе и партає издедила, поставивши чудну разлику међу нама, кажешъ: да е скоро една читава половина одъ насъ у некој са свимъ другой форми произведена, управъ рећи безъ цѣли. — Мой Браниславе! кадъ бы овако постојало као што мислишъ, то бы и Боже помози было, но то самимъ другче стои. Ты си Браниславе! само едно пуно право имао и то оно, што си рекао „да е чудно време настало,“ па и ово изреченъ текъ е у простомъ смислу „право“ а у логичномъ никако, ербо време ово никако не природа чуднимъ учинила но сама причина за све околности кое насъ

потресаю; а да є ово истина, то советуемъ те да се обазрешъ на природу, гди бешъ на првый погледъ угледати како є она непроменљива и вѣчна. — Теби є као што изъ твои' речій заключавамъ, найвише криво што се вѣрность и поверенъ твоє за неистинито и неслѣдствено држи, а то ништа друго нїє него знакъ: да мало прїательства међу нама има.

Е, Тугомире! проговори Браниславъ, кои не-престано доведе усплаиренъ беше, садъ си текъ по-годио шта ме тишти, но само незнамъ да ли бешъ ми умети тайну ову јошъ болъ изтолковати, и да ли бешъ ме моћи обавестити да єданпутъ и я са-знамъ колевку мога неспокойства и непрестаный уз-рокъ брига? Да и далъ овако останемъ животъ ми є у опасности и неизвѣстности збогъ неспокойства, и за свакий радъ изгубіо самъ ватрену волю и остао самъ усамлѣнъ гди ме и найманъи ветрићи олує светске свакъ на свою страну повіяю. И што више на мнѣнія найславниі мудраца, наилазимъ да є пр-вый знакъ неспокойства „непрестано замишлѣнъ быти,“ то све далъ и далъ посрѣемъ у нове бриге и губимъ се съ мыслима расуђуюћи о ономъ што у кругъ туђе дужности и стараня спада. При ова-кимъ появима, мысли мое често постаю блудећа чудовишта предрасуда, и непрестано ме у некомъ немиру подржаваю оставляюћи ме усамлѣногъ и безчувственогъ, а оне коєкуда тумараю, па кадъ ништа непостигну, оне се онда на мене съ новомъ борбомъ устреме, и почемъ є желудкацъ нѣинъ глађу изнуренъ, у єданпутъ, као што реко, навале на мене са свомъ силомъ, уєдаю ме са свію страна' докъ ме несавладаю, и я онда у природи найвеће чу-довиште постанемъ. —

Ако є съ тобомъ тако као што велишъ, рече Тугомиръ, то си онда ты найвећегъ сажаленя до-

стоянъ. — Я се никадъ не бы надао да си ты тако малый юнакъ, кои неуме и незна зауздати свое мысли, него као што велишь, постаешь жртва нѣине неситости. Ты си Браниславе человекъ доста памятанъ и веруемъ да си целой раднѣи своіой свестанъ; но заръ ты незнашь да несите мысли найвише са таквимъ людима посла имаю? зато нетреба да природу кривишь, еръ она никако нѣ крива, него треба све догаѣае да филозовски сносишь т. е. треба да спрамъ свега онога равнодушанъ будешь што ти се годъ догоди, имаюћи увереня да е све суѣта што годъ намъ кратку радость обеѣава. Када бы люди мой Браниславе правымъ путемъ човечанства ишли, веруй ми да судьбина никомъ не бы была крива, него бы найвеѣа слога и любовь меѣу нама царовала и насъ бы као невиную децу око себе скупляла. За ово никако нису сви люди криви, колико што су неки себичници опіени неверствомъ кадкадъ унесреѣили насъ и до тога довели, да се наша истина сматра као обмана коіомъ као да ништа добро нежелимо но да наше личне интересе заступимо.

2.

Врло лепо Тугомире пратишь догаѣае светске, проговори Браниславъ, и советуешъ ме да филозовски живимъ; но кажи ми, еси ли и можешъ ли у свакомъ случаю спокоюнъ и неутраланъ быти? Заръ ты веруешъ да су и найславнѣи мудраци спрамъ судьбине заиста спокойни были? Они су као што я мислимъ, само у толико спрамъ свою приключеня' спокойни были, у колико су морали быти и у колико време другчѣе нѣ допуштало, и веруемъ да су спрамъ свое собственности равнодушни были,

али дал' су у овакомъ разположеню и прама суд-
 бине свога народа могли бити? дакле кажи ми
 другій каквѣй начинъ кои ће ме мало осветити а
 остави се филозовски правила, ерѣ я нисамъ фило-
 зофъ, но я самъ простъ човекъ кои никакву поли-
 тику незнамъ и неразумемъ, него оно што гово-
 римъ знамъ да є истина, па и опетъ ми се неверує.
 Ты ћешъ ми Тугомире! може бити рећи: „Па ты
 немой ништа ни говорити, кадъ се не слушашь и
 кадъ ти се не верує;“ али о! мой Тугомире! како
 бы могао да оћутимъ, кадъ ми є ово ћућанъ већъ
 толико пута не само срећу мою но и срећу землѣ
 мое врећало? Па башъ и да се учинимъ предъ
 светомъ да нисамъ замышлѣнъ и брижанъ, кадъ ми
 се што неповольно приключи, то шта самъ друго
 учиню осимъ што самъ избегао чувство састрадања,
 коє бы мы по гди кои човекъ поклоню, и на по-
 следку, таити предъ светомъ главне немире свое,
 незовели се то притворанъ бити? По момъ искус-
 тву я бы срећнымъ само онога назвао, кои є справъ
 свію привремены стварій спокоянъ; али тако споко-
 янъ, да онъ никадъ и непомишля о блистаюћимъ се
 споляшньостима као и да непостое оне на овомъ
 свету. Но мало є овакви особа' и я када бы баръ
 єдногъ познавао, небы му пожалю мое поклоненъ
 учинити, па ма онъ и на противоположенной страни
 землѣ быо; и ако є ико близу спокойства и среће
 то є простъ землѣдѣлацъ или пастиръ кои ништа
 пре неподвижа и непредчувствує, него му се до-
 годи, па было то добро или зло; а сви остали кои
 су мало дублѣ и болѣ са овимъ привременостима
 упознати, готово су неспособни прогласити се за
 наслѣднике среће и спокойства. Све дакле Тугомире!
 што ми мислишь на ово рећи, немой ми изъ дальи
 примера случаєве наводити, но изъ самогъ себе,

али тако. да неповредишь природу правоꝝ чове-
чанства.

Видимъ Браниславе, после дугоꝝ ѱутаня рече
Тугомиръ, куда съ мислима тежишь, али людима
посвећенимъ тайнама државнымъ свакиъ е залогай
горакъ, и брига она коя нѣма на срцу лежи за
благо народнѣ, доста пута постае отровъ за нѣинѣ
животъ. Сви славни люди кои су манѣ или више у
тайнама државнымъ участвовали, по већой су части
рѣаву судбину искусили и то не зато што су не-
верни своѣмѣ отечеству были, него зато, што нису
могли гледати и поднети да интереси благостаня
страдаю! и я по твоѣмъ разговору судимъ да си
ако не великиъ а оно баръ малый родолюбъ ил и баръ
близу нѣи, ерѣ видимъ да се срдншь што речи и
савети твои слабо се примаю, а заиста су на добро
упућени. Тужишь се прѣятелю, да у свету слабо
верованя има и кажешъ да за тебе улѣхе нема, я
ти веруемъ; но о! могу ли ти помоћи кадъ самъ и
самъ страдалникъ у овомъ бурномъ свету. Та када
бы постоянство светско са ценомъ могъ живота скоп-
чано было, то бы врло радо животъ мой за моѣ
нѣгову жертвовао. Саветуемъ те да по правилама
филозофскимъ живишь, а и самъ по нѣима не жи-
вимъ, и све што немогу да поднесемъ оно ми не-
како у талъ падне.

Исто тако Браниславе и са тайнама нашимъ бы-
ва, мы се често и неотично коме поверимо и неће
мо да се опаметимо да одъ ѱутаня глава неболи,
но башъ и да се опоменемо, то пытамъ есмо ли у
чему успѣли? Све тайне на свету нису едноꝝ рода
и изъ међу десетъ тайнѣй едва една да се нађе
коя насъ неће потрести, а сви други деветъ уе-
даю насъ за срце као црвѣ кадъ у рани ожив
Я самъ у момъ веку већъ толико пута бегао испре

тайне. но она є некако уметна да єднимъ скокомъ до ушію мои дође. Утѣха и надежда моя у єдномъ є минуту по сто пута падала и крѣпила се у недрима моимъ и све што самъ радіо, то самъ гледао да коме са тайномъ моіомъ небудемъ на пропасти. Двадесетъ годнна служимъ отечество мое, и у тій двадесетъ година, двадесетъ су иляда тайній крозъ уши мое прозвижде; и одъ свію овы тайній, єдва да ій є было половина коє су на истино добро смерале. Па и овыма на добро смераюћимъ, слабо самъ се могао када поверити, боєћи се да дружество оно, коє є ньи образовало, не буде скупъ неповереня, коє иначе неби учиніо да се неслужимъ основомъ разсеяне неистинности. Веруй ми Браниславе тешко є искреность воскреснути па ма шта чинили.

Дакле Тугомире! рече Браниславъ, ты си чиновникъ у твоємъ отечеству и као што изъ овы последньи речій твои судимъ, и ты си коє каквымъ незгодама обколѣнъ и тешко ти є што є искреность и поверенѣ обамрло. Мы се овди као што и самъ видишь тайномъ єдномъ занимамо, къ чему намъ на руку иде и ово усамѣно место; но пре него што бы се и съ дубльимъ тайнама почели занимати, потребно є дознати оѣмо ли баръ насъ двоица слѣдствени быти разговору нашемъ? Карактеръ твой издає те да си човекъ одъ повереня и речи твоє одъ дана познанства, пале су ми на срце као завој на тешку рану и већъ толико дана овди єданъ у другомъ пріятеля налазимо, а іошь се непытамо: ко смо? ни одкуда смо?

Я се надамъ пріятелю! да ми неѣешь замєрити овомъ пытаню и я га непокреѣемъ изъ зле намере, но мыслимъ да се съ одговоромъ на ова пытаня єданъ другомъ іошь веѣма сближимо и да ово лето у пріятномъ разговорѣ проведемо. Ко

смо и одъ куда смо, истина да повереню добры людій ништа неприноси и мени ніе стало за твое „одъ куда си?“, ерѣ чисто видимъ да си добаръ човекъ кога є данасъ трудно наћи; но да бы време ово, као што реко, у пріятніемъ разговору провели добро бы было да штогодъ и о постойбини нашей рекнемо. —

Башъ Браниславе! проговори Тугомиръ но твое изречено разлаганъ отео си ми што то веле изъ уста'. Я и самъ држимъ да за тайне и разговоре између добры людій ни найманъ неприноси „ко су и одъ куда су,“ а тако исто признаемъ да є време да што и о отечесту проговоримо, но о! мой Браниславе да ли смемъ, и да ли ти могу кою речъ казати о моме отечеству? Ово є двадесетъ година како я носимъ тугу мога давно порушеногъ отечества, коє негда найсилнія царевина беше; — отечествоє мое пріятелю! плачевна и тужна Бугарска, и я самъ Бугаринъ, кои овди на подножію Балкана и у овой самоѣи оплакуемъ подярмлѣну домовину мою. —

Тронуть Браниславъ речма Тугомировымъ рече му: „Шта Тугомире! заръ си ты Бугаринъ? О! како самъ срећанъ, да што данасъ и о Бугарской поуздано чути могу! Та мы смо, Тугомире, не само по вери и по роду но и по судбини сродни; дакле пре свега исповеди ми правый узрокъ твогъ овди усамлѣногъ живота; кажи ми судбину Бугара и исповеди ми шта о Бугарской саяшь? Изъ твои неколико речи дознаемъ да те є судбина већъ у свое замке ухватила; зато Тугомире! найпре кажи ми тугу твою и каква су те чувствованя предъ овомъ бригомъ зауставила? Одъ мене се, пріятелю! ништа сумняти немашь почемъ є и моя судбина пуна туге и жалости, и текъ одъ како самъ се с' тобомъ упо-

знао едѣ ми е судбина мало ублажена; и веруй ми Тугомире! да се съ тобомъ овди упознао нисамъ, я бы се чини ми се, давно съ мртвима поздравію. Боля и туга моя мало слабіе бесни одъ како самъ само у теби друга нашао, и све ме нешто срце вуче, да испитуемъ: да ли има іошь какогъ страдалника, као што самъ я?

Да тако е Браниславе! продужи Тугомиръ, туга и боля намъ мало блажія бѣва кадъ е коме поверимо, или кадъ се увѣримо да іошь невольника има. Тако дакле и ты си радъ да са судбиномъ моіомъ свое страданѣ ублажишъ. Утѣха ова пріятелю! сасвимъ е природна стваръ, ерь смо мы, половину и у найвећой невољи утѣшени, кадъ само видимо и кадъ се увѣримо да мы ни смо сами кои ово иль оно подносимо. И я Браниславе! изъ досадашиѣгъ разговора нашегъ рекао бы да си и самъ страдалникъ но да іошь сва надежда твоя пропала ніе, и ако е овако, то се онда незове страданѣ. Мой друже! страданѣ наше некъ е колико велико, оно е опетъ ништа и маленкость ако у нѣму ма и найманѣ надежде има, и ако чега има кое те блажи, то си ты срећанѣ; али шта бы ты мени рекао, и чимъ ћешъ ты мене ублажити, кадъ самъ я изванѣ граница свакогъ наданя и кадъ ми, ништа друго неостае, но да животъ и пре суѣногъ дана окончамъ, па и опетъ бригама моимъ нема конца.

А мой искреный пріятелю! ватрено проговори Браниславъ, та башъ ме та болѣтица и мучи са коіомъ ме ты тѣшишъ. Надежда моя истина да ніе сасвимъ пропала; но о! да знашъ како самъ брижанѣ и неразположенѣ што годипе нѣпе слабо напредую и већъ ми векъ све у некомъ наданю проѣе да ће еданѣ духъ све насъ у едно тѣло споити

Тридесетъ е скоро година одъ како самъ светъ очима угледао и съ нѣмъ се упознао, и чуда! надежда моя као што видимъ, ништа самномъ не починѣ но само ме вара; зато знай! да е се и ово мало надежде, збогъ кое страдањѣ мое срећнымъ називашъ, скоро топити почело, и само найманя непогода па е пропала.

Ты Тугомире! никако веровати нећешъ да е овако; али веруйми, да нема чиними се веће муке за човека но кадъ е у очаю и у надежди. Ты ћешъ се овоме заиста за чудити, али помисли, како се доста пута догађа да ову надежду о којој е речъ, нико другій у мени не производи, но я самъ, и потоме я самъ већъ о сведочио да и надежда више пута ништа друго нѣ него едно празно и варљиво име, или трула грађа коя е за насъ опасна.

Наданѣ ово кое я самъ образуемъ, бадава се у некимъ предузетцима труди угреяти груди мое и бадаваме тѣши да ће доћи едномъ време кадъ ће бриге мое награђене быти. Онај за кога самъ до данасъ желю живити слабо ми веруе и не слуша блага савете мое, кое по исторійскимъ истинама удешавамъ. Тугу и очаянѣ мое врло добро чуе но слабо ми се одзываетъ, и све што се на срећу нѣгову и честь мою односи, све то се одъ нѣгове стране противно сматра; дакле кажи ми Тугомире! говораше Браниславъ, каквѣй е то посао? Ёли то буди Богъ снама? па и опетъ ме нека црна надежда вара да ће се искреность поправити. Ахъ Боже мой! како допушташъ да люди створеня твоя, и у найправеднѣимъ желяма неспокойство трпе? већъ толико година блудимъ и робске съ тугомъ помешане муке за найправеднѣю стваръ подносимъ, и ты Боже! нећешъ да се еданпутъ на

премило пріятельство и истинитость смилуешъ и да у любви све сынове саєдинишъ, него допущашъ да све далъ и далъ у бездну неповереня пропадаю.

Браниславе! повикну Тугомиръ, ты као да си изванъ себе те се тако о судбини и светскимъ стварима изражавашъ. Речи твоє пріятелю! далеко задиру, и я садъ, управо не могу да сватимъ у чему се судбина твоя састои? Не бы знао каква є то судбина збогъ коє у надежди и падашъ и устаешъ, и напоследку, каква є то стварь коя часъ очаянъ, а часъ надежду у теби производи? Жалимъ што ти є судбина ненаклона и подпуно участвуємъ у осећаняма родолюбія твогъ и у судбини, коя мора бити да є чрезвычайна, почемъ кажешъ да одъ више година нераздойно съ бригомъ живишъ. Поредъ ватрене желъ да баръ оне люде кои су близу пріятельства у искрено станъ доведешъ и да слогу и єдинство у кругу ньиномъ утврдишъ, я бы рекао да те и друге ствари занимаю, и о добрый човече! да ми оћешъ баръ у пола станъ и сва чувствованя твоя одкрити. Мени слободно и безъ свакогъ отлаганя можешъ сваку мысао твою поверити, єрь у прсима моимъ ништа друго и нема но сама трулежъ безбройны тайній. —

Шта Тугомире! одговори снужденый Браниславъ? Ты велишъ да самъ изванъ себе што се о оной стари изражавамъ овако, коя є найвећій упливъ одъ толико година па до данасъ на душу мою имала. Я нисамъ старино при овымъ речма ни у длаку изванъ граница мога разума изишао; али што мене моя судбина и нечія несмотреность наморава да се овако изражавамъ и на ове мысли доводи, то држимъ да негрешимъ, єрь све што самъ до донась радіо и што радимъ, то самъ гле-

дао да съ разумомъ моимъ усредоточимъ и овако
е бывало одъ мое стране. Краће рећи, што е не-
искренность постала предметомъ могъ разсуждаваня
и што е она узрокомъ постала многи неволя' томе
истина я кривъ нисамъ, али башъ зато што кривъ
нисамъ, зато се и доводимъ до очаянѣ; и потоме
Тугомире! немой мислити да е очаянѣ мое у томъ
смыслу тако мало и незнатно, и да ме е оно као
тако мало могло поколебати и савладати. Не, Ту-
гомире! нисамъ я дете нит ме е непуполѣтство
до овы понятія довело, и када бы Богъ милости-
вый дао да судбу мою неке мале играчке неснос-
номъ чине, то бы ако ништа друго, а оно баръ
утѣхе имао да ће ове малолѣтствомъ усвоене по-
грешне мысли пунолѣтствомъ поправлѣне бити; но
о! да знашъ како одъ обоѣга овогъ ништа нема, и
туга моя съ дана на данъ све тежа постае; па се
боимъ да и оно мало зрно надеждице, за кое самъ ти
рекао да е слабо, време неповереня не прогута. —

Браниславе! Браниславе! у највећемъ немиру
проговори Тугомиръ, каква тайна потреса данасъ
душу твою,? ко си и одъ куда си да те туга тако
за єдинствомъ загушуе? Та да е отечество твоє
порушено, и браћа твоя роблѣмъ постала, па и
онай пріятель кога си споменуо да е и теби и оте-
честву, твоємъ највећій душманинъ, я ипакъ не бы
веровао да ти судбина тако загорчати може. Кажу
ми драгій Браниславе! одъ када се тако са суд-
биномъ боришъ и да ли бы ти услуга чія помоћи
могла?

Ниچیю помоћъ я Тугомире! нетражимъ за мою
собственность, одговори Браниславъ но я тражимъ
помоћъ за стваръ обшту. Станѣ отечества мога
явля се као новорођено дете око кога доста бриге
и труда треба да се за достойногъ члена спреми. —

Ние мало четири стотине година у туђимъ ланцима робовати! — Но да се ограничимъ далъ говорити докъ не чуемъ судбину твоє домовине коя, судећи по твоимъ речма, мыслимъ да є много претежня. Кажи ми дакле главне догађає среће и несреће кои су се надъ Бугарскомъ када появили! —

3.

Слѣдуюћегъ дана и на обично место у єдно исто време дође и Браниславъ и Тугомиръ и после обичногъ поздрава Тугомиръ узе руку Браниславъу и поче му овако говорити: Мой нрїтелю! врло самъ ти мало спокойства ноћасъ уживао, и све самъ се бринуо како ћу ти моћи трагедию могъ отечества данасъ ко што валя испричати. Тако кадъ се добро расмыслимъ и кадъ представимъ себи шта отечество мое подъ Батаіомъ, єднимъ одъ првы кралѣва' наши беше, тадъ у Европи небыяше болѣгъ юнака; знатну успомену Краль є овай роду своє оставіо два є Цара учиніо поданицима. За Батаіомъ іоштъ силнии Краль Тервелъ є быо, Бугарску є храбрость силно узвысіо, моћь Бугара' на далеко прогласіо, Цариградъ є быо задобіо, са судбиномъ Грчкогъ царства заповедао и съ Юстіяномъ успоредо на престолу Грчкомъ царовао. Млоге є земль Краль овай круни Бугарской задобіо и на све стране са Бугарима старимъ срећанъ быо.

За Тервеломъ іоштъ млоги у Бугарской Кральвима быше но подъ нѣма є Бугарска слава мало клонула была, ал се подъ Крумомъ на ново до найвеће славе оногъ доба узвысила. Крума овогъ Браниславе лако Бугарска родит неће, чуданъ юнакъ и то быяше, и бичъ и страшило за Византию постаде. Границе є Бугарской доста размакао одъ

иза Балкана преко Влашке па до близу Карпата; и башъ кадъ съ найвећомъ силомъ и са одсуднымъ мнѣніемъ, да Византию побѣди, пође, тадъ галюта смръть на штету Бугарске съ марсовогъ поля с'граби. Мартогъ и Пресіямъ као знатни после нѣга земљомъ управляше и политику на западъ окретоше у којой е Пресіямъ на Србію напао, но Властимиръ га е тако побѣдио, да е у битки и погинуо.“ —

Шта Тугомире! рекне Браниславъ, заръ су Бугари и противу Срба као сродне браће воєвали? и заръ мала слава за Бугаре Царевина Грчка беше него и на Србе ударише. —

А мой Браниславе! съ найвећомъ тугомъ рече Тугомиръ, та я за томъ смртномъ погрешкомъ и тужимъ, Бугарска бы и данасъ са Србіомъ у найвећой слави была, али време онда овако е собомъ доносило, да е се свако племе искључиво за се бринуло, и камо срећа да е Пресіямъ у пріятельской свези са Србима быо, те не бы му данасъ Бугарска у ланцима туђимъ робовала. Народъ сръбскій у храбрости раванъ бугарскоме, саломіо е крила и себи и Бугарима. Оруже наше све е донде нагло напредовало докъ е на Аваре и Византияне потрзано, али кадъ е на Србію окренуто, страшни са побѣдама дани за нѣга освануше. И нико други Браниславе! него овай Пресіямъ узрковао е сва слѣдства неприятельства између ова два народа; еръ сви после нѣга Кралѣви бугарски, са осветомъ спрамъ Србіе разположени су были, к' чему їймъ е на руку ишао и духъ себичности; па зато е Бугарска вальда и была у свему после Крума назадна до Симеуна, съ временогъ когъ починѣ златанъ векъ за Бугарску са пуны не више но тридесетъ и деветъ година'

Пезаборави Браниславе ! говораше далъ Тугомиръ, како є Бугарска часъ среѣна а часъ несреѣна до Симеона была, али подъ њимъ є она найсилнїя скоро у Европи постада. Симеунъ є овай не само оружаномъ рукомъ на Грчку нападао; него є и на Маѣаре, као саюзнике Грчке ударао и потукао њ; влада Симеунова зове се „златный векъ за Бугарску,“ и онъ не само да є са побѣдама єдинствено занятъ быо, него є и на развитку душевногъ света неуморно радїо, и свой народъ знатно образовао, єзыкъ народный є просветомъ прославїо и у свакомъ смыслу славанъ быо. Што є Душанъ некїй негда за Србе, то є Симеунъ за Бугаре быо. Првый меѣъ Славенима овай є Симеунъ Царемъ постао, и пре њѣга два текъ царства у Европи су суштествовала єдно Римско а друго Византїйско; но садъ и треѣе Бугарско подъ Симеуномъ славнымъ и великимъ.

Власть Симеунова држала є се Браниславе' найсветїи државны начела', закона и правїце, и Бугари су єднодушно изъ реда газили и давили све неприятелъ, кои су се влади Симеуновой противили, нит є подъ њимъ было несогласїя меѣъ великашима, као найпречимъ ємцима дугогъ мира и поредка, нит' неслоге у народу, веѣъ є свакїй своя дѣла и дужности по духу закона одправляо, па зато є, време Симеунове владе и оставило вѣчный споменъ роду моме и зове се к' о што реко, „златный векъ за Бугарску.“ Пошто є се овай Симеунъ у вѣчно царство преселїо у коє долазе само душе праведника,' тада по њѣму царова Петаръ Симеуновиѣъ за пуны четрдесеть година; но политика њѣгова сасвимъ є слаба за оружанъ Бугарске была и она є ликъ првый изгубила; и текъ што нестаде Симеуна одмѣ паде храбрость и юначство наше и угаси

се свећа мудрогъ напредованя. Срби, Маѳари и Хрвати са Грцима одма на Бугарску мою нападоше, и Петаръ овимъ околностима притеснѣнъ, из ради свезомъ брачномъ миръ у Цариграду, збогъ чега се најснажніе патриоте царства, необзирући се што є Петаръ сынъ Симеуновъ, противу нѣга бунити почеше и тадъ се у Бугарской највеће неслоге изродише и то не само међъ членовима поедини бояра но и међъ членовима правительства Петровогъ, коє неслоге за пуны четрдесетъ година сву Бугарску исцепаше на партає. Па и вера Христова у ово време слабо у Бугарской напредоваше, а духовна снага са свимъ є угушена была. Мысао свака о осваяню угасила се є и Бугарску є неслога клета као трску часъ на єдну часъ на другу страну, предамала; и тако се садъ, толикимъ годинама снажно развіянъ, садъ се подъ Петромъ, у єданпутъ разпаде, и они исти ратници, кои за полеть и узвысь Бугарске подъ Симеуномъ крвь свою жертвоваше, дочекали су у најгоре доба старости свое, очима своимъ Бугарску стрмоглавь оборену видити.

Браниславъ кои доведе Тугомира съ највећимъ неспокойствомъ слушаше, на єданпутъ пресече му речъ говорећи: „опрости ми пріятелю? што те у туги узнемиравамъ и кажи ми зашто Петаръ тако слабъ за државно благостанъ беше? Тако брзо паденъ Бугарске препунило ме є любопитствомъ упознати се съ почеткомъ паденя Бугарске.“ —

Ахъ мой Браниславе! проговори Тугомиръ, Грци нѣга средствомъ заглуноше, пакъ онда на све стране почеше нападати и отворише врата вѣчной пропасти за Бугарску. По примеру овомъ, тадъ се и остали неприятельи мое Бугарске, као што самъ ти казао угледаше и Бугарска земля, одъ свачіє є стране као главна цѣль сматрана, почемъ є позоръ

скоро целе Европе на себе подъ Симеуномъ бацила, а то ће рећи, као што се и данасъ догађа, да се одма сви на оногъ устреме, кои бы покушао ролу Симеунову изиграти. А осимъ тога Браниславе! Бугарска е еданъ единый путь и љупрія была преко кое е свакий прелазіо, кадъ е противъ Византіе воєвати хтео. И кадъ бы Византія са одпоромъ цѣле чіе предупредила, тадъ е се баръ Бугарска имала прегазити. Време е ово за Бугарску најгрозніе было, и Бугари у залудъ крвь свою проливаше. Петаръ мыслимъ, да околностима овимъ ніе узрокъ быо но унутрашній раздоръ и неслога. Правый гробъ за Бугарску текъ е онда освануо, када Грци освоише Истокъ и Азію, и како іймъ іошъ една едина Бугарска, као најближа и највећа брига была, то они разкидоше сvezу пріятельства са Петромъ, и позову у помоћъ противу Бугарске Рускогъ некогъ предводителя Светослава, кои, чимъ Дунавъ пређе, таки на Бугарску нападне и за кратко време у мал сву не освои, кое е врло лако и учинити могао; почемъ му е съ едне стране неслога, а съ друге мржня противу Петра, што е ратна сила изнемогла, на руку ишла. Войну еада Грци противъ овогъ саюзника отворише и после многи крвавы биткій кадъ су га побѣдили, тадъ Бугарску у поданство свое подвргоше, и то е Браниславе првый падъ Бугарске! —

Заиста Тугомире! одговори Браниславъ, жалостна е судбина твогъ народа башъ у онимъ тренутцима была, кадъ е требало да се у самосталности утврди. И я садъ горе него игда чувствуемъ несрећу бугарскогъ народа, и тежка ме жалость обузима, кадъ на злу срећу нѣгову помислимъ; зато да бы се осећаня ова моя мало окрепила, то нека ти не буде теретно приповедити шта

є после ове пропасти са Бугарскомъ было, и єли се судбина нѣна кадгодъ на болѣ окренула? Приповедке, а нарочито историске, кое представляю судбину народа каквогъ я врло почитуемъ Тугомире! єрь оне намъ врло полезну науку даю, и позываю насъ да любимо родъ и отечество наше. Я се дакле чудимъ да Бугарска нїє кадра была юшъ каквогъ Симеуна одгойти. Кажи ми молимъ те єль несреѣа Бугара' кадгодъ ублажена? —

Среѣа и судбина Бугара' Браниславе! одговори му Тугомирь, наскоро є се на добро окренула, а особыто подъ Самуиломъ двадесетъ треѣимъ, кои є найсилнїи Бугарскїй Царъ быо. Овай Самуиль повратїо є Бугарской изгублѣну силу и храбрость, млоге є землѣ Бугарской задобїо и са Грцима у непрестаной борби быо, нову Епоху бугарску онъ є одпочео, и у воєнымъ дѣлїма надвысіо є Крума и Симеона, почемъ є по веѣой части тежіо да Славене у єданъ народъ слїє, позываюѣи їй у борбу противу Византїє, — коя мыслимъ да не памти веѣегъ и разумнїегъ бугарскогъ юнака, коїой є за пуны тридесетъ и осамъ година' найвеѣе бриге за давао. Шта више мой Браниславе! Онъ є за кратко време предругоячіо политику предходеѣи' му заповедника' и нїє трошіо силу око Цариграда, иєго є се трудїо макаръ како задобити Славене южне подъ свою власть да бы їй у єдну државу саєдинїо. У оваквомъ плану, напао є и на Србїю Владимирову, кога као роба у Бугарску одведе али одкуда га кѣи Самуилова Косара избави, и венчавши се съ нѣиме поврати Србїи Владимира опеть за Краля. Страшна є чуда, Браниславе! Самуиль овай почи- нїо, миръ нїгда съ Византїомъ заключити нїє хтео и све што є радїо, то се є тако старао како бы вѣчний споменъ роду своєе оставїо. — После нѣга

Браниславе! іошъ су многи Кралѣви Бугарскомъ моіомъ управляли, али є веѣъ ова надежда пропала была почемъ є са смрѣу Самуила и смрть целе Бугарске саюжена была.

Єданъ єдиный Ясенъ као тридесетъ првый Краль изнемоглу снагу Бугара' мало є подигао. Ужасне є ратове и онъ са Византиянима водіо и свуда скоро као Симеунъ и Самуиль славанъ быо. Византия є подъ нымъ осетила подмлаѣену снагу Бугарске и меѣъ Бугарима зазвони гласъ нове борбе и старогъ юначства, деветъ година Ясенъ цароваше но у найвеѣой борби са Грцима; Бугарска є се подъ нымъ у судбини поправила и одекъ радости свуда пролеташе да є у Ясену Симеунъ оживіо. —

Я мыслимъ Тугомире! любопитно запита Браниславъ, да су се Бугари морали съ найвеѣимъ огорченѣмъ борити противу свой' неприятеля, єрь є сасвымъ природно да човекъ кадъ се єдногъ зла и рѣаве среѣе отресе, то ни последню капъ крви заштедити неѣе ако се каквый скучай появи, кои бы судбину нѣгову у критично станѣ довести могао. Бугарска ова нова борба дакле, мыслимъ да є за Византию найвеѣій ударъ была.

Юначство и ополченѣ Бугара' Браниславе! одговори Тугомиръ, подъ Ясеномъ ни представити се не може, и слава оружія ньиногъ онако славно свуда напредоваше, као и Римско што є негда. Войници и ратници бугарски потокомъ проливаше крвь за слободу отечества и само кадъ бы овай свію страшны' позорія' вѣковѣчный сведокъ (Балканъ) могао проговорити, онъ бы текъ єдиный могао штогодъ о юначству и раздражености казати. Ясенъ є славный юнакъ быо и у воєной вештини нигди Симеуну неуступа. Хиљадама є неприятеля предъ нымъ као одъ грома падало, и текъ што бедеме Визан-

тіе залюляти хѣаше, ал га у то доба грешна рука Бугарска са животомъ раздвои, и тадъ Бугарска доби новогъ Краля, но никадъ више Крума, Симеуна, Самуила и Ясена. После Ясена Бугарска є имала іошъ двадесетъ кралѣва' кои су само титуле престолне носили, но заедно съ Бугарскомъ часъ Грчки а часъ Римски поданицы были. Крвь Бугара іошъ є се дуго у залудъ просипала, а особито подъ Ясеномъ другимъ; но судбина Бугара' после Самуила и Ясена оста непоправлѣна. Грци, Крстоносци и Маѣари, сви изъ реда єданъ одъ другогъ отимаше господарство надъ Бугарскомъ; а и у самомъ срцу Бугарске преобладо є раздоръ и неслога. Шишманъ 51 Краль у раздору бывши са Страшимиромъ предходнымъ Кралѣмъ, и за постигнути цѣль военнымъ путемъ, на несрећу обшту позове у помоћ Султана Турскогъ, кои рѣши коначну судбину Бугарской, бацивши є у окове свое до данашнѣгъ дана, и одъ то доба ево већъ безъ мал' петъ пуны векова.' —

4.

Садъ си чуо Браниславе! сву судбину, тога отечества коя ме тежко тишти; но данасъ є оно горе него игда. Тиранство и насиліе свуда є умножено, скупъ неволя' на све стране врата є бѣгству отворіо и мила земля моя нема данасъ бранителя. Узалудъ беше све до садашнѣ надежде мое да ће єдномъ престат туге и жалости и да ће устати Симеунъ и Самуиль да оживи и покрену стару давно успавану снагу. Юнака' Браниславе! имало бы и данасъ равны' давнашньима, али нема средства' и начина'. а нарочито валяны' предводителя' и самъ самъ и сувише мысліо о рѣавой срећи мое

миле домовине и кадъ заключимъ да іой ништа по-
моћи нећу моћи, то се рѣшимъ да еданпутъ до су-
ђеногъ дана избегнемъ писку и яукъ Бугара', чега
ради и дођемъ у овај усамљѣный предѣлъ у коме
се већ одъ толико година' бавимъ и топле моли-
тве Богу за спасенѣ народа могъ подносимъ. —

Па знаш ли Тугомире! рече Браниславъ дал-
ѣ кадъ годъ край томъ насилію изићи? и оѣшли
дочекати да отечество твоє кадгодъ ослобођено
видишь?

Ахъ мой Браниславе! одговори Тугомиръ, та
зато самъ се башъ овамо и склонію и завіямъ ра-
не докъ имъ лека ненаѣмъ. Речъ „Славенство“
чуемъ Тугомире! да на све стране ори и я у той
речи са млогомъ моіомъ браћомъ спасенѣ очекуемъ.
На Христіянство толико се исто уздамъ и ова два
понятія іошь Бугарску драже да подноси бичъ ту-
ђинства и неправде. Христіянство є своє учинило
и на еднкости пословало, но садъ редъ є на сла-
венство да самосталность нашу подпомогне. Све
дакле надежде Браниславе! усредоточене су на єд-
номъ народу и то на славенству, и све што се може
за срећу єдногъ народа одъ кога очекивати, то се
одъ туда очекує; и ако скоро край недође да Богъ
пошлѣ сына свога да насъ спасе, то знай Брани-
славе! да Бугарска земля вѣчно пропасти мора. —

Живо чувствуемъ я рече Браниславъ, положай
твоє домовине, и знамъ да се лако горке ране не-
забравляю. Мысли твоє о славенству нису празна
умствованя а тымъ іошь пре, што є сво славенство
єдне судбе съ вашомъ было. Народъ еданъ одъ
славенства никадъ на четири века робованя забравити
неће, и онда бы текъ на саданю слободу рачунао
када бы на гробу некогъ Обилића заставу слободе
своє угледао. Іошь ты нечувшь како гусле одекъ

даю одъ Косова па до преко равногъ Грбляновиће-
вогъ Срема, и одъ у вр' Босне, па до преко твоє
Бугарске, одѣкъ даю велимъ, Косово напомињу.

О мой Браниславе! проговори тронуть Туго-
миръ, то су празне надежде за Бугарску мою. Три-
десетъ година скоро ће бити одъ како є Бал-
канъ запушио алъ є лава слаба и нејка; помоћи ни
одкуда.

Да, Тугомире! настави Браниславъ, не само
приватанъ човекъ но и читавъ народъ много губи
у несмотрености, али тако є онда было и духъ на-
силія ніє рачунао на умереность, но што є было,
было, нека се одъ садъ таке погрешке недогоде,
ако бы Богъ наше драге отачбыне узвысіо. И
башъ како смо дотле съ разговоромъ дотерали,
то бы добро было да іошъ нека питаня, коя се на
судбину людій односе, претресемо; тако дакле,
нужно є знати чиме ће моћи єданъ народъ зале-
чити многгодишня страдања? и одкуда ће узаймити
утѣху да поврати изгублѣну слободу свою? На-
роди, кои лепу будућность основати желе, я мыс-
лимъ да мораю сасвимъ не само поуздани у са-
мима себи, но и добродѣтельни бити, еръ гди нема
овогъ поузданя, тамо нема ни слоге, а гди нема
слоге, тамо све недостає што праву срећу обе-
ћава. Та вальда си слушао кадъ годъ како су они
три хиляде Шпартанаца' подъ Леонидомъ усколе-
бали онолику силу Перзійску, кое заиста небы могли
учинити, да нису међу тобомъ сложни, а отечеству
верни были. Прво дакле ємство за подигнути оно
што є пропало, єсть снага, али каква снага? снага
слоге и повереня, кое є тымъ пре нужно за твоє отече-
ство, што є оно збогъ неслоге и непоредка и пропало.

Исто тако и што се послушности тиче, она
никадъ нетреба да є у малой важности а на-

рочито гди се, и кадъ се што важно намерава одпочети; но са овомъ се светиньомъ само оне државе помажу у којима се немисли да е послушность с'прамъ установка, видъ робства и тирянства. На свакомъ одъ насъ, пріятелю! почива убеженъ; да бы една шака сложны' людій више учинила, но толике иляде несложны,' примера имамо на твоіой Бугарской, особито у послѣднѣ доба. Бугари су народъ историчанъ, и ништа іймъ друго неоскудѣва, но да се у поузданю и верности спое па ће се онда судба њина на болѣ окренути. Я и несумнямъ да ми нећешъ одобрити како н. п. свакій лекаръ мора предходително познавати болестъ па текъ да целителне лекове дае. Ово исто правило, мыслимъ, да слободно могу однети и на читавъ еданъ народъ, кои се дражи поправити судбину и понижено станъ свое. Но у ово позпаванъ истине редко ко данасъ загледа, почемъ душевно образованъ іошъ ніе у свакомъ као што треба прокліяло; а ово е текъ кадро изнаћи узрокъ свакомъ, како обштемъ тако и прифатномъ страданю, и показати правацъ којимъ треба къ срећи коракнути.

Просветно станъ, као што я мыслимъ, има највише уплива дѣйствовати на повратку свега оногъ, што е незнанъ и случай прогутао; но пытаћешъ мѣшта споминѣшъ просвету кадъ е и она у Бугарской изчезла сасвимъ? то е истина Тугомире! али заръ ты незнашъ да просвети нема гроба као безмртію и слободи, и она слабо кадъ пропада, но носи се съ едногъ огњишта на друго, као што е и изъ твоє Бугарске ништа више но изнешено; и мы ако оѣмо да га повратимо, то морамо за њимъ ићи па ма оно гди было. Петаръ великій шта е радіо, да бы народъ свой душевно оснажіо? путовао е са најодабранимъ племићима по изображеномъ свету, па

и то не као Царъ но непознато као простъ тежакъ, и шта? после краткогъ времена видіо є државу свою у свему напреднію. Небы ли Тугомире добро было да се баръ неколико сынова и изъ твогъ отечества на овако важне послове, а особито на послове и науке воєне одпрате? Гледати ніє на то што они по повратку неће моћи у найвећой слободи дѣятельность свою упражнявати, но на то: што бы могли спремати найсигурніи матеріалъ зп преображай и за унапређењъ народа свога, єрѣ ты знашѣ, да се за свакій редѣ иште не само воля и снага но и вештина са знанѣмъ, и сутра н. п. да твоє отечество почне на слободи радити, то да ли си сигуранѣ да ће у чему на добро поћи почемѣ ни у чему знаня ни практике нема, єрѣ друго є было подѣ Крумомѣ, Симеуномѣ и Самуиломѣ, а друго є данасѣ.

Да бы се народѣ съ найвећимѣ огорченѣмѣ боріо за стару слободу то одрећи немогу; али мы смо се досадѣ већѣ толико пута' освѣдочили да є вештина, а подѣ вештиномѣ знанѣ т. є. наука найбольій майсторѣ, кадѣ се што о судбини народа каквогѣ кроити почне. На судбину дакле никако се ослонити неможемо да намѣ она срећу спрема. Отечество є твоє као што самѣ те разумео нагло и одѣ єданпутѣ достигло было найвећій степенѣ и то не славе но гордости, и неимаюћи никакве благородніє цѣли, развѣ владати светомѣ и учинити гаробомѣ, на єданпутѣ се є одѣ првогѣ удара с'урвало, а да є срећомѣ човечніє цѣли предѣ очима имало, и да ніє тражило славе и сѣйности изванѣ граница' свои', већѣ да є у место кржавы борбій на умномѣ полю штогодѣ одпочиняло, то не би тако силно господарство на єданпутѣ у првомѣ развитку увенуло. И видишѣ драгій пріятелю! да су рав-

ну судьбу ил' пре ил' после сви они народи имали, кои су држали, да є насилность и угнѣтаванѣ єдногѣ по єдногѣ народа найпрече ємство за дуготраянѣ и за исторійску вечность.

Кѣ допуненю ове истине може насѣ съ доказательствомѣ и то обстоятельство послужити: што се све државе новієгѣ времена у далеко веѣемѣ напредку налазе, безѣ да су домаћу снагу на освајанѣ трошиде, а и самимѣ людствомѣ, у много су манѣмѣ количеству одѣ неки' изѣ прошлогѣ времена народа. Шта мыслишѣ, Тугомире, о данашньої Белгій, Швайцерской и многимѣ другимѣ маньимѣ државама? Ни су ли оне у колу европски држава, найманѣ границама и людствомѣ, а у призренію државны установка, равне найвеѣима? Тако драгій пріятелю! безѣ икаквогѣ околишеня одобрити се мора, да є текѣ душевно изображенѣ кадро спремити и на дугомѣ путу задржати достойно име народу каквомѣ .

Ты, проговори Тугомирь, съ твоимѣ примѣтбама, у колико си ми на задовольство служію, у толико ме садѣ у неку забуну доводишѣ, почемѣ о просветномѣ станю, што се могѣ отечества тиче, за садѣ ни спомена быти неможе; но ништа зато, Браниславе! ипакѣ добро чинишѣ што ме тымѣ занимашѣ. Я те уверавамѣ да приметбе твоє неѣе быти безѣ особитогѣ дѣйства ако кадѣ дочекамѣ слободу душевногѣ почетка у домовини моіой, и да бы у згодно време што више и съ веѣомѣ ползомѣ у интересу овомѣ радити могао, то нека ти пріятелю! nebude досадно іошѣ кою речѣ жертвовати на объясненѣ найповольній слѣдства, коя у изображеню єдногѣ народа своє роѣенѣ имаю. Я съ мое стране врло жалимѣ што морамѣ признати како самѣ у животу момѣ доста случаєва видію, да су башѣ

онака лица найвеће препоне за свако добро пре-
дузеће была, која су са просветомъ упозната! и
незнамъ да ли си се осведочио како се овака лица
найвише у све послове мешаю и простъ народъ
доста їймъ пута' за зло свое и поверує. Кажи ми
дакле, да л' ова речъ „наука“ нема у себи и не-
кій наличія.

Башъ си ме Тугомире! одговори Браниславъ,
у срце дирнуо, но на ово ћу ти, у колико самъ ка-
даръ, садъ одговорити; а кадъ дође редъ да ти при-
поведимъ шта я о томе мыслимъ, онда ћу ти на по-
ведено питањъ їошъ слѣдственіе одговорити.

Што се оны людїй тиче, за коє велишъ да су
„са наукомъ упознати“ па и опетъ найвеће пре-
поне благостаню на путъ бацаю, я ти савршено о-
добравамъ, и признаємъ, да їй доста имаде, и башъ
си лепо казао: да су „съ наукомъ упознати“ єръ
„упознати се“ и „познати“ нїе єдно исто. Дакле
Тугомире! такви люди нису са наукомъ познати
него само упознати, као кадъ бы се ты у какво
лице упознао; и веруй ми! да нема веће неволъ за
люде кои су патриотичнымъ чувствомъ одушевљени
па се међу овима назови-родолюбима нађу кои се
свему ономъ противе коє бы наука хтела попра-
вити. Люди оваки што'но постои речъ нит' су ва-
ши ни наши, но ничїй почемъ на рачунъ знаня сва-
кїй часъ потржу свое разметанъ. Немой се дакле
варати, да су и они люди одъ просвете кои ниш-
та више немаю но само єданъ добаръ єзыкъ, и сво-
їомъ неучтивосћу мешаюћи се у свашта, добыли
су гласъ да обште ствари врло добро заступаю,
одъ чега съ добре стране ништа нема. Што се пакъ
науке тиче, то она никаквогъ наличія у себи нема
већъ шта више, цѣль є нїна данасъ у свакомъ при-
зренїю облагородити и да насъ изъ альине наличія

извуче. Полза она, која изкључиво одъ науке на образованѣ душе и срца нашегъ уплива и важности има съ ничимъ се сравнити неможе, и на овомъ основу т. е. на образованю душе и срца нашегъ, почива права истина не само за єдинство, поєдино и обште право но и за постояный миръ и поредакъ.

По овоме, врло срећнымъ назвати морамъ оно друштво коє у овомъ кратковременомъ свету обраћа умный погледъ на будућа іошъ непрошла приключеня, труди се о изображеню душевны' дарова' да бы на честь своє отечеству послужило, а кадъ ће оно ово наданѣ оправдати? Онда кадъ се неуморно труди да и сва остала друштва до праве свести, брзогъ напредка и свеколикогъ изображеня доведе. При корацыма овимъ мора се губити све што є трошно и несљдствено и средства за ову цѣль єсу школе и друга научна заведеня, у којима се справля оружіє коє ће одвоити истину одъ неистине и правду одъ неправде; и чудо! да за ове цѣли нема ограниченогъ времена кадъ н. п. треба саветованя о умности започети коє є знакъ, да смо обвезани свакомъ могућомъ приликомъ и у свако доба старати се да оно благо и богатство, коє у нама самыма іоштъ законано лежи, извадимо, и потомству на дику, поносъ и уживанѣ оставимо. И ако се ово што самъ до садъ рекао съ разумомъ слаже, то є довољанъ доказъ да су школе у држави прве и последнѣ прилике, гди се мы найпре и найпробитачніє о наибольшимъ друштвенымъ установима сложити можемо, еръ су оне таквогъ значеня као какви споменицы, око кои се ставля и показує излогъ чій идеала и чієгъ научногъ богатства. Надамъ се Тугомире! да ми више ніє нужно трошити речій око питаня: шта су школе? и зато прелазимъ на даљу цѣль коя є: да те по могућно-

сти моіой са просветнымъ пытаньмъ занимамъ, и да теби што краће плоде и дѣйства нѣна на нашу душу испричамъ, съ чиме мыслимъ на єданъ вопросъ твой у истомъ смотреню предложенъ, одговорити.

Я самъ, одговори Тугомиръ, врло не само любовитанъ но и разположенъ слушати што о ономъ источнику, изъ кога толика добра за разне цели проистичу, а осимъ тога радъ самъ и потоме, што има неколико ако и слабы' школа у моіой домовини, и у колико су школе слабе, у толико су учинители іоштъ слабиі. —

Мило ми є продужи Браниславъ, да у твоємъ отечеству има школа' али жалимъ што су учители слаби. Та слабость међу учительима готово є по све мѣстна и они сиромаси нису слаби ни душевно ни тѣлесно, но матеріялно. Могуће є да некій одъ нѣи и душевно болую, али може ли постоянногъ здравля быти кадъ су они свакой непогоди изложени, ? но ништа, ништа Тугомире! появляю се валяни лѣкари, и да, ако се станѣ здравля на болѣ и у єдномъ и у другомъ смыслу преокрене; дакле поѣимо далѣ. Теби є вальда познато да є свестъ наша у нама самима, найблагороднїя часть коя се съ нама раѣа и коя насъ покреѣе. Човекъ єдинствено помоћу ове частице кадаръ є природу на свою услугу употребити, и ова часть у човеку ништа друго нїє него єдна єдина сила Божїя, безъ кое, као што реко, небы человекъ быо господаръ и Царъ природе, и само да у ньой оскудѣва, па є престао быти силанъ и моћанъ. На овомъ основу врло є пробитачно свестъ нашу у свакомъ призреню у помоћъ узимати, а нарочито при стварима, при коима іоштъ нерѣшими стоимо; а и можемо ли што безъ нѣногъ одобрєня чинити? па и ако учи-

нимо, неће ли тай предузетакъ огрезнути у погрешкама и пунъ быти недостатака? Мой Тугомире! были бы крайнѣ неслѣдствени, кадъ небы послушали овогъ найискуснѣгъ майстора на свету, кои є кадаръ онако што измыслити и створити што є найблагороднѣ или болъ рећи: нико іошъ неможе опредѣлити докле є кадра свестъ наша своіомъ майсторіомъ дотерати? и у колико мы више одъ нѣногъ капитала трошимо, у толико се она све више и више умножава. Кажи ми кои є то іошъ капиталъ на земљи кои се одузиманѣмъ множи?

Помысли само пріятелю! да є ова свестъ наша истина нешто найблагороднѣ у нама, али ипакъ поредъ овогъ тогъ нѣногъ гордогъ благородства никадъ она небы могла подпуно одговорити позыву своме, да ю нису люди мало по мало нѣномъ собственомъ снагомъ, а своіомъ вольомъ усаврили; слѣду є дакле да бы и она остала успавана и мртва да іой у помоћ непритечемо лекомъ, и то не туђимъ но нѣнымъ собственымъ; као што се діамантъ само своимъ собственымъ прашкомъ глади, дакле треба и труда. Но шта я реко усаврили? Правога савршенства не само да нема, но неможе га ни быти овди на земљи, будући се нико похвалити неможе да є сву силу премудрости посицао, али као награду у замену овогъ недостатка ако ништа, а оно баръ доста нѣ имаде кои могу казати да нису ово време быћа провели у мраку и лѣности, већъ да су га сматрали за некій особитый матеріялъ, съ нѣмъ се ползовали и природну силу разума знатно обогатили. Єси л' упамтію, како славный єданъ мудраць каже? „Разсуди пріятелю! и баци погледъ твой на време коє ти є, одчасти отето, а одчасти непримѣтно протекло.“ — А после вели: єдна часть времена украде намъ се,

една отме а една непримѣтно протекне, и найгаднїомъ штетомъ называ ону, кою мы сами себи нашимъ небреженїемъ причинимо. —

Тугомиръ, кои доведе недвижимъ беше справмъ разговора Браниславльвогъ, на еданпутъ тронуть буде овымъ изреченѣмъ мудраца и повикне: „Прїятелю! да л' ты то мени непребацуєшь? и да л' не изобличавашъ судьбину мою? та я самъ и иначе пораженъ што ми младость у незнаню, а юначство у миру и безъ бореня проѣе; па іошь ако и ты, то изреченѣ судьбе мое ради потржешъ, то кажи ми заранїе! —

Не Тугомире! одговори Браниславъ, изреченѣ ово односи се на науке и на образаванѣ дарова наши, я у судьбину твою недирамъ, па башъ када бы и на тебе однео ово изреченѣ, то судьбина бы те бранила; дакле спокойнѣ буди и слушай далѣ шта истый мудраць говори: „Сва добра и сва иманя коя уживамо, вели онъ, туѣа су, и само време є наше, єрбо иманѣ и богатство наше премда є наше собствено право, алъ на жалость може намъ га каква сила и непитаюѣи за право илъ неправо одузети, но време намъ нико одузети неможе и само нѣга дала намъ є природа за право притяжанїе наше.“ Овди башъ Прїятелю! лежи єдно велико пытанѣ и то: да л' мы гледамо да ово време, кое намъ долази и пролази, на обшту и свою ползу употребимо? Опреѣленїе є и задатакъ човека да умъ и природу свою развіе и изобрази, а тымъ да самъ себи важность и превосходство надъ осталомъ природомъ прибави и издѣйствує. Мы се прїятелю! єднымъ єдинымъ умомъ и говоромъ одъ осталы' животиня' одликуємо, и новороѣено детенце, одъ кога човекъ има постати, да ли є што веѣе него єдна животиньца, коя неге и стараня потребує, па текъ да се одъ осталы' животиня' отликує, и да се царъ

природе и сынъ вышнѣгъ назове.? Питанѣ е сада: съ чиме се човекъ ползовати може и кои су то источници изъ кои ће онъ одъ рођеня свогъ па до смрти богато знанѣ и изображенѣ сисати и црпити моћи?

За ово питанѣ нетреба намъ Богъ зна какве одговоре и заключеня потрзати, почемъ ясны' и очевидны' примера нмамо, како ни снага ни величина едногъ народа нѣ се кадра никада на толико узвысити, колико се са наукомъ и ватреномъ вољомъ с' прамъ просветногъ станя добродити може. Необорима дакле истина изилези са убеђенѣмъ: да е просветно станѣ найревностнии учитель, кои насъ уверава, да текъ образована душа облагорођава човека, старајући се да ю са најнижегъ званія на највећий степенъ могућегъ савршенства узвыси. Науке дакле и време есу само свачіе право и притяжаніе, но око когъ се нико некрви и негине; оно ће бити чиними се едно особито богатство кое е кадро свачіе потребе намирити и науке су путъ — коимъ у едно срећно и благословено царство умови наши доћи могу безъ да ий каква непредвидимостъ срета; ерѣ у колико се е до садъ примѣтило, увидило се е, да су свагда само оне ствари и она тѣла промени подложна, коя су части вештественогъ свойства, али да умови, кои се никако опипати недаю, никада робови туђегъ господарства бити немогу; зато ако када дочекашъ да и твоѣмъ отечеству зора слободе сійне; то упамти нека ти прва брига буде да оно у нѣму установишъ и умножишъ, кое ће га облагородити и кое му нико отети неможе. Тѣло наше, Пріятелю! премда е млогимъ незгодама подложно и најпосле немила смртъ носи га у гробъ; но дали она и умну моћ нашу носи,? Не, съ променомъ никада духъ нашъ нестрада онъ живи у дѣлима нашимъ; но ово се може од-

нети само на оне люде кои буди у комъ поште-
номъ занату, трудъ свой штедили нису, нить су
скупо ово време, у ленъости губили и немилице
разасипали. По превосходству, ово се найвише на
оне люде односи кои се на полю умности неу-
морно труде. —

5.

О! како ми загорчавашъ судьбину, Приятелю!
с' тымъ разлаганѣмъ рече Тугомиръ? Речи твоє:
да само они люди после смрти живе, кои су на
умности радили страшно ме плаши за домовину
мою; ерѣ нѣ мало речено да безъ науке, човекъ
ништа неважи. Кажи ми шта мени за утѣху остав-
ляшъ, кадъ домовина моя јошъ нѣ на толикомъ
степену напредка?

Што се домовине твоє Приятелю тиче, настави
Браниславъ, и што су околности притесниле нѣнъ
развѣйтакъ, знаду ипакъ люди да бы она кадра бы-
ла красну повѣстницу на полю умномъ одпочети, а
особыто, зна се и то да су Бугари народъ исто-
ричанъ, и потоме немой се плашити да ће домо-
вина твоя на свагда заборавлѣна быти. Крумъ Си-
меунъ и Самуилъ учинили су да Бугарске никадъ
сѣ лица землѣ нестать неће. Ово судимъ приятелю!
одъ туда, што стары' народа', као: Вавилоняна',
Асирияна', Финикияна', Египтяна', Елина' и Римляна
нигде данасъ нема на свету, но само се трагови
нѣиногъ суштетствованя, и нѣиногъ умногъ и ма-
теріялногъ напредка по исторіяма виде. Народи ови,
премда су изумрли, али преданія намъ ѣй престав-
ляю као јошъ живеће, почемъ су намъ оставили
млого благородны мислѣи и славны дѣла', по којима
се мы у млогимъ случаєвима управлямо, узимаюћи

одтуда по нешто, што намъ е за дуговечно тра-
янѣ наше нужно. — У категорию предименованы
народа, кои ако и нема, то ипакъ по дѣлима, живе,
ставлямъ и твою Бугарску.

Одреѣи ми неѣешь, пріятелю! да мы и данѣ
данашній видимо неке народе коима сунце про-
свете іошѣ засветлило ніе и кои непрестано по цр-
номъ мраку глупости и суевѣрія тумараю, а то збогъ
тога, што се они слабо труде опредѣленіе свое
познати, и што ова необходимость никаквогъ од-
зываетъ у тврдомъ срцу ньиномъ неналази. Кажи ми
шта быва одъ овы народа, пошто іѣ време, као н.
п. Римляне, прогута? Слѣдуетъ да бы умность остала,
али када и нѣ нема, то онда све пропада. Па и да-
насъ шта друго толике европске народе у высъ
подиже, и шта іѣмъ друго тврдѣ темель за вѣчность
спрема, ако не умно развіянѣ и изображенѣ ньино?
видимо да данасъ народи безбрижно плове по оке-
ану светскогъ изображеня, тежеѣи све далѣ и далѣ
да се у безсмртну историю запишу, обараюѣи не-
знанѣ и глупость, вѣру идолопоклонства и суевѣрія.
Просвета е дакле за свакой народъ найвеѣа и най-
божественія светиня, ерѣ чрезъ ню се учи човекъ
познати Бога, познати себе и опредѣленѣ свое, као
и ближнѣ и прве и найпрече дужности свое. По-
моѣу светинѣ ове напредую намъ трговина и занат-
ти, подижу се у име нѣно храмови среѣе и напред-
ка за сва дружства, чрезъ ню се уче носіоци бла-
гостаня народногъ, да одъ среѣе и напредка свои
подчинѣни и ньиная собствена безбѣдность и среѣа
зависи, и на послѣдку чрезъ просвету землѣдѣлацѣ
съ мало труда преоре, прекопа, и засеє нѣиве, кое
иначе съ найвеѣимъ уморомъ ніе учинити кадарѣ. —

Доста, любезный Браниславе! ты си и одвише
рекао о просвети, и ако ти смемъ реѣи, преобте-

ретіо си мою главу, говораше Тугомиръ, еръ самъ я човекъ простъ но притомъ чувствителанъ, па ѣу морати наново страдати и очаявати одпочети, по-чемъ се іошъ дуго по овимъ идеяма неће моћи у отечеству момъ одпочети радити. Обште е мнѣніе могъ рода, да бичъ туђинства єдномъ и найпре с'бацы, и све мысли на то су у толикой мери посвећене, да се све остало у сравненю съ нѣима, изъ вида губи. —

Камо срећа, старино! да самъ ти подпуно просветно станъ представіо! та и я бы самъ утѣшителни бы кадъ бы истину моѣ и ползу просвете схваћао; мило ми е, да е за тебе доста ово разлаганъ моє. За човека простогъ неможе имати веће радости, него кадъ е баръ у толико у простомъ станю дозрео, да и другима саветованѣмъ на услуги быти може. Я самъ, говораше далъ Браниславъ, као годъ и ты одъ простогъ станя, и све што самъ ти до садъ говоріо, то ако какве науке и важности за тебе има, молимъ да неприписуєшь особитомъ знаню момъ, но приликама и искуству коє ме е можда привидно са овимъ стварима и узнало. Свако дакле очаянъ по момъ суђеню, треба да е далеко одъ тебе, еръ у очаяню човекъ исто оно-лико губи колико и у несмотрености, и ништа друго неради но троши самъ себе и затуплює разумъ, губеѣи испредъ очію деликатне планове, кои су мудро кроєни и на добро упућени. Далъ, што ми кажешъ да се засадъ у твоємъ отечеству и немисли толико о просветномъ станю колико о томе, да се єдномъ окови туђинства стресу, и то е пріятелю! врло благородно и сваке похвале достойно, будући да о просветной свести ни спомена быти неможе гди е народность притеснѣна. Неочаявай дакле Тугомире! но престаиви да просвета заєдно са сло-

бодомъ напредуе, и слобода отвара врата умномъ изображеню, и зато небрини се, што се отечественици твои прво промишляваю ослободити. Тако и треба да буде т. е. слобода, да предходи просвети. Мы до данасъ толико примера друже! имамо, како се текъ у слободной земли може уживати слобода и независимость, и како у овай родъ држава' беже и прелазе свакояке гране просвете тражећи заштите противу глупости и незнања. —

Пріятелю! веселимъ изгледомъ зовне Тугомиръ друга свогъ Бранислава, едва си ме садъ мало охрабрио и са немоћне постелъ подигао, еръ самъ башъ до садъ непрестано быо на клизавомъ путу и посртао самъ часъ на едну часъ на другу страну, незнаюћи коимъ путемъ пре да поћемъ. Двадесетъ пуны година као што ти е познато, боримъ се у овой самоћи са самимъ собомъ и нисамъ могао да погодимъ, кои е найпречій путь да отечество мое на историчномъ путу и животу одпочне радити. Садъ знамъ и то: найпре слобода а потомъ одма просвета.

Пошто су Браниславъ и Тугомиръ јошъ неколико важны' питаня' претресли, окрене се Браниславъ Тугомиру съ речма: „Драгій старче, и добрый пріятелю мой! изъ свега до садъ реченогъ као што ми черте лица твогъ сведоче, видимъ да си ми савршено поклоніо поверенъ усвояваюћи незнатне савете мое; но о! да Богъ да да самъ те као што просветно станъ постои, ма и у пола обавестио о слѣдствама и благотворнымъ користима кое одъ изображеня проиходи. —“

Нашто пріятелю! толико да сумняшъ о услуги твоіой кою чрезъ мене отечеству момъ указуешъ? проговори Тугомиръ, ты ако ми и небудешъ све поединности: кое одъ образованя проиходе, изброяо,

то се ипакъ не да одреѣи да разлаганя твоя нису племенита и на добро управлѣна; и уверенъ самъ да ништа не би утаіо одъ мене кое бы судбицу могъ рода на болъ окренуло, слѣдователно, фала ти на поклону кои ће ме у многомъ кое чему подпомоћи, а нарочито што су се неки савети подударили съ моимъ мышленѣмъ, и тако баръ о њима више сумняти нећу, него ћу и нечекаюћи на удобнѣ прилике одма се постарати, да по смыслу разговора нашегъ препоручимъ наставницыма могъ отечества, нека се постараю колико е могуће више дѣйствовати на свомъ высокомъ и светомъ позыву. Они су истина слабо награђени али кое што су осећанѣмъ патриотичнымъ напоени, кое што ће ѣмъ се матеріально станѣ побольшати, надати се е, да ће просвета, па ма ако и не нагло, напредовати, и станѣ ће се мое драге Бугарске мало окрепити. Прва брига по разговорувомъ треба да ѣмъ буде: да децу за достойне членове свакогъ станя съ наукомъ спреме како бы за ранѣ све справлѣно было, што се съ пріятномъ будућношћу слаже, и што ће на честь роду моме послужити.

На темельно предаванѣ истина ни мыслити ніе докъ се наставници у найвећой оскудости налазе, но поредъ свега тога, одъ некогъ времена примѣчава се, да се и сами неуморно труде на свомъ задатку изъ надежде, да оброте вниманіе свогъ народа на себе и да сами узрокую себи болю будућность, и по овоме надати се е да ће се за найкраће време трудолюбіе њино осведочити. Народъ мой ніе ни найманѣ оладніо справъ школа, али ипакъ нешто слабо децу у школу дае и доста е у овомъ обзире небрежливъ, кое вальда зато быва, што бы онъ хтео да му деца за две три

године науче све писмене формалности, за коє є потребна више годишня практика. —

А мой пріятелю! та нема ти већегъ терета и брижљивіє дужности негъ што є учительска, помисли само, говораше Браниславъ, да одъ ньиногъ дѣйствованя све зависи, ерь су они први творцы среће и унапређења нашегъ. Речь „Учителя“ заключава у себе најсветія правила, Отаць и мати виновници свогъ милогъ чеда, єдва чекаю да їмъ ово ногомъ пође и нестрпљиво очекую прве речи нѣгове да га у школу на воспитанѣ и науку дати могу, те да їмъ кнѣигу научи; размысли се дакле шта сирома Учитель чинити и поднети мора да оправда надежду, кою родители за своє мило чедо на нѣга полагају? Єли мала брига кадъ се каже „предаємъ ти дете а да ми у нѣму човека вратишь.“ Та да су учители сами Солони, Сократи, Аристотели и Ликурги па и опетъ сумнямъ да ли бы подпуно оправдали веру и наданѣ коє се одъ ньи очекує. У кругъ ньине дужности неспада само научити и наставити кога у читаню, писаню и рачуну, него има іошь неизбройны' поєдиностій на коє они пажню свою обратити мораю, ако су ради да неуморни труди ньини не буду узалудни.

Спремити родительима разборитогъ младића, а држави важногъ и полезногъ члена, нїє мала стварь и лакъ посао, мой пріятелю.! Лако є научити кога да чита но тежко є да разуме, нїє трудно научити како треба почитовати но трудно є наћи кои ће да почитує. и т. д.

Башъ Браниславе! добро те си повео речь о томе рече разположенымъ гласомъ Тугомиръ, я и самъ примѣчавамъ да доста деце има коя знаю добро читати но врло мало разумеваня и свести имаду о ономе а тако исто видію самъ доста учителя' кои

су се срдачно трудили утврдити децу у почитаню; па и едно и друго врло слабо напредує. Да рекнемо пријателю! да предмети неки коє она читаю, превазилазе кругъ и границе њиногъ знања, то већъ ніє, тако исто да рекнемо и за пристойность и почитанъ, да є то нешто противу природе и мудрости, и то већъ ніє, али был' ты знао шта овимъ идеяма стои на путу?

О! добрый Тугомире! смешеѣи се проговори Браниславъ, та када бы ми сви тежки одговори были као за ово питањъ, то безъ сваке сумњъ ни најманъ неби се бринули што мнѣнія наша у светъ пуштамо, нит' бы се плашили да смо у чему погрешили, коє и ако будемо као што и несумњамъ учинили, то нека насъ то обстоятелство предъ светомъ извини, што смо у средствама оскудѣвали да себе болъ за толика питања приуготовимо, безъ да скоро свако важно питањъ съ некимъ условіємъ рѣшавамо. — Тако драгій родолюбє мой говораше далъ Браниславъ, што се вопросногъ питања тиче „да деца слабо разумеваю оно што читаю“ то ти подпуно одобравамъ, али кажи ми може ли се овомъ злу помоћи кадъ родители несматраю себе за обвезанє подпомоћи у овоме не само учителя но и своє детенце? вечерный одморъ не проводи се по домовима у читаню и толкованю но све у некомъ штудираню и небриги, и дете више подражаваюѣи своимъ виновницима, одма после школски' часова' заклапаюѣи књижицу свою, заклаплъ и најважнїя питања око кои є се сиромѣ учитель доста зноіо те да іѣ своимъ мылимъ ученицима у срце усади. Сутра већъ куца часъ школскїй и позыва мила дужность и учителя и ученике на посао, учитель съ веселимъ изгледомъ ступа у школу, и пунъ радости незна кога ће пре да са вопросомъ

поздрави и обрадує, да му на ово ил' на оно одговори коє є синоћъ испричао и препоручіо да свако упамти; єдно поєдно дете устає само, а ништа неодговара докъ се наипосле по неко появы съ речма: да му є майка синоћъ кнѣиге оставила па неможе и нема кадъ да ій нађе. Међутымъ ето ти іошъ три четири родителя кои децу свою за руку у школу воде и учителя на само изазываю казиваюћи му, „да є дете ову ил' ону кнѣигу изгубило, па збогъ тога да ніє смело пуна четири а и више дана у школу доћи, а да они ништа знали нису о томе. —

Да пріятелю! па каквы ти іошъ сметня' нема коя отешчаваю напредакъ у овомъ обзиру. Родители сматраю школу не као место гди се само упутствія и наставленія за разумносгъ даю, већъ као ограничено и єдинствено место гди є дете слободно учити, — често му сву услугу и сва средства у дому за ове цѣли одказую, сакриваюћи іймъ кнѣижице да іймъ санъ своимъ упражняванѣмъ некваде и свеће нетроше, а осимъ тога, често се и то догађа да чимъ сумрачакъ покріє землю, то они таки децу у постелю гоне и на спаванѣ примораваю, дакле разсуди садъ єл' могуће прибавити детету разумности за оно што чита? Одъ читаве стотине родителя' єдва ћемо наћи двоицу, кои учителю и деци своіой иду на руку да трудъ деце, и брига учительска nebude узалудна. И све ово што самъ о овой противности рекао, то су незнатни одломци подъ којима се іошъ толико коєкаквы недостатака, оскудица и противностій налази, да бы се човекъ морао уплашити кадъ помисли какавъ задатакъ предъ учителѣмъ лежи.

Добри родители овако већъ нераде, убеђени, да су они носіоци напредка и наипречи воспита-

тели своє дечице; прва їмъ є брига да деци своєю омиле науку, да мотре иду ли прилжно у школу, и да їмъ прибавляю средства за науку нужна и да їмъ поднесе на услугу не само начинъ у разумеваню, но и умилятость свою како ће нѣма мило быти ако їмъ деца пазила и паштила буду шта учитель у школи толкує, и ако нѣма у читаню кнѣига подражаваю негубећи ни єдногъ минута у непослици провести. Гди се оваквѣй поредакъ прѣятелю! упражнява, тамъ неоскудѣва разумеванѣ у читаню.

Съ овимъ мыслимъ, да самъ ти колико толико одговорю на вопросъ о разумеваню „у читаню“ и имао бы ти іошъ млого о овоме говорити, но држимъ да є и теби самое све ово врло добро познато, и тако садъ приступамъ другомъ питаню „што учителя слабо съ децомъ успѣваю у почитаню“ а срдачно се око овогъ вопроса труде. И за ово питанѣ правила су скоро иста коя и за предходеће. Човекъ се изображава докъ є годъ живъ и то, одъ части по средствомъ себе, или други, или спольны' причина; но съ дететомъ већ нестои башъ тако, и несмемо га себи самомъ оставити, єръ ако се посредствомъ себе стане само изображавати, то врло се лако загубити може, ако га оставимо да га спольне причине и околности изобразе, то сако у погрешке паднути може; и тога ради само се єдно одобрити може и то: да се посредствомъ другогъ изображава, но и друга два начина т. є. чрезъ само себе, и чрезъ околности одобрити се могу али подъ строгимъ титорствомъ воспитателя. Ако є истина да се за воспитано и добро дете само оно сматра, кое є тако спремљно' да оно кадъ се ослободи закона' школскій, у станю буде са самимъ собомъ онако управляти, као што честь

доноси; и ако туђе обхођењѣ има уплива на природу детета, то онда смртно неки, а нарочито родители греше, кои своимъ небрежливимъ и неуреднымъ владанѣмъ јошъ зарана подранюю, у деци рђаве поступке и даю ѿмъ неприлике да не само спрамъ почитаня, но и спрамъ свега доброгъ и красногъ, ладна постаю.

Учителѣ су истина пріятелю! не само учителѣ науке но уѣдно и учителѣ нравственности имајући сва она свойства, коима ће моћи и у детету нравственность наћи и правичность разбудити; алъ ели ово могуће постигнути кадъ дете у дому свогъ родителя, види да се све противно поступа? и неће ли свако дете пре се привикнути образцу отца и матере него Учителю подражавати? Оће заиста, и тако скоро науче се некомъ обешеняклуку почемъ за време часова' школски' подражаваю Учителю, а изванъ школе родительима. Ето Тугомире! зашто деца слабо се привикаваю къ почитаню или нравственности. —

Заиста Браниславе! проговори Тугомиръ, ты си ме са свымъ задовољю са та два одговора и башъ є цела истина да є спољашній утицај чіє покварене нарави највећи поморъ за децу а највећа препона за Учителѣ. И у колико се опомињемъ, сви славни „Педагоги“ чини ми се да најжестимъ укорима прете онимъ родительима, кои мало полагају на домаће воспитаніє и кои мысле, да є само дужность дѣйствителны' наставника' на овомъ позыву радити.

Рана смотреность на поредакъ у дому рече Браниславъ, прво є условіє да ће Учителѣ као што треба изъ детета образовати човека; пренебрегнели се пакъ то, наравно онда да се догодити мора да є сво наставленіє узалудно и дете у пе-

престаномъ бежаню изъ школе спасенія тражити мора, почемъ начела мудрости ни найманъ се не-подударая са опимъ распоредомъ какавъ у кући нѣговогъ родителя влада. Но доста пріятелю! и оставимо далъ говорити о томе кое свакій признати мора да є тако. Я намераванъ да ти іошъ нешто кажемъ чему ћешъ се много зачудити, еръ ово ће нешто бити кое ће правый ратъ отворити противу научногъ станя, ако ово не буде єдномъ нарочитомъ силомъ отликовано.

Кажи ми о драгій Браниславе! рече Тугомирь.

Тако дакле я самъ ти истина казао продужи Браниславъ, да є просветно станъ єдна најяча сила која є кадра у свомъ поредку све обдржати, но осимъ ове могућности постои іошъ єдна, много већа необходимость, која у најтешнѣой свези са просветнымъ станѣмъ ностояти мора, и безъ кое наука скоро ништа више но тѣло безъ душе значи.

Шта ће то бити любезный младићу! кое се съ наукомъ сравнити може зачуђено запита Тугомирь Бранислава'.

Одговоръ мой Тугомире! настави Браниславъ обясниће ти и оно твоє заключенъ „да люди са наукомъ познати, у исто време постаю и највеће препоне за свако добро дѣло.“ И шта мыслишь Тугомире! шта бы то было кое исто онолико па и више приноси честь благостаню као и сами духъ изображеня? Ништа друго него строго мораланъ или поштенъ бити. Наука є може се рећи плодъ а поштенъ стабло, и садъ стои до тога, да како ово стабло неговали будемо, такавъ ће намъ и плодъ дати.

Заиста чудесно пріятелю! проговори зачуђено Тугомирь, я се нисамъ надао да ћешъ ме и са овомъ истиномъ упознати. Драго ми є и благодаримъ Богу што ме ова самоћа таквомъ приликомъ

служи, и што е судбина наредила да се чрезъ тебе съ овако важнымъ предметима упознамъ. Я у овой самоѣи ништа немамъ о чему бы се толико бри- нуо као о среѣи отечества мога, и предпоставляюѣи да е за унапреѣенъ едногъ народа врло савестно свачія искуства са своимъ собственымъ сравнявати и што е добро усваяти; зато те молимъ ништа непреѣути кое важности за целокупность едногъ народа имати може. Одъ мое стране найторжестве- ние увѣренъ буди, да я ништа тако радо неслу- шамъ као гласъ кой о благованю народа каквогъ звони. Кажи ми, дакле шта треба мой народъ да ради када се робства отресе, и каквогъ пута треба да се придржава, те да унапреѣенъ буде, и на- последку коя е то мера коя треба свему да пред- ходи, те да се цѣли, као што полза благостаня зактева, докончаю.

6.

Тугомире! викне Браниславъ, и онда почне овако говорити. ако е истина као што нема ни сумнѣ да државно ил' дружствено станѣ никакве друге околности нису юшъ самомъ почетку обра- зовале него една едина узаймна помоѣи и услуга едногъ станя прама другомъ; и ако е истина, да бы найвеѣий непоредакъ у свему было кадъ ово овако не небы постояло, то се само по себи ра- зуме, да е за обстанакъ овогъ осимъ обичны мера юшъ една необходимостъ нужна, а то е примерна нравственостъ свію уобште членова' кой станѣ какво сачиняваю. За дружства и народе кои су текъ на путу овогъ быѣа, или за твой народъ кои тако реѣи топрвѣ тражи у овоме свое постануѣе, необходимо ће быти да у свему, а нарочито што

правственности тиче буде чрезвычайно добаръ и примеранъ, еръ само ако овакавъ буде, едва да ће моћи у свему предпостављене цѣли, као што надлежи, довршити.

Изъ предходны' разговора' наши имао самъ честь увѣрити се, да безштедно проливашь сила' свои' моћь на олтаръ сѣйне будућности, трудећи се да у првомъ тренутку цѣль се непромаши коє по незгоди лако бива, и зато я љути садъ овди нешто на основу собственогъ убеђеня, а много више на основу светски стварій представити, коє треба баръ донде да незаборавишь, докъ се до свестны' убеђеня недохватишь. Тако мени се пре свега чини, да є морално станѣ людій єдиный вопросъ, кои у толикой мери прибавля честь благостаню и одговара природной цѣли, да све остале практике, коє су се до данасъ на овомъ задатку упражнявале, остаю у сравненю съ покренутымъ вопросомъ у далекомъ разстояню.

Ово є до данасъ дружственнымъ станѣмъ подпуно оправдано; и зато мыслимъ да неможемо друго заключенѣ на ову превосходность однети, него да є она общта дужность, общта потреба и свачіє право, коє свакій но само ако вољь и склоности има, безъ икаквогъ спора наслѣдити може, тымъ пре заключавамъ ово, будући изъ овога сва станя свой животъ црпе, и у нѣму траже причину кадъ опасности наступе. Одобравамъ савршено да друество као и народъ какавъ може и безъ овогъ свойства быти на гласу као н. п. збогъ высоки' наука' ил збогъ други добры установка' свои' чувенъ; али веруй ми да су ови гласови више привидни, но истинити, и надежда у таквымъ народыма готово ће у свету быти слична каквой басни, почемъ є све наликъ као на неку споляшню форму коіомъ се силомъ натеже, у утроби све є трудо и неслѣдственно.

У комъ се предѣлу, селу ил' граду нравственность сматра за необходимость, а слѣдства нѣна за найсветія почитую начела, тымъ мыслимъ да свака среѣа изобилуе, благованѣ напредуе и у свакомъ погледу осеѣа се сталности и постоянства. Овако исто и о єдномъ народу судити морамо, да ѣе славанѣ, честанѣ и у свему онакавѣ као што тежи да буде, постати; ако на морално станѣ исто онолико, па и више, пазљивости нег' на све друго жертвовао буде. И као што народѣ єданѣ изѣ призеренія напредпоменути случай може на овымъ неприроднымъ основоположеніяма самѣ себе предпоставляти другомѣ, тако исто и обштина и дружство коє, може се уредбама и другимъ коє каквимъ установима чега у другимъ обштинама нема, гордити надѣ другомѣ; но у случаю ако све ове поєдиности небуду морално одѣ стране членова подпомагане и на овомъ основу подигнуте, онда прве прилике могу лако све ово развеяти и у забатадѣность сурвати одкуда га ни вѣкови неѣеду моѣи подигнути.

По овоме, у коме месту станѣ морално заєдно са изображенѣмъ напредуе и съ єдне се точке сматра там'є мыслимъ najbolj и тамъ се све оно раѣати мора што є добро и примерно. Узмимо овди за предметѣ єдногѣ ма когѣ човека кои є толико себе изобразію, да се управѣ изѣ призеренія на практичну дужность нѣгову, скоро слѣдствено реѣи може, да є близу края свогѣ определеня, єрѣ практика нѣгова подпуно одговара теоріи, али ако патриотична чувства и знаци и у осталомѣ граѣанскомѣ и прифатномѣ животу нѣговомѣ, не буду стално свойство нѣгово то пытамъ: неѣемо ли одма повикати да є овай човекѣ само уметность тѣла и говора изобразію а срце никако? Тако исто и о

єдномъ народу судити морамо да се онъ ма на комъ степену развїтка налазіо, ипакъ неће моћи праве сигурности и поузданя ни у политичномъ ни у матеріалномъ бїйћу имати, ако нравственный по-редакъ у нѣму оскудѣвао буде.

Имаюћи дакле убеђеня да текъ морално станѣ положе добаръ основъ безбрижномъ напредку, и да є оно права мати чести и важности грађанске, то савршено одобрити морамо да се искључиво нѣмекъ, све оно постигнути дає, што се немогућно и сумњиво чиии; и станя коя своіой садашњо-сти или будућности, могућности или благованю у овоме лека и основа траже, заиста неће красне надежде нѣине быти узалудне, а да є ово истина, то обраћамъ вниманіє твоє на радню макаръ когъ дружства, коє све што ради, предузима на основу поштены и чести своє, и нїє ли истина да дружство ово слабо када на противности наилази, већъ све далѣ и далѣ на полю свогъ задатка успѣшно напредує, При погледу на станѣ свакогъ дружства и поштены' людїй, отварє, намъ се завѣса иза коє указую намъ се найвеће милине, гледаюћи, како се люди тамо међусобно грле и любе, сложно раде и єданъ другогъ подпомажу. Међу нѣима нема злобе и пакости, већъ у место тога єданъ другомъ пружаю руку прїятельства и отвараю наручїя своя.

Узми прїятельство, представи честность, обазри се на искренность и на правичность, и погледай како сви ови елементи човечности црпе правила изъ овогъ собственогъ непресушногъ источника, те да свакій свомъ позыву одговори. Сладка є любовь она коя изъ чистогъ срца тече, скупа є честь она кою оно освећує, мила є искренность кою оно дражи па и брижно подпомаже, и примерна є

правичность кою оно изриче. Далѣ, у кругу оваквы людій нема ништа што бы тражило сакрити се у дубльину душе њине, и тайна свака налази међу њима олакшаня. Плачъ и певанѣ, радость и жалость, робство и слободу, све они савестно прате и чекаю ди ѡ добродѣтель њина спасе, ерѣ су убеђени, да ѡмъ ову тековину нико упропастити неможе, па макарѣ ѡ разбойници како оплѣнили, они су ипакъ доста богати, имаюћи у себи чувство добродѣтельны' врлина'.

Вреле груди истиниты' людій носе на себи печатъ невиности и правде, речи њине непотребую туђи утврђеня' нит' подлеже чиоѡ сумњи ерѣ слѣдственость њина свагда са дѣлима хармонично куца. Живи споменъ човечества текъ се съ ове точке сматра, и гласъ родолюбїа изъ овога ниче кои ствара, юнаке и ратнике, добра чиновника и трговца, примерна свештеника и Учителя, а трудолюбива землѣдѣлца и майстора. У станю овомъ нема ништа што бы кога страованѣмъ заплашити могло, тамо ћешъ видити како прїатель прїателю добарѣ советъ дае, искрено му пише и на свету дужность строго опоминѣ; видићешъ како нема зебнѣ и очаянїа, неспокойства и безбройны' предрасуда.' Юначка крвь овы' людїѡ свагда уредно циркулира и тражи преку сведочбу да онаѡ, кога она оживлява, нїе саравнитель и издаица порекла човеческогъ, но да су закони и правила њногъ двизаня, свойства и родъ умногъ богатства.

7.

Но гди е предѣлъ овогъ прїатногъ сна, гди ли любовь да ѡ загрлимо и поверенѣ да га наградимо.? Мы гледамо како се природа ведри и облачи, како

се стужа са лепотомъ меня и мы се свету овомъ дивимо и узроке тражимо, а неосврѣући се да е ово изванъ круга нашегъ постигнућа. Сматрамо ли постануће наше са привременымъ променама, то се и томе не манѣ кланямо, и тако све смо скоро пріятелю! заняти са предметима изванъ нашегъ домашая; па зато вальда и дозвољавамо а сувише, ладнокрвнымъ се осећамо кадъ се родъ смртный колѣ и крвави чега бы требало да се найвише гнушавамо; упражнявамо издайство одъ чега бы требало да зазиремо, усваямо неповеренѣ, коѣ заслужуе да га проклинемо; неверуемо ономъ кога треба да слушамо и уздишемо онди гди треба да певамо.

Измешана нека туга при погледу овогъ чуда, баца леденице на срца наша, и гради одъ насъ страшила гди еданъ другогъ непознаемо, неверствомъ издаемо, повереня свакогъ лишавамо и као безъ разума еданъ на другогъ насрѣємо; у слѣдъ чега наступа развратность ума и необуздане волю. Адъ пропасти при овакой несмотрености прикрада намъ се подъ фирмомъ свести и памети, граби насъ у наручія своя, и окива скоро вѣчнымъ оковима, подъ теретомъ кой, но доцканъ, тражимо међусобногъ помиренья, разгледамо гди су врата спасеня, но ахъ! свуда е тавно и непрозрачно, нигди добра нигди спасеня. Лакмисленицы и несташльивци слабо кадъ на слѣдства ова обзоръ свой обраћаю, данъ за даномъ пролази, а оны идући своіомъ рѣаво избраномъ стазомъ оставляю за собомъ плеву найвећи страшила, за потомство и будуће вѣкове. Дружелюбіе поштованѣ закона, а чрезъ ово и прааво ближнѣгъ у опасности е, и све скупа, при оваквомъ оркану разбія се о стѣне вѣчне пропасти, гди сво добро стрмоглавце у бездну пада, на развалинама чега почне цветати, себичность, лукавство и злочинство,

и сва предохрана која се покушава, ништа друго нечини, но троши узалудне сузе на олтару стародревногъ язическогъ Бога Вала.

Покварено убеженъ: да е пробитачно политичанъ а често и неслѣдственъ быти често и дотле дотеруе, да они кои су овогъ убеженя, доста пута у смысао каквѣй неприличей достинству човека, другогъ упетляю, а сами се ставляю на чело озбильногъ положая, са кога се противе овомъ времену неповереня, компромитираю светъ и патриоте, привидно ценеѣи штету која одовуда произтиче, а о предохрани ни найманъ се нетруде. И да бы те болъ са некимъ приликама упознао кое поверенъ, честность, и истину проиграваю, то неѣшь ми одреѣи внимательность на еданъ случай, кои е толико на мене дѣйствовао да и данъ данашнѣй носимъ у грудима печать чудногъ неспокойства. Тако случай еданъ, мени уду среѣу оставіо беше, да путемъ добродѣтели обратимъ едногъ неверника у границе найсрдачнѣе искренности. Дѣлима моимъ чини ми се да самъ при овомъ новомъ задатку свагда му съ добре стране предходіо, но све ово у залудно оста, еръ ученикъ мой мысао свою предпоставляше обштой, и мени е само оно одобравао, што се е съ нѣговимъ интересима слагало.

Лако ти е пріятелю! представити до чега оваки себични появи люде довести могу, но я самъ ипакъ гледао да утаимъ тишину у недрима моимъ, како не бы другару посве дозволю да се у мраку несреѣе изгуби но и ово све оста узалудно као и прво, почемъ е онъ онда само неко чудно задовольство уживао, кадъ е гледао да причиномъ нѣговомъ другій страда и пропада. Суди дакле до чега страсти и станъ неморалности дотеруе.

Люди првостепеногъ мышленя гнушаваю се овы начела, и іошъ напредъ све предвиђаю, и на овомъ основу чине заключеня на будућность милу пуштаюћи гласъ савести да разрѣшава што є тавно и непонятно, а разкида гвоздене жице кое врата удаљной будућности прече, т. є. скидаю са себе аљину наличія, бришу изъ недара несташлукъ и детинство, перу срце чистомъ водомъ кою іошъ воображенѣ ніє замутило и умиваю образъ дѣлима човечности своє; и заиста на овакимъ предпоставленяма, не само садашньость свою слѣдственость у свомъ быћу, но и будућность оснива свою сѣйну успомену. На кратко рећи: узвишени духови добро разумеваю да садашньость има своє быће у прошлости, а будућность у садашньости па прама овоме ни найманѣ нештеде одъ свои' сила' жертве чинити, само да бы се осветіо и оживотворио путъ онай, кои се одъ данашнѣгъ доба па до крозь сву будућность пружа. Но ово овако да се одъ свакогъ члена баръ у основу сматра; слѣдство є морала кои у свакомъ призреню надмоііе показує. Мораланъ быти много значи, и люди кои у овоме изобилую, далеко као што реко дотерати могу безъ да ій на путу сусрећу непредвидимости безбройны брига?

Зажеліо си знати кадъ су люди на путу напредка и кое су то прилике и знацы, у којима они ово осниваю или уживаю? Я мыслимъ да су онда на вопросномъ путу кадъ и на путу чести, и мыслимъ да онда осниваю ово, кадъ сами себе у искрено станѣ поставляю и пытаю, шта є опредѣленѣ ньино, дужность избраны' представнка'? и т. д. Изъ кои извора добива помоћна средства за свакій случай, коя се састое у испуњаваню првы' и найпречи' дужностейі као и у бираню наймудрій

найчестніи и найправедніи да са стварима и бригама обштимъ рукую. Ужива пакъ онда, кадъ сходно опредѣленю свомъ слѣдственъ буде, признаваюћій да є слѣдственость у дружественомъ ил' и иначе, животу найдостойнія часть. Па и народъ при овакомъ станю, имаюћи к' томе іошъ подпуногъ увереня да су представници нѣгови не само честни, добри и сложни но и да се свойски брину о напредку нѣговомъ, при свакомъ кораку, веселимъ се осећа, оре, копа, коси, тргує, и то све с' певанѣмъ, єрбо се небрине да ће га заступници нѣгови продати, слободу му издати, добре и правне законе погазити, државный животъ овимъ осветити и тековину нѣгову учинити плѣномъ раздражености и насилія. Краће рећи: напредакъ и благостанѣ онда се починѣ явнымъ осећати и. п. трудолюбивый землѣдѣлацъ, имаюћи као што реко, у предпоставницыма своимъ довольно гаранціє за слободу, призна: да му є прва и найпреча брига ныву свою узорати, кућу унапредити и башту засадити.

Сви дакле они кои себе с'прамъ овогъ условія обвезанима осећаю, пре ил' после уживаю срећу благостаня почемъ недопуштаю да се силомъ закона' премораваю да раде на задатку и природной дужности своіой. Судове, власти и све безъ изятія установе поштены' людій сматраю као найвећу светиню, кою да не бы обезуважили, често сами траже мирнымъ путемъ разправити свађе свое и одклонити све што бы на пониженѣ човечества служити могло; и шта да тражимо друге доказе кои се на станѣ поштены' людій односе, но да узмемо єдну макаръ кою задружну срећну кућу, у коіой се напредакъ явнымъ осећа, шта є дакле тамо? Єдна мала обштина моралны' людій, у коіой чле-

нови доносе природна и на чести основана правила, преко кои нико непрекорачава; а старешина истогъ общества, и самъ подвргнувши себе прописаномъ реду бди да се напредакъ што веѣма увелича, и да се слога узаймнымъ поштованѣмъ одржи. Млађий пакъ имаюћи подпуногъ увереня о строгой правичности свога предпоставлѣногъ, любе у нѣму свога поглавара и свакъ радо испуњава и слуша оно, што му общте благостанѣ чрезъ свога старешину налаже, ерѣ в очевиданѣ, да се станѣ домаѣе овымъ путемъ с' дана на данѣ све больимъ осеѣа. Ево дакле среѣе домаѣегъ мира гди поштенѣ ни моралну ни физичну снагу неодриче, но само ако се потреба свака мудро разлаже.

У овакомъ разположеню дружба, общтине, села' или народа' за общте благо никада се при извршаваню свои' обвезаностій неподкрадаю у коме члену мутне и отровне мысли, кое му руше зграду пожеланы' планова' нѣговы', веѣъ среѣу и благостанѣ свое онѣ се стара самъ своимъ зноемъ узвысити, и у овакой идеи све далѣ ступаюћи путемъ памети и поштеня презире све оно што разумъ и законъ осуѣуе, власти се покорава, законе землѣ чува и поштуе, и све што намысли одпочети, то найпре предрачунѣ саставля изъ когъ се слѣдства цене и огледаю. Красанѣ в примеръ ово, ербо онѣ слабо када да ѣе поштенѣ изневерити но све што в неправо, са овогъ положая осуѣуе се па макаръ то сви хвалили. и напоследку: за начело државне политике, поштенѣ човекъ почитуе благостанѣ и законе землѣ оне у којой в се родю и у којой ѣе умрети. Редка в погрешка кою бы мораланѣ членѣ као задругарѣ у дружественой радњи непоправиму оставю, и редки су случаеви гди бы поштено и добро име неиз-

вѣстности жертвовао, и свое унапреженѣ судбини оставіо.

Землѣдѣлацъ може бити онакавъ истый патриота какакъ си и ты, но кадъ онъ отвара врата благостанію и свомъ и државномъ? Онда кадъ є као што самъ рекао поорао, засеяо и т. д. и кадъ є пунъ радости и задовольства што му нѣгова ныва ниче, усеви сазреваю, и кадъ што пре настои да плодъ трудова свои збере и да ій ужива.

Патріотична дѣла ако смемъ искренъ у мышленю бити, нису на поедина станя ограничена, но предъ свакимъ лежи отворено полъ на овомъ слободанъ бити, и кадъ свакій свое заниманіе онако одправля како оно само собомъ зактева, а изванъ нѣга онако се обходи како разумъ и обшти прописи налажу, тадъ є онъ на путу родолюбія па быо онъ ко му драго; еръ у поштеномъ животу нема разлике. И кадъ мыслишь Тугомире! да ови родолюби и поштени люди уживаю благодети свога труда? Онда кадъ сва радня нывина ништа друго не буде но сагласіе тежній съ дѣломъ и обштомъ вольомъ; и ови добромислећи люди, државно и обште благо почитую као свое, и уважаваю га више него ма кое туђе, чуваю законъ као светиню и свачію честь као свою собствену. Непрїателъ благостаня и поредка добри ови люди гледаю као тиране и неспокойни су кадъ кога угледаю да на честь мало полаже и да у трулежу векъ свой проводи. Осимъ овога они се труде свагда поштено живити, и избегаваюћи пороке, — сматраю и почитую себе само онда за среѣне, ако су комадъ леба сами своимъ трудомъ и заслугомъ зарадили. Далъ, поштени се люди и у призренію домаћемъ наслађаваю миромъ и благословомъ фамилярногъ круга свогъ, еръ су дочекали да у благополучію пливаю што

очима своимъ виде како су и деца њина пример-
нымъ животомъ одушевљена и за обште ствари
разположена, обећавајући тиме лепу будућност што
є за родъ и отечество најутѣшителнѣе.

Морални ови люди такође и у најгоримъ не-
приликама разтерују мутне и брижне мысли ако
одкуда на њи навале, и при странпутицама коє бы
ій могле на несогласіє закона навести и занети,
срдачно се опоминю да су сви синови єдногъ оте-
чества, а виновници семейсва сваки свога коє по-
штеня и памети њине потребує. Равнымъ начиномъ
нравствене особе никада незаборавляю да државно
ил' дружствено станъ зависи одъ домаћегъ, и не
губећи изъ вида да како се и у чему у посеб-
ной радњи навикао буде, да онакавъ и у друж-
ственой остає и зато добре патриоте ове нештеде
нинайманъ одъ брига свои' и на ову цѣль жертво-
вати, да у дому и међъ млађима лепъ споменъ и
примеръ оставе; и често к' млађима обраћаюћи
се уче ій да се покораваю законима землѣ и оте-
чества свога. —

Я и несумнямъ Тугомире! да теби ніє познато
да се одъ постанка прве државе на свету већъ
толико хиляда година' брой, и одъ то доба па до
данасъ служи се сва вселена начеломъ и практи-
комъ овомъ скупляюћи се у гомилу, саставляюћи
посебна иманя у єдно цело (државно ил' друж-
ствено) и бацаюћи себе подъ закрилѣ свои' закона'
и свои' установа'; по овоме и предъ твоимъ на-
родомъ велика будућност предстои почемъ є сада
такo рећи у патриархалномъ станю, изъ когъ се
спрема државный животъ образовати. Ты си видіо
како текъ у времену све постає, тако н. п. знамо
да одъ детета на єданпутъ човекъ непостає, но
да є ова честь годинама и постепеномъ развіяню

оставлена. Овако исто мыслимъ и да са државомъ
быва, и она поступно развіяюћи се све далъ и
далъ на путу своємъ сходно природнымъ силама
напредує.

Добри установи, нравствени закони, мудра у-
права и све с' тымъ скопчане дужности, найвише
уплива на развійтакъ државный има, и одъ овы'
сила' зависи да свакій членъ државе не сматра иначе
отечество свое но као свою собствену кућу,
коя одъ нѣга зактева да на благостаню нѣномъ
ради. Нова дакле држава твоя коя изъ страдател-
ногъ и прифатногъ живота, яванъ положай заузети
жели, добро ће быти да законъ добродѣтели сваг-
да за особиту цѣль сматра, еръ одъ овога по мнѣ-
нію научены' людій; све зависи па и то: да и
после смрти државный споменъ непропадне. Я самъ
ти іошъ напредъ казао како се народъ помоћу ду-
ховногъ напредка и у воособномъ и у обштемъ
значаю развія, но докъ се до ове свести дође,
дотле треба све спремити безъ чега немогу високе
цѣли имати напредка.

Све далъ што бы ти имао рећи о добримъ по-
слѣдицама за државно быће твогъ народа, да бы у
свему слично ономе было кое самъ ти о просвет-
ной снаги рекао, додаюћи само: да пре него се
до овогъ просветногъ станя дође, а особито по-
сле, будете поштени, сложни и послушни с' прамъ
свега оногъ кое вамъ ваши добри закони налагали
а потреба и честь народна зактела буде. Губитакъ
наступа великій гди се правственостъ загуби, и
зато мораль не треба у држави за неку излишну
и споредну стварь и потребу поштовати еръ то є,
ако се неварамъ животъ народный кои рѣшава не
само по єдину судьбину, но и судьбину обшту, а
по мери своє снаге, и удалъногъ потомства. Ко-

лико има одкако е Адамъ у раю с'грешіо? па не носимо ли мы потомцы нѣгови и данъ данашній окове грѣха нѣговогъ, коє текъ са ступанѣмъ у новъ Евангелскій светъ збацуємо.

8.

Одговорность велика свагда на предцима лежи, па зато и опетъ кажемъ ти, да се нигди тако исподински корацы напредка неопажаяо као они, кои подъ утицаемъ моралне снаге изилазе. Цео поредакъ, сва снага, сво задовольство и сва мила будућность у овоме налази одзываетъ да се оной високой цѣли и благородной идеи одговори коя е патриархално быће преобразила у државно. Дружественая отношеня наиболѣ насъ приликама служе да се увѣримо какво благородно положенѣ истинно морално станѣ заузима. Освећена ова и вѣковима пречисћена и доказана истина служи као единственая свеза коя разне и противне идее найтешнѣ сроджава и у тежняма обштимъ с' единява, коє самъ ти и на више места повторіо.

Представи еданъ макаръ кои кругъ кои се мѣромъ ове истине служи, и кажи ми шта видимо тамо осимъ онога што смо о членовима дружества каквогъ рекли? видимо искрено пріятельство, душевно сродство, матеріално изобиліе, помиренѣ са судьбиномъ и у пуной чести разумну и правичну дѣятельность за свакимъ коракомъ и стопомъ. Савъ домакій и обштыи животъ одъ овога узима организацію за предохрану и сигурность свои' племенити' начела', Трговина, занати, землѣдѣліе, личная узаймность, домаћа слога и све што одговара чести едногъ народа у овоме налази основе свое, и за

коє се не може рећи да нису по слѣдствама своимъ пуни премудрости и искусства.

И као што бадава грѣшникъ молитве свое обраћа Богу за оне погрешке коє ће до прве прилике поновити, тако исто мени се пријателю! чини да ће се бадава и еданъ народъ старати, да прокрчи путъ дугой и большой будућности безъ моралногъ пожертвованя. Међъ дружествомъ каквимъ догађа се да по и ияду гласова' у еданъ ма по-диже се у борбу противу каквы появивши' се неприлика', али да се ово оствари, треба да гласове ове ништа друго но правственостъ покреће, ерѣ иначе све ове врлине и родолюбія на ономъ истомъ месту и столицы остаћеду, са коє су се и покренули. Дакле само се онде надай добру, и у оно веруй гди знашь да вопросна сила потреса изъ дубльине освећеногъ срца гласъ у ползу каквогъ предузећа.

Равне снаге нема на свету коя бы се у борбу противу ове силе упустила, и веруй ми да є ова сила морална єдна вѣчна грађа, и она н. п. борба више є пријатна негъ ужасна на кою она изазыва свое легіоне и шалѣ ий да се за народностъ боре. У честь овогъ питаня не само да насъ окружаваюће околности, но и удалѣни примери светски' догађая' подпуно обавешћую, како су неки народи у времену срећни были кои су мораль, а чрезъ нѣга добродѣтель свему предпочитовали. Крвопролитне мере и пребациванѣ войске часъ на єдну часъ на другу страну изванѣ граница' свои', већъ чини ми се да нїє политика благостаня ако ю каквы моралны узроци непредводе, него є пре изазиванѣ противу овога; и одрећи се не може да оне очевидно неизлажу народъ неизвѣстной судьбины, даюћи іой бичъ у руке коимъ одма ил'

доцніє, сакушля непријатељъ противу свакогъ уна-
пређења.

Све дакле што є силомъ отето и присвоєно, мора єдномъ потражити да одпадне изъ числа за-
воєвателя свога, и да избегне туђинство, па ма-
каръ оно какво добро обећавало. И по несрећи,
оцепленъ ово догађа се у најгоре доба по завоє-
вателя и то онда: кадъ му околности почну срећу
рушити. По овоме никадъ се не надај да съ ту-
ђомъ тековиномъ можешъ свою собствену побол-
шати, и да туђомъ снагомъ можешъ свою собствену
удвоити. Народи неки кои су были противногъ
убеђења, истина да куда су годъ мачомъ заманули
све ѿмъ се є листомъ покоравало, крвь како свою
тако и туђу узалудно просипаше обарајући туђе
законе и обичає, а уводећи своє формалности и у-
велиличана тирянства; но докле се ово зло трпи?
донде, докъ се нероде прве прилике, и докъ се
наклона обстоятелства непояве, и онда шта видимо
тамо? Онај истый мачъ поражава непријателя ко-
имъ є и онъ другогъ поражавао, и огорченъ оно
исто загушує га коимъ є и онъ другогъ загуши-
вао; и тако се у свету непрестано борба за бор-
бомъ рађа, и духъ славолюбія доноси нове дога-
ђає и трвеня, коя люде часъ робовима а часъ Го-
сподарима чине. При оваквомъ станю стварій ни-
шта ми се паметніє невиди, него чимъ се осе-
ти да духъ народности и времена на вратима
завоєвателя закуца и почне тражити своє погажено
право, то одма нека му се нѣгова собственость
іошъ зарана поврати докъ ніє раздраженость на-
ступила, и почела набраяти вѣковима у свакомъ
погледу учинѣне оштете. Єдно збогъ овога, а дру-
го и потоме што данасъ наступаю времена коя и
сама собомъ подижу неоспорима чія права, врло

савестно раде они люди кои су тога убеђеня, да се само у границама своє народности налази лековитогъ била за самосталность и благостанѣ своє, ерѣ иначе на угнѣтаваню туђегъ имена и на про-сипаню туђе крви и снаге подизати свою будућ-ность, значи у старости као најгоре доба учинити себе просякомъ, кога ће свакій презирати.

Дужности су єдногъ члена станя каквогъ пра-ма истоме многостручне, и кадъ на нѣи погледъ баци, готовъ є се одъ нѣи устрашити видећи предъ собомъ читаво море коє му предбродити валя па текъ да се достоянъ ревнитель станя ил' отече-ства назове, но ако срце нѣгово украшава најсве-тія могућность морална, то є онда свака зебня у овомъ обзиру неоснована. Зебня ова тымъ іошъ манѣ основаности има, што су дужности ове на здоровомъ разуму основане а законима опредѣлене и то тако: да єданъ членъ у испуњаваню свои об-везаностій у колико се изъ отношеня єдногъ прама другомъ види, никако не носи више терета, но што му природа разума налаже, и тако ништа више не чини, но што други за нѣга подноси.

Примера ради я ѣу ти нешто испричати како се у добро напредуюћимъ државама іошъ зарана и тако рећи изъ детинства свакій членъ спрема познати прве и најпрече дужности своє, како му у потребно време не бы были тугальиве и непо-знате. Методъ овай починѣ „о правама и дужности-ма човека“ и то овымъ речма.

1. Право є оно што є закону сходно, а праведанъ є свакій онай човекъ кои онако по-ступа како прописую закони оне землѣ у коіой живи.

2. Свакій човекъ, има право да може жи-вити, с' тога нико несме другога живота ли-

шити, ерѣ то є найгрозніє злочинсто коє законѣ смрѣу казни.

3. Свакій човекѣ има право на свое здравлѣ и зато законѣ свакогѣ оногѣ казни кои коме вредѣ каквый нанесе.

4. Свакій човекѣ има право на свою слободу и може све оно радити што се са закономѣ соображава.

5. Слобода є ова човеку одѣ Бога дана тога ради нико несме са своіомѣ слободомѣ тако поступати да се нѣ навекѣ лиши.

6. Свакій човекѣ има право на свою честь, будући є честь, свакомѣ човеку и одѣ живота милія и зато законѣ свакогѣ оногѣ казни, кои другога безчести, и по закону свакогѣ човека треба за честна све донде држати докѣ се што противно о нѣму неувѣримо.

7. Сви су люди предѣ закономѣ равни, и оно што є за єднога право мора и за другога право бити.

8. Што є ко дужанѣ, то мора вратити па быо онѣ ко му драго.

9. Ко другоме увреду причини дужанѣ є зато накнаду учинити.

10. Што є чіє, то му нико самовластно одузети неможе, ерѣ су закони зато написани да свако самовластіє казне.

11. Нико несме безѣ пресуде бити напастованѣ и злоставлѣнѣ докѣ га законѣ неосуди и т. д.

По овоме дакле видишѣ ли драгій Тугомире! да ни Народѣ ни поєдине личности никадѣ не треба да што противу свогѣ убеѣеня раде, а овамо опетѣ да се надаю у другога наѣи поборника и пріятеля за честь свою дружствену ил' државну, будући бы то нешто было, коє бы заслуживало да га и найманѣ дете осуди.

Свакій членъ дружства може а и треба да све оно одъ другій' прійма што є добро, али свагда са обштомъ предосторожносѣу да у томъ приманю добра не присвои и по кое зло, кое ће му нравственность изъ основа потрести обезсвестити и остроглавити, краће рећи: треба да свачіе слуша но и да своє незаборавля. Науке художества и друге разне уметности, кое са умносѣу у тесной свези стоє, може онъ слободно одъ други' съ поузда-нѣмъ пріймати; али што се нравственности тиче, у томе никако нетреба да попушта нит' да мысли да су туђи навичаи больи него свои; єрѣ при таквомъ убеђеню, и оно се к' пропасти клони, што є доведе новой чести предходило; и шта више при оваквомъ правцу често постає гордѣ спрямъ своє домовине и свои' установа. Шта бы ты по овоме о твоіой Бугарской рекао? нїе ли нѣна гордость првый ударѣ за ню быо? Вѣчный мирѣ, добродушна правда, и свакій благій обичай води порекло своє изъ нравственности, а гди овога нема, тамо су правила и закони за све установе кои се на дружствено станѣ односе, са свимъ непрактични и по-ду дивльи кои подѣ покриваломъ наличногѣ смиреня найвеће тегобе у системи дружственогѣ станя изиграваю, играю се са поштенѣмъ, нештеде часть и поносно име, за правдолюбїемъ немаре па и опетѣ траже да се лукава важность нѣина у целости чува и поштує.

Лукавство, лажа, крађа, оговаранѣ, отиманѣ, и многе друге непристойности єсу ляга закона' моралны; коя не само власть свою у границама изгублѣне чести упражнява, но често и противу морала напада, имаюћи за цѣль станѣ ово на противѣ преокренути, како іой неби порочне цѣли, іоштѣ у самомъ почетку быле предвараване. Люди, надѣ ко-

има оваква диктатура властъ свою упражнява, лишаваю се сваке радости и веселя, слобода како своя тако и дружствена њима више неслужи на утѣху, и гласъ савести њине постае туђе оруђе, одъ коегъ свакій чинити може што ође. Одъ свега овогъ мораланъ човекъ свагда се чува па зато и ужива спокойство у кругу свое миле дужности. Онъ зна да се лажа дуго нетрпи, оговаранѣ испытумъ поправля, а отиманѣ закономъ казни, почему и недозволява у ове се мане, макаръ и случайно увалити. Но све ово чини ми се пріятелю! да бы се могло уподобити несташномъ детету, кое се доцніе строжіимъ мерама поправи и на правый путь изводи, али осимъ овога налазе се много веће опасности изъ овогъ станя неморалности образоване, кое за тебе Тугомире важности имати могу. Ово є тымъ іошъ пре за тебе важно што ове опасности постаю причинумъ неизбежимы' најгоры' послѣдица', кое разна станя лишаваю чести, и кое предходнимъ коракомъ своимъ, свагда проричу много већу опасность него што є и представити можемо. Опасности ове єсу као што реко чеда неморалности и то:

Грубіянство наоружано притворнымъ родолюбіемъ подъ видомъ заштите, цеди изъ насъ и последню капъ животне силе, и имаюћи на руцы нашу безазлену послушность, представля намъ лажна увереня да честь дружствена нашегъ пожертвовая потребує, и кадъ ова страсть као што реко понесе име наличногъ родолюбія, тадъ непытай докле смо дотерали, и єсмо ли близу пуногъ чести предузећа? Неизбройне околности неке макаръ како трудиле се извинити ово ил' оно дѣйство, кое є ускорила безузрочно чію честь понизити, ипакъ се неможе сакрити да све, што су непри-

лике прогутале, нису учиниле случайности, но дволичія и людске страсти. И шта? неприлике ове обично извинявамо и кажемо да є време овако собомъ донело, а слабо када признаємо да мы сами то време у добримъ ил' рђавимъ поступцыма носимо, и да ће мо по толико пута' едно и исто време и дѣйство повториги ако и у будуће као малолѣтна деца дволичію у наручя полетимо. О! какви жигови с' крозъ насъ непролећу, кадъ умный погледъ на неке мане бацимо, коє су ова дволичія за собомъ оставила! Кажи ми то средство коє бы могло родолюбія ова за невина прогласити, а особито ако су она толико ужасна, да се човекъ повлачи у границе очаяня.?

Пытаѣшь ме може быти, коимъ се начиномъ ова дволичность и у приватнымъ одношаима служи? Но я ти на ово немамъ шта друго казати, но да те упутимъ на собствено искусство у коме си вальда кадгодъ приликама послуженъ быо видити какву особу коя те є занимала тиме, што на полю явности све послѣдице равнодушно сноси; но у самомъ дѣлу са свимъ противно поступа. Честита ти напредакъ и благополучіє, но гди може подкопавати яму и пропасть, хвали се предъ тобомъ да те є подпомогао кодъ овогъ ил' оногъ пріятеля, кога ни видіо ніє и т. д. Ето, како се одприлике она обходи! и зато немой држати за маленкость што више пажнѣ на ово обратити, препоручуюћи людима истинитость у говору и у свакомъ дѣлу, а представляюћи їймъ да є онда найгоре, кадъ се едно говори и мысли а друго ради.

Разсуди само, по каквомъ бы н. п. методу то было, и да ли бы се какви' добри послѣдица' имало, кадъ бы необузданость световала ограниченость и добродушность, неучтивость повиновенѣ, и непра-

вичность правосудность? Морально добри и честни люди при испуњаваню свою свои' дужностій обично и отворено коме што говоре и предлажу, безъ да се дволичіємъ служе, чега ради свуда одзва и послѣдователя' за добра дѣла налазе; Краће рећи, кои є радъ, да савети и дѣла нѣгова не буду противно сматрана, тай треба не само да ограниченость, повиновенѣ, великодушность и правосудность препоручує и налаже, но и самъ у истини свою овы' добры качества' носіоць да буде. Добра намера свагда се по дѣйствию цени, и човечность, оваква пожертвованя скупю плаћа; єрь не двоуми шта вреди услуга на мудрости и истини основана.

Люде дакле кои се по свомъ положаю у дужностима своимъ, основима чести служе, мыслимъ да заиста заслужую да ій не другчіє, но као особите и єдинствене патриоте на срцу носимо; а особито, кои се стараю и у дѣйствителномъ свету оно образовати што у внутренѣмъ осећаю и подранюю. Па шта Тугомире! слађе и миліє и може быти одъ наше стране за родолюбиво срце, него одъ услуге наше, у коіой задржавамо лепъ споменъ нѣговогъ примерногъ живота? каква друга причина и може нѣга, па и насъ, на дѣятелность побудити ако не ова, и напоследку, у каквой ћемо другой прилики и моћи осведочити цену патриотизма и поштєня ако не у оваквой? Я велімъ да се на подножію овы' добры' своинства', условляваю све врлине, сва добра дѣла и све поєдиности коє съ триумфомъ у явность ступаю непрезаюћи да ће на противности наићи и да ће на зло толковане быти.

9.

Напротивъ ако бы се мы у обштимъ теж-
 няма противнымъ мерама служили, губеѣи изъ вида
 начела чесѣу озаконѣна, шта мислишь да бы у
 томе осведочили? Сигурно небрежливость, прита-
 ену себичность и неразборитость у оценываню
 свогъ позива и високогъ положая, съ чиме бы іошъ
 и то признали, да намъ ни найманъ на срцу нележи
 ватрена жеѣъ дужности угодити, коя съ явнимъ на-
 предкомъ у свези стои, и како бы мы готово целу
 радню свою са оваквомъ свесѣу одправляли, то бы
 были непріятельи чести, не само свое но и друж-
 ствене.

Точка ова съ погледомъ на користь и инте-
 ресъ слоге и любви за дружственный животъ, за-
 служуе и веѣе пажнъ, и све ово досадъ мнома ре-
 чено немогу ти препоручити као особиту идею у
 мышленю, но нека ти само поводъ буде и сувише
 спрамъ овога предосторожанъ быти; и шта мислишь
 да ме е побудило и у ову скоро сакривену ми тай-
 ну пуштати се? Ништа друго, но могуѣе про-
 тивно поступанъ у кругу дужности и одпредѣленя,
 кое може и дотле дотерати, да ѣе членови друж-
 ства каквогъ, схвативши еданъ у другомъ слабости,
 често еданъ другомъ све оно одобравати, кое ѣе
 быти угаѣанъ меѣусобнымъ склоностима а не уга-
 ѣанъ чести дружственной. За предохрану овогъ, иш-
 ту се отлични дарови, кои ѣе іошъ напредъ из-
 мерити достоинство чію, коя га препоручуе не ми-
 лости поедини членова, но благоволеня целогъ
 дружства, и безпристрастность у овомъ погледу
 быѣе найпревосходниѣ условіе да се и овакво што
 ма у каквомъ станю неубичаи, веѣъ единствено
 да се предъ очима обште благо има, ерь гди е

ово на свомъ месту, тамо се слабо када случава да слабости чіе оцрне образъ дружба, нит' ће се догодити да оне слѣдствама своимъ произведу огорченя, сплетке и несогласія.

До каквы страшила' сцене ове станѣ какво довести могу то си већъ чуо, и средній векъ освѣдочиће ти неколико примера' кои заключаваю у себи по неку трагедию, у којој се огледаю себичности, велико вліяніе на поедине народе и нѣовъ обштыи напредакъ имаюће. Изъ новігъ времена такође опажа се по некій примеръ кои представля неприлике и показуе, у каквой є мери себичность самосталность чію изъ темеля потресала, нарушавала законе, обарала обште благостанѣ и далеко га у назадъ бацала. Да те Богъ сачува друже! о-ваквы катастрофа' ерѣ су оне за дружба найгори удари, и цепаю га на странке коє іи дотле дотерую да се свака слобода лако изгубити може.

Да, Тугомире! не само збогъ овога, но и изъ многи' други' узрока' дужанѣ ћешъ бити найвише бриге на то жертвовати, да истинно морално станѣ найпре и найпре у народу твоє пробудишъ, и кадъ ово у свомъ дѣйствию видишъ, тадъ се ни найманѣ не сумняй да ће подлости и друга лукавства людска довести у забаталъность нравственный поредакъ; па я незнамъ шта друго и може огорченѣ, интриге, свађу и несогласіе, међу членовима дружба произвести, ако не занемарена нравственность, коя се ни найманѣ непреза што ограничава и истину, а увећава себичность и бездушность? Кажі ми шта є скоро све славне атинске мужеве наморало да отровомъ животь спасаваю? Ништа друго но оскудица у поштеню неки' людій; и као што видишъ да те є судбина на то упутила да зараніе о добрымъ последицама за дружественно станѣ промиш-

лявашъ и разна изкуства претресашъ; па ако ти се несрећомъ то приключи у новой домовини твоіой угледати, да се поредъ моралногъ станя и неморалность почне увлачити насиліємъ и упливомъ чіймъ, то таки настоявай! да се семе ово у самой клици одма искорени, ерь доцніе ће савъ трудъ узалуданъ быти.

За ове цѣли нуждни ће ти быти проповѣдницы и учителяи благодравія но какви? морални, добри, искрени и за обште ствари поуздани. Не манѣ у интересу овомъ нужно є, пріятелю! да и сви они кои народу предходе, примеромъ буду особити идеали морала, ерь гди овога нема, тамъ су сви даноноћни труди безъ дѣйства. Дакле друже! надлежи намъ у млогомъ коє чему смотренымъ быти; а особито што се искренности тиче коя треба да буде „почетакъ и конаць,“ и ако бы намъ двоици н. п. судбина честь указала и дозволила да познамо неморалне люде, то зашто да ій се небы одма оканули и зашто да са оваквимъ особама посла имамо? Рачуне, уговоре и друге веће или манѣ послове съ њима имати врло є несавестно; и свакомъ кажемо, нек' нетражи дружба у њима и некъ презире лукаву славу, кою му они оброчу ако є радъ миръ и тишину у свомъ недру сачувати. Поступи ли ко противу свогъ убеђеня, то таки постао є члєпъ оне раднѣ, коя свакій часъ изсмеяна и изобличена быти може. Свакій членъ отечества твогъ треба да се држи правде и истине, признавши у єдно да є истина за човека пайнужднія, ни єданъ некъ некаля образъ и подобіе Божіе, но некъ свакій безъ разлике чува честь, свою найвећу драгоценость (єрь овымъ се и честь дружствена чува) и нек' се свакій управля по законима разума, кои єсу: истину говорити, свачію честь чувати, правичность наблюдавати, другога по заслуги подпо-

магати и ништа неговорити што неби ради были да намъ се говори.

Люди дакле, па и общине., села или градови при ступаню у друштвеный животъ, мыслимъ, да никадъ с' томъ цѣли ни су у нѣга ступили да еданъ другоъ лажу, вараю, подкрадаю и безчесте, но да ова зла искорене. Па и Богъ, кадъ е првогъ човека створио, наменю му е као што ти е познато, врло благородный задатакъ кога разумъ у дужности носи; и премда да се нико овогъ благородства не нсклучава, ипакъ ћешъ ты при свемъ томъ, у твоѣмъ періоду живота доста людѣи видити кои се чине глуви с' прамъ благородства тогъ, преступаю законъ Божій, презирући опредѣленіе свое и избегаваюћи правду и истину, а тражећи безчестіе и срамоту; и чудо! да ни едногъ човека на свету нема кои небы желіо да му се име поштуе, честь уважава и да се у личности нѣговой чува и личности Фамиліе нѣгове, па при свемъ томъ и опетъ се међъ истимъ людима догоди по нешто овомъ начелу противно. Тако н, п. изъ искусства знамо да и найгорый пѣяница неостае намъ дужанъ кадъ порокъ нѣговъ изобличимо, па макаръ онъ у своіой нарави и непоправимъ быо. Далъ знамо и то, да слабо кои преступникъ когъ су закони казнили дозвољава пружати прстъ на нѣга по издржаной казни и проча. Све ово довольно сведочи да е честь, една врло красна черта у човеку, и свакій онай има право кои тражи и пипа подметуте узроке кои су увреду чести нѣговой нанели. Право онъ тымъ іошъ пре уживати може ако зна и ако е убеђенъ да онъ ніе самъ своіомъ кривицомъ окаляо име и обезуважіо честь свою,

Догађа се истина и то да докъ човекъ изпитуе и тражи узроке кои су чести нѣговой увреду

нанели, по нешто тугалливо поднети мора, но кадъ стварь сазри и изиђе на явность, еси ли видіо како се човекъ радує и весели у души своіой што є невиность нѣгова публично оправдана, пунъ є утѣхе и задовольства, намрштени образи почну му се смеяти, и представи му се да текъ настає да живи на овомъ свету; а неприятельи чести и важности нѣгове остаю посрамлѣни.

Кажемъ да примѣчавашъ међу людима неко незадовольство или збогъ ненаклоне судбине или збогъ неки' други околностій; и пыташъ ме шта треба радити да се оно предупреди? Пытанъ є ово такође за тебе одъ особите вредности, и я љу ти колико толико на нѣга одговорити; но пре него бы што одговоріо, желимъ да незаборавишъ да и ово одъ силе моралне зависи и да є ова сила найвећа сигурность; да се овай отровъ, када народъ твой државомъ постане, у нѣму незароди.

Я самъ и сувише и самъ о овоме размышлявао Тугомире! и дружба моя съ некимъ людима толико ме є умствованѣмъ по овомъ предмету обогатила, да и самъ незнамъ како љу и кое љу пре заключенѣ на пытанъ твоє да однесемъ. Дружіо самъ се и са селякомъ и са свештеникомъ, са богаташемъ и са сиромашкомъ и скоро нигди спокойства не нађо. Єданъ ми се тужи да є мучно землю обдѣлавати, другій да є тяжело пастирску дужность одправляти, трећи да є трудно новацъ задобити, и четвертый да є найгоре у сиромашству быти, и т. д.

Да, Приятелю! наилазіо самъ и на такве тужбе у коима се каже ништа нема што ми недостає, ни богатсва ни чести, ни здравля ни потребны' стварій, па и опетъ самъ у границама немира, и башъ кадъ почесмо и о томе речъ, то слушай шта єданъ редакъ човекъ о овой ствари говори: „Незадовольство є

но све мѣстно тавный духъ сумня' и незадовольства' носи се по свима земляма и своимъ ладнымъ веянѣмъ на путу своемъ умртвлява све цвѣтаюће. Страсть к' удовольству и к' рассеяности породила є свое користи коє су заєдно са високомѣріємъ главный узрокъ свію роптаня'. Своє користи тражећи богатства за удовлетворити жећи свои' задовольства' свагда говори о притесняваняма и ограничаваняма; высокомѣріє тражећи узрокъ рѣавы' обстоятелства' не у себи но изванъ себе, и непризнаваюћи божественогъ поредка у людскимъ отношеняма, вопія противъ произвола и притесняваня. И тако узниче духъ противурѣчія и противуборства.“

Мудрословъ овай пріятелю! у колико изъ ово неколико речій заключавамъ, найвише безузрочномъ неразположеню пребацує маловѣріє и у вѣчность, коє є основъ нравственомъ поредку; єрь мало далъ у своемъ говору вели: „заръ ти неговори искусство свію времена' да неможе тамо быти среће, слободе и задовольства, гди правде нема; а тамо нема правде, гди нема поредка, нема поредка, гди нема благонравія, нема благонравія гди нема покорности, и нема покорности гди нема стра'а Божієгъ? Гди оскудѣва стра Божій тамо оскудѣва све, што може истинно усрећити и семейство и државу и проча.“

10.

Но да пріятелю! ты зактевашъ сасвимъ нешто друго одъ мене и то: „какве причине дѣйствително и у самой ствари узрокую забупу и незадовольство међу членовима коєгъ дружства?“ При погледу на овай родъ не малогъ зла за дружствено станѣ, а по сућеню неки догађая', чини ми се да се ово онад и не безузрочно рађа, кадъ се н. п.

на светиню дружствену напада или му се што одъ ове сидомъ или политикомъ одузима, као што э слобода, и ово бы се пре „раздраженостъ“ назвати могла коя много коѣшта изненада донесе. Представи н. п. макаръ коѣ мѣсто у коме неправичностъ, непазеѣи на противно, потреса честь и добро име чіе, и кажи ми шта видишъ тамо? Незадовольство, коѣ прелази у раздраженостъ и доноси рђава слѣдства за благостанѣ и напредакъ. Но одъ свию незадовольства, оно ми се представля найгоре, коѣ се изъ ненаклоне судбине рађа, а найвише потоме, што ѣ оно таквогъ свойства, да човеку зверску наравъ даѣ, наоружаваюѣи га некимъ особытимъ понятіяма, у коима на савъ светъ, а млого више на благостанѣ дружба забораваля, и зато пажню твою на ово понайвише обраћамъ, а особито на судбину оны' людій, кои су збогъ свои собствены' или туђы' узрока' по нешто у течаю живота претрпили, на коѣ те внимателнымъ особито и потоме чинимъ, што се често догађа да оваквы' люди обично после свакогъ удара траже освету, негую злобу у свомъ срцу и просипаю ватру на злотворе свое коѣ ѣ сасвимъ противно чувству и опредѣленю людскомъ.

Нигди се човекъ, чини ми се тако лако не вара но као на овомъ клизавомъ путу, и онъ идуѣи нѣиме; самъ себе обманюѣ, да у овоме ни найманѣ негрѣши, но само оно пріятельима враћа, што су му они позаймили. Враћанѣ займа овогъ строго се између осталы' правила' и наукомъ Еванђелскомъ забранюѣ и то овымъ речма: „Любите и непріятельъ свое, добро чините и онима кои на васъ мрзе и т. д. Примеранѣ карактеръ несме ни подъ каквымъ условіяма правила ова прекорачити, несме се примеромъ другогъ ползовати и несме ничію честь злоставити, коѣ ће и законима забранѣно быти.

Пра'во наше, но само ако га имамо, можемо найлакше наћи законимъ путемъ безъ да коме изъ потае, као гуя, шкодимо и будућность на свагда убіямо. Честь свою, мыслимъ, само онда опраномъ назвати можемо, ако смо ю надлежнимъ путемъ оправдали; и зато свакій онай, когъ су околности понизиле или узвисиле, смртно греша ако у свомъ срцу освету неговао буде, чиме ясно признае да е пуно право имао онай кои честь нѣгову или по несташлуку, или инату, или буди изъ каквы' свои' предпоставленя' понизио. Незадоволянъ быти што се гази слобода у незаконности и честь у насилию, врло е патриотично и благородно, и зато прва брига нека ти буде: да се освећена слобода човеческа као животъ чува и цени; еръ на што животъ безъ слободѣ? Што и тѣло безъ душе.

По свему овомъ особито ће, друже! врло примерно быти, ако се народъ твой на толико у моралу отликовао буде, да слабо кадъ на све ове погрешке наиђе; но са оваквымъ се членовима само она дружба поносити могу, коима морална светиња нѣ нешто странно и привидно, но најсветіи задатакъ коме они стараю се угодити; и да, ако се кои одъ родолюба', пребаци у едномъ, па маркаръ и найманѣмъ случаю, те противно учини, већ е навукао на себе одговорность, кою никаквый законъ човечности неће у станю быти оправдати.

Закони земальски, кое сами себи прописали и донели будете, чуваће вамъ добро име и иманѣ ваше, чуваће вамъ честь, животъ и слободу; но стражаръ овай најскупоценіегъ блага нашегъ, чува насъ само одъ спольне политике и притиска; али слабо када онъ се меша у наше домаће лично право надъ коимъ закони морала моѣ свою упражняваю. Нама е дакле самима власть остављѣна, да

нашимъ домаћимъ иманѣмъ и личноу слободомъ разполажемо, и онаквуй разпоредъ чинимо какавъ намъ се по найболѣ свидію буде. Отлична черта ова природе, велико є преимущество човеку дала, коимъ онъ у место да се поноси, то се титра, на зло употребљава, и забораваљући благородство и високу цѣль, обично се превари, те се онако движе и онако поступа како му се за тѣло по найугоднѣ представило буде. К' овима принадлеже и оне особе, кои траже себе надъ судбиномъ дружба узвисити, уображенѣ неко обично ий у своимъ идеяма подпомаже, коє ий поставля часъ у страдателно, а часъ у благословено станѣ, и чудо є! да оно се човеку све у некомъ пробитачномъ виду появлює, одводећи га некуда, куда ни оно само незна.

Гледай дакле, да се злоба међъ браћомъ твоиомъ противу чести и напредка другога по памети немути, испитуй нашто тежня за великомъ славомъ, осуђуй траженѣ оно за коє у самои признаємо да нисмо ни способни ни заслужни и пытай нашто да родолюбіє свое хвалимо и тиме тражимо нешто, коє бы иначе требало оставити човечности да она свое надмоіє у овоме одржи, и нека оне наше способе, наше дарове и наше заслуге оцени безъ да се мы сами у нѣнѣ посао мешамо.

Догодили се пакъ противно сирѣчь: да наше заслуге, наша способность и вредноћа остане ненаграђена, то припишимо случаю и непроницателности людској а негледаймо на оне кои предозима изъ уображеня изведенима, подстрекавани бываю за свою славу заузети се, па макаръ читава стотина збогъ ствари нѣине безъ леба остада. Све ово што ти говоримъ, мой добрый друже и старче! желимъ да не заборавишь и да у прве дане слободе твоє, постарашъ се съ моралнымъ станѣмъ

све оно одклонити, што нову опасностъ прорећи може, и кадъ већъ temelно радити одпочео будешъ, настоявай да ово „уображенъ“ неупропашћуе люде и некъ се свакиј прође шапутаня; а по случаю ако кога нађешъ да е пао у заблуду и фантасію, то шта друго? но саветуй га некъ, се помири и поздрави са судбиномъ, која ће га на путь правде и истине извести.

По свему до садъ реченомъ чуо си како е лепо, како е красно праведанъ у дужности а искренъ у свету бити, па зато неоклевай у свое време свакомъ рећи, да буде поштенъ и добаръ. Трудите се узаймно изналазнти узроке назадка вашегъ, решавайте задатакъ вашъ онако како закони и установе землѣ ваше изискивали, а честь народна зактевала буде; скупляйте непознате сынове и сливайте њи у едно тело; и поштенъ нека свакиј коракъ вашъ прати кои ће васъ на путь благостаня наставити.

Све драгій Тугомире! што самъ ти имао казати како я не само о твојој, но и мојој домовици мыслимъ ето то е што самъ већъ рекао, а ты садъ избери што е за тебе нужно и опрости ми ако ти нисамъ могао у болномъ срцу патриотична осећаня јошъ већма развити.

Тугомиръ, кои за цело време говора Браниславѣвогъ недвижимъ беше, садъ устане и овако почне Браниславу говорити: добрый пріятелю мой! Я мыслимъ да и самъ примѣчавашъ како ме е наука твоя тронула. Ты си заиста пунъ искуства и речи су твоје као некогъ врлогъ седокосогъ старца. Я савршено уважавамъ све што си рекао, и већъ самъ усвоіо наставленя нека, да њи у свое време на ползу употребимъ, ерѣ ми речи твоје као блотворанъ мелемъ на болно срце падаю.

О врлий родолюбѣ и друже! рече Браниславъ, та све што самъ ти до садъ рекао, нѣ ништа чрезвичайно, нит' су примѣдѣ моѣ моя собственость, но то ѣ свачіѣ, и ако не башъ свачіѣ, а оно заиста многи' нѣи убеженѣ; али при свемъ томъ я се ипакъ млого сумнямъ, да заключеня наша не буду више на претрупъ рѣшавана него што бы по самой природи требало. Я самъ истина малый саветодаванъ, но велику осетливость имамъ справъ пропадаюће чести чіѣ, но каква полза одъ овога кадъ као што реко сумнямъ, да ли самъ, као што треба, разложію, како се станѣ дружба побольшава? Ты си двадесетъ година у овой самоѣи пробавію и све што си мыслію, мыслію си самъ; па како случай и мене учини участникомъ осеѣаня твогъ, то самъ сигурно вальда нешто погодію коѣ си и самъ заключію быю, и тако си цаѣданпуть подъ именемъ мой' мысли усвоію и своѣ. Поправка о стварима и станю вопросногъ питаня захтева совѣте одъ зреды' людій кои се са исторіомъ светскогъ быѣна и благостаня занимаю.

11.

Насъ ѣ истина жаръ родолюбія на ова питаня довео, но я се найгоре ѣдне погрешке боимъ да се не пребацимо. Погрешка коѣ се боимъ нѣ мала и може се лако подкрасти, ерѣ я збогъ неискренногъ пріятельства странствуемъ по свету, а ты, Тугомире, збогъ подярмлѣне домовине, и зато кажи ми, есмо ли сигурни сасвимъ да ћемо стазу благополучія и среѣне будућности изабрати? Люди озлоѣѣени чиме, често єднымъ ударомъ рѣшаваю найважнія питаня, па ма каквогъ свойства она была. Тога се дакле, пріятелю, боимъ, и све што смо

одсадъ о станю твогъ отечества рекли, я бы же-
лю, да се ништа неусвая пре, него се мвѣнія бо-
льи судія неприкупе.

Разна заключеня наша можда бы баръ у
пола добра была, но само кадъ ти се небы нешто
догодило што є и мени среѣу срушило, кадъ самъ
помоѣ и искреность єдногъ снажногъ мужа потре-
бовао.

Стани мало, Браниславе! молимъ те, проговори
узнемирено Тугомиръ; та шта садъ говоришь при-
ятелю! и куда ме у пакао враѣашъ? На оваѣ на-
чинъ нема постојане среѣе на овомъ свету, кадъ
смо такве судбе да у єдномъ минуту препливамъ
море неспокойства а у єдномъ секунду наѣемъ най-
веѣу дубльину. Ты приятелю као да неку игру са-
многъ проводишь, те ме часъ о стѣну а часъ о
благополучіє лупашъ. Вичешъ противу непостоян-
ства и неверности, а самъ си непостоянъ и неслѣд-
ственъ. Тужишь се противу неприятне судбине свое,
а самъ загорчавашъ; кажи ми дакле на чему ме
оставляшь? —

Добрыѣ старино! дай ми руку да те полюбимъ
и тай полюбацъ нека буде сведокъ мое оданости
и учтивости спрамъ страдања твогъ. Речи твоє, и
неотично оѣе да ме преваре да погазимъ заклетву
мою кою самъ себи дао: да никомъ некажемъ шта
ме є овако неслѣдственнымъ учинило. Што се суд-
бине твоє тиче, ту оставлямъ у рукама и бриги
Славенства. Ово нека буде доста одъ мене, и садъ
непретресай судбину мою!

О, шта садъ да радимъ? ватрено викне Ту-
гомиръ; ахъ! надежде мое куда бѣжите одъ мене?
Та неѣу я постати издайникъ отечества па ма сто
Бранислава скупило се у гомилу да ме у безна-
деждію купаю.

Браниславъ при овимъ речма Тугомировымъ савъ побледи не одъ стра' но одъ жалости па онда рекне: Тугомире! ты као да неразумешъ да самъ любеѣи твою руку, полюбіо и Бугарску твою, и шта рече „да те я у безнадеждію купамъ?“ Судъ такавъ душа моя поднети неможе и да бы любовь мою спрямъ отечества твогъ засведочіо, то садъ идемъ съ тобомъ за нѣга погинути. Я незнамъ какавъ си ты човекъ да се неразмислишъ колико треба времена промышлявати о судбини твоє домовине и какви наученика треба да израде планъ коимъ поѣи треба? На рачунъ неизвѣстности ништа нетреба одпочиняти, ерѣ може горе быти, а особито ако и остали поглавари нису єдногъ мышленя съ тобомъ, дакле смири се мало молимъ те.

Слѣдства неки' догађая' увѣри ће те, да ћеду сви планови и сви съ тымъ скопчани терети и бриге твоє у єдномъ минуту пропасти, ако само и остали поглавари небуду одушевленя твога, и ако међу вама nebude имало искренности и поштєня. Човекъ одъ карактера слабо када и мысли да ће на неприлике ове при обштимъ стварима наиѣи, коє тымъ пре немысли, што види да су му пріятельи и другови наклонѣни и што самъ по свомъ поштєню и другога цени. Овако сигурно и ты мислишъ, но веруй ми да є тежка стварь проникнути шта є у човеку и каква су нѣгова начела? Неверуєшъ ли ми ово, то кажи ми, недогађа ли се, да мы башъ онда изневерени бывамо, кадъ држимо да смо сигурни и онда страдамо кадъ држимо да смо слободни.

Споляшна наличія по кадкадъ, тако представе намъ пріятелѣ, да їймъ као бесни полетимо у наручія, одкривамо їймъ наше тайне, а несумнямо ни о каквой противности, ерѣ є обшта стварь на среди.

Жалимъ дакле много ако ове неприлике небудешъ имао у виду, кадъ си се таквогъ важногъ позова приміо да радишъ на полю болъ будућности за твою домовину. Ты си много срећанъ ако стадне и непоколебиме пріятелъ за твою стваръ имашъ, кои ће ти задатакъ у свое време олакшати.

Изъ предходны' разговора' наши' ты си чуо како самъ я и данъ данашній неутѣшимъ, што самъ губіо изъ вида да се и овако што међу пріятельима догодити може, и зато да бы колико толико умудріо, то ти саветуемъ, да се и на ово обазрешъ; но при томъ немой да ослаби твоя родолюбивость за обште ствари, колике намъ штете неискрено пріятельство при обштемъ и личномъ каквомъ предузећу узроковати може, то лако ни представити неможемо; куда се годъ окренемо, свуда немогућности сретаю насъ, и шта више већъ су толико примера' до данасъ засведочили да є болъ и у само море скочити него дочекати да насъ непріятности збогъ искренности потресаю.

То є све истина Браниславе! рече Тугомиръ и фала ти на пріятельству. Я самъ са примѣтбама твоимъ толико задоволянъ, да садъ сасвимъ нову снагу осећамъ. Што се примѣчаня' и зебнѣ твоє тиче „дал' су и остали поглавари мышленя мога, и дал' ћемо у свое време сложни бити“ то те увера вамъ да цела Бугарска єдномъ душомъ дише, и да у єдномъ срцу, коє за слободомъ куца и сва остала у нѣму куцаю; дакле я самъ подпуно срећанъ што ти с' поузданѣмъ могу рећи, да данасъ све обште одушевленѣ оживљава. —

Мило ми є Тугомире! настави Браниславъ, да све васъ слога и братска любавъ оживљава и о! да Богъ да, нека васъ та сила у свакомъ предузећу

прати и нека вамъ прибави пріятелъ да се едномъ и вы усрећите. Я бы имао јошъ много да се с' тобомъ, као најбольимъ пріятелъмъ моимъ, разговоримъ; но већъ приспѣ часъ да се разстанемо. При помислу овоме да се данасъ съ најбольимъ пріятелъмъ разстати морамъ, савъ самъ, Тугомире, у изванредномъ немиру, и ако ми неверуешъ, а ты ево мети руку на срце мое, и осећай, како необично куца; nebude ли ти и то доста, то се позови и на свое, и кажи ми неосећа ли ово исто? Балканъ тай, свію приключеня' очевидаць, нека буде и овогъ нашегъ искреногъ пріятельства сведокъ, и прва, па и свака поноћна тишина нека те опоминѣ на Бранислава твога. Ахъ, Тугомире! Тугомире! смемъ ли садъ рећи с' Богомъ.

Шта я чуемъ данасъ одъ тебе Браниславе! после дужегъ ђутаня рече Тугомиръ, заръ радости наше само за неколико магновеня' траю? заръ оне на овомъ свету само зато постоје, да насъ у највећу печаль бацаю што смо ій уживали, и заръ да се разстанемо, а страданѣ твоје да ми тайномъ остане?

Доста, доста, Тугомире; одговори му Браниславъ, матеріјално станѣ мое принуђава ме данасъ с' тобомъ разстати се, но Богъ є добаръ и свезнаюћъ, и као такавъ, постараће се да се за најкраће време опетъ састанемо, но ово ће само онда бити, ако срца наша буду искрено єдно за другимъ куцала.

Могуће є истина, да ће намъ се пребацити, да смо мы одъ оны' людій, кои у фантазиі ствараю разне системе, но по миѣнію научены' людій, и ово є добро, єръ се понешто погоди што є башъ истина. Разстанакъ нашъ, нека буде разстанакъ само личногъ присудства на овомъ месту, но умови и срца наша некъ се никако нераздвоє. Спо-

менъ на пріятельство и искреность нашу нека буде намъ радость и внутренъ задовольство, а писмена отношеня, нека ово засведочаваю. Што се пакъ страдања могъ тиче, то љу ти га при првомъ са- станку укратко приповедити, и јошъ ћемо неке ствари претрести, коє честь и добро име прождиру.

Задоволянь дакле, Тугомире! буди съ раз- станкомъ нашимъ данасъ и незаборави на искреность нашу, ако си радъ судбину мою олакшати, и на последку, знай! да већи' пріятеља' и веће радости неће имати на свету', но што ћемо я и ты уживати, ако будемо огледало искрености и вѣрности. Садъ с' Богомъ Тугомире! и о да Богъ да, да насъ искреность опеть скоро на ово место доведе!!

Поговоръ.

Давно е познато да се до общте цѣли неможе безъ общте снаге доспети. Минувша и саданя искусства подстрекаваю насъ на ма какву радню. Нагонъ овай, кои се подражаванѣмъ назвати може, чини намъ особиту услугу, и подпомаже преимущество наше, само ако насъ добра намера прати; ерѣ гди е добра намера, ту е обично и дѣйство добро; а добра воля свагда намъ задатке представля, и нуди и рабри насъ да по нешто за дѣланѣ изберемо.

Понуда ова, као дѣло ума, доста пута по толико одъ насъ узпотребуе, колико іой никако нисмо могуѣни за доста учинити; и што су душевна дарованія чія одрешителнія и снажнія, то су и мысли не само яче и основаніе но и разборитіе, коє насъ у нашимъ незрелимъ понятіяма руководе да ій мало по мало на путь сигурности наставимо.

Да ово овако бива, о томе самъ се подпуно осведочио, кадъ самъ ово малозначеѣе дѣлце хтео, и одпочео быо радити, и да бы са свимъ искренѣ у своіой исторіи быо, то самъ принуѣенъ ништа непреѣутати коє ми оправданѣ обеѣава, ерѣ напредъ знамъ, да ми треба за ово бити спреманъ.

Неякъ и слабъ доцніе с' ячимъ борити се, надамъ се да ће ми мало ко замерити, што самъ овимъ примѣчаніемъ радъ сваку критику одъ мене зараніе удалити, коя башъ и ако ме и непоштеди, неће ми имати шта одъ сійности одузети, но само могла бы ме забунити да далѣ неполажемъ труда самъ себе упражняванѣмъ дотеривати.

Писмо ово нека буде доказъ да я нетражимъ и нетежимъ понети име списателя, ерѣ не само да самъ за ово неспособанъ, но никадъ о томе ни саняо нисамъ, веѣ самъ єдинствено с' томъ цѣли написао ово, да одговоримъ чувствованю неки' мой'

познаника' и другова' съ коима самъ се више пута о „моралу“ разговорао. Ёли стидно ил' напротивъ примерно онолико коме позаймити, колико смо могућни, то остављамъ поштенѡмъ срцу нека рѣши, и ако ми таково судія буде, онда ако ништа друго, а оно баръ одобриће ми се намера, кое ће доста за мене бити.

Првенацъ овай мой као што се изъ овогъ види, у средъ овы' сумня' нашао ё постанакъ свой у слабымъ грудима моимъ, и премда су га разна чувствованя снажила, ипакъ быо ё доста пута жертва предрасуда', а особыто онда, када самъ на раскрыћу пытания быо: „оћели ова моя услуга колико толико важна бити?“ Двоумленя дакле было ё и одвише хоћу ли ово печатати, а понайвише онда, кадъ самъ већъ са преписомъ готовъ быо. И да ме нису нека утѣшителна заключеня, и то та: „одъ незнатногъ човека незнатно и дѣло“ крѣпила, то сведочимъ свакоме, да бы ово дѣлце и пре свога рођеня умрло.

Моё премда нїе упуштати се у критику противу себе самога, али прећутати недостатке своё и оставити да ий другїй на видело износи, то бы значило да самъ хтео свою слабость сакрити и себи већу цену дати него што вредимъ. На примѣдбу ову, найвише упућуемъ люде одъ веће умности кои ме могу окривити да се у нѣинъ посао мешамъ, и у исто време найучтивїе ий молимъ, да немысле иначе него да самъ я ово за оне люде писао, кои се на нижемъ степену разумеваня наоде.

Исповедъ ову, савестъ ми ё наложила явности предати, с' чиме мыслимъ свако могуће, противно заключенїю о момъ некомъ уображеню предварити, и поступакъ оправдати.

Издатель.

ГГ. УПИСНИЦЫ.

Београдъ.

(Скупіо г. Станко Димитрієвићъ членъ Архидієцез. кон-сісторіе.) Архіандритъ и вероучитель у Лицею г. Савва; Архіандритъ и Ректоръ Богословіе. г. Евгеніе; Архіман. и проф. Богос. г. Теодосіе; Протосингелъ и проф. Бог. г. Данилъ; Станко Димитрієвићъ чл. конс. за сынове Михаила и Димитрія 2. кн. Іосифъ Марковићъ чл. конс. Атан. Георгієвићъ столоначалникъ; Вучко Николићъ протоколиста; Милутинъ Стокићъ канц. конс. Димитріе Іовановићъ I. препис. конс. Благое Стоильковићъ II препис. Іосифъ Марковићъ настоят. добара кап. Мишини у Влашкой; Јоца Јовичићъ камарашъ соларе у Русчуку; Милошъ Сушићъ и Ђорђе Ђорђевићъ пар, Београд; Здравко Јовичићъ капел. протопресв. Београдскогъ. . . . . 17 кнъ.

(Скупіо г. Сима К. Ђорђевићъ канц. у Попечительству правдс.) гг. Л. П. Ненадовићъ Началникъ управе за просв, дѣла 2. кн. Димитріе Атанацковићъ I секрет. Коста Црногорацъ библиот; Алекса Стойковићъ профес. Марко Ђорђевићъ ескпед. Чедомиль А. Поповићъ проф. Иванъ Томићъ изванр. проток; Јованъ Царєвићъ изванр, ескпед. Стефанъ Василѣвићъ и Сима К. Ђорђевићъ канцелисте; Міяило К. Николићъ, Алимпіе Саввићъ и Лазаръ Тодоровићъ прак. Манойло Ранковићъ канц. Коста Ст. Павловићъ, Дим. Илійћъ и Живко М. Јовановићъ практиканти, Сава Марковићъ изъ управе грађевина за сына Милоя, Савва М. Исаковићъ за брата Васу; Миланъ Н. Маршићъ практикантъ. . . . . 21. кнъ.

Скупіо г. Катанићъ слуш. VII. раз Гим. Београд. г. Михаилъ Богичевићъ, Живоинъ Иванковићъ, Михаилъ. Авђелковићъ и Миланъ Протићъ ученицы VII. раз. Светозаръ Марковићъ, Димитріе Стойковићъ, Атанасіе Весовићъ, Милошъ Тодоровићъ, Димитріе Мильковићъ, Милое Јовановићъ Радисавъ Милошевићъ, и Александеръ Ђелмашъ слуш V. раз. Коста Груићъ слуш. IV. раз. гим. Београд. . . . . 13. кнъ.

(Скупіо г. Миленко Ж. Милићевићъ изъ књиговод. окружногъ суда.) гг. Александеръ Б. Ђурићъ предсѣдатель суда, Стеванъ Радоичићъ, Васа Поповићъ и Васа Петровићъ членови окр. суда, Ђорђе Р. Пантелићъ секретаръ; Милое Јовановићъ архив. Јованъ Вуићъ инт. протоколиста, Димитріе К. Николићъ изв. екс. Любомиръ Ж. Стояновићъ I. Јованъ Ђирићъ II, и Ефремъ Лукићъ III. писаръ, Димитріе Јов. познановићъ, Панта Јов. Саввићъ за сестру свою Милицу. Андрија Ђурићъ, Јованъ М. Арамбашићъ 2. кнъ. Неша Радой-

ковић за сына Душана, Анастасъ К. Гробокъ и Мпхаилъ М. Петровић практиканти. (Судъ вароши Београда) Никола Вуловић членъ суда, Стефанъ Јоцић рачуновод. Любомиръ Теодоровић књиговод. Коста Стойшић Крагу-бвчанинъ и Риста С. Христић практ. Димитриѣ Алексић пандуръ за сына Илію писара срезскогъ. . . . . 25 кнъ.

(Скупіо г. К. Антић осмотр. читалишта Београдскогъ)

ГГ. Константинъ Павловић правникъ, Константинъ Павловић учитель; Никола З. Часодѣлацъ; Максимъ Крстић богосл: III. год. за брата Ђоку; Живоинъ М. Саввић свршен. богос. за браћу; Миланъ Беочанинъ свршен. богос. за браћу Михаила уч. III раз. гимназіѣ Беогр. и Светозара и Александра уч. III раз. основ. школе 3. кнъ. Димитриѣ Ђ. Главинић трговацъ; Наумъ Николић бакалинъ; Коста Матић трг. за сына Михаила, Коста Антић за кћеръ Єлену. 12 кнъ.

(Скупіо г. Милованъ Ђ. Спасовић ученикъ IV. раз. гим. Београд.) ГГ. Гргуръ Миловановић правникъ II год. Гаврило Јовановић, Стефанъ Стефановић, Никола Првановић Бугаринъ, Илія Богоєвић Любомиръ Лукић изъ Княжевца, Миленко І. Нешковић Василиѣ Ф. Пайкић, Михаилъ Илић, Светозаръ Николаєвић, Светозаръ С. Матеић Стефанъ Поповић, К. Я. Рашић, Любомиръ Марковић, Петаръ М. Поповић, изъ Майдана. Милошъ Ђурић, Тома Милошевић, Петаръ М. Человић изъ Рудника; Петаръ Бонѣвић Бугаринъ; Тодоръ Молеровић; Милошъ Милошевић и П. К. Михаиловић ученици V. разреда. . . . . 22. кнъ.

(Скупіо г. Коста Стефановић практик. управит. вароши Београда.) ГГ. Милошъ Брка команд. жанд. капетанъ; Марко Бабић чл. управ. вар. Беогр. штабсъ капет. Живоинъ Стояновић чл. упр. вар. Беогр. поручикъ; Алекса Ђурић казначей за сына Милут. Андрија Вуковић Инжиниръ за сына Божидача; Сима П. Нешић терџоманъ; Єфремъ Михаиловић изврш. в. Беогр. капетанъ; Урошъ Степић изврш. в. Беогр. за кћеръ Ружицу, Вучко Вельковић архив. упр. в. Беогр. Атанасіѣ Атанацков. писаръ упр. в. Беог. Милошъ Симић писаръ оделеня Тераз. управ. вароши Беог. Атанасіѣ Милойковић писаръ оделен. варош. управ. Панта Јовановић 2. кнъ. Миленко Стояновић, Крста Новаковић Л Савва Пауновић прак. управ. в. Беогр. Васа Милосавлѣвић изъ Чачка; Любомиръ Радойковић прак. за себе и за брата Владимира учен. I. р. осн. шк. 2 кнъ. Коста Петковић званичн. суда в. Беогр. Риста Христић прак. суда в. Беогр. Атанасіѣ Стефановић дѣловод. суд. обш. в. Беог. Павле Башкалѣић рачуновод. суд. обш. в. Беогр. Ђорђе

инк. Ђорђе Спасићъ, Димитрије Анастасијевићъ и Ђока Мило-
вановићъ практиканти суд. обш. в. Београда, Милошъ Ка-
дѣићъ нареди. жандар. Миланъ Лояница и Стефанъ Милен-
ковићъ поднаред. жандар; Петаръ Богдановићъ, Коста Ву-
ићъ, Коста Здравковићъ, Стеванъ Павловићъ, Ђорђе Радо-
вићъ, Петаръ с. Мркоњићъ, Лазаръ Благоевићъ, Светиславъ
Новаковићъ, Станое Милошевићъ и Петаръ Миловановићъ
жанд. управ. в. Беогр. Міяило Димитријевићъ стар. поднар.
II. рот. I. Батал. Спасов с. Банковићъ и Миланъ Аврамо-
вићъ прак. управ. в. Беогр. Антоніе Поповићъ, Јованъ Сте-
вановићъ и Ђока Тодоровићъ жандар. управ. вароши
Београда. . . . . 47. кнѣ.

(Скупіо г, Миленко Максимовићъ слушатељ VII. раз.
гимназіе Београд.) ГГ. свршавајући Богослови: Илія Симићъ
Цернилѣвчан. окр. Валѣвско, Павле Ранковићъ; Јосифъ Ђре-
мићъ, Станойло Ђурићъ, Савва Пржићъ, Несторъ Ристићъ,
Димитрије Илѣићъ, Миланъ Беочанинъ; Јованъ Милосавлѣвићъ
Ужичанинъ. (Богослови III године.) Павле Крстићъ, Ма-
тия Миліевовићъ; Милошъ Поповићъ бачанинъ, Коста Раш-
ковићъ сабантанинъ; Илія Младеновићъ тамнаваць; Лазаръ
Г. Теодосіевићъ Крагуевч. Любомиръ ст: Јовановићъ Него-
тинаць; Вуле Милановићъ брзанаць, Станое Жуп. Милоше-
вићъ Смедереваць; Ананія Божићъ Шумадинаць, Миланъ
С. Недельковићъ Ягодинаць, Милутинъ Јанковићъ рабровча-
нинъ за брата Костан. Радойко Поповићъ шумадинаць; Ђе-
ремъ Павловићъ за сестр. Воислава, Илія Протићъ Брани-
чеваць, Атанасіе Поповићъ бучанинъ; Миленко Радивовићъ
Браничеваць. (Богослови I. године.) Јованъ И. Крсмановићъ
Гружанинъ, Јованъ Петровићъ тополаць, Петаръ Батавельићъ
Гружанинъ; Велько Недельковићъ Рудничанинъ, Савва Па-
вловићъ за побр. Марка Михаилъ Вучетићъ Мачванинъ;
Ђротіе Михаиловићъ шабчанинъ, Никола Веселиновићъ Сме-
дереваць; Михаилъ Симићъ Мачванинъ; Пантелія Протићъ,
Ђорђе Анђелковићъ, Јованъ Пешићъ, Јонанъ Анђлековићъ,
Сима Аранђеловићъ, Стефанъ Јовановићъ смедереваць, Јо-
ванъ Талићъ, Радивой Ковачевићъ мачванинъ, Тодоръ Ма-
лешкићъ сарайлія, Добросавъ Петровићъ параћинаць; Ми-
хаилъ Стойчевићъ ресаваць, Коста Девићъ пожаревл. Ми-
хаилъ Ђурићъ ужичан. Милутинъ Поповићъ изъ Градишта.
(Слушатсльи VII раз. гимназіе.) ГГ. Ђорђе Новако-
вићъ неготинаць за сестр. Кату, Алека Ђорђевићъ шабча-
нинъ; Станиславъ Стефановићъ кратуевчанинъ, Лазаръ Ж.
Петровићъ изъ Болѣвца, Никока Петровићъ Ягодинаць; У-
рошъ Квезевићъ карановчанинъ, Стефанъ I. Енглезовићъ

Чачанинъ, Милошъ с. д. Јовановићъ Лозничанинъ; Антоніе По-
ливановићъ изъ Ћупріе, Јованъ Миловановићъ слуш. Повзіе;
Любомиръ Хаџићъ I. и Танасіе Веляновићъ II. раз. Гими,
ученицы. 61 књ.

(Скупіо Г. Илія И. Мильковићъ Богослов. II. лѣта)
Богослови II. лѣта: ГГ. Алекса Станковићъ Краицацъ,
Димитріе с. Б. Павловичъ Крагуевчанинъ. Димитріе К.
Смилянићъ Ужичанинъ, Димитріе Цимиротъ Херцеговацъ,
Данило Милисавлѣвићъ Иложанацъ, Драгутинъ Д. Стефа-
новићъ Неготинацъ, Живко Живановићъ Пожаревлянинъ,
Живко Павловићъ Шабчанинъ, Иванъ П. Голубићъ изъ округ.
Княж, Илія Ђ. Мандићъ посавацъ, Јованъ Я. Костићъ Пожа-
ревлянъ, Лука Марковићъ изъ Глосовца, Матія Игњатовићъ
Поцерацъ, Миланъ Кекићъ Шабчанинъ, Милошъ Васовићъ
Црногорацъ, Михаилъ Васићъ изъ Белотића, Михаилъ Про-
тићъ Кладуровчанинъ Јованъ Рувидићъ приписчикъ при
правобран, Јосифъ с. Јовановићъ Левчанинъ Никола Ан-
тићъ тамнавацъ, Обренъ Николићъ Рудничанинъ Неделько
Поповићъ Ратковчанинъ, Петаръ Поповићъ Дражнянинъ, Све-
тозаръ Поповићъ Ужичанинъ, Стефанъ Величковићъ Него-
тинацъ, Стеванъ Радивоєвићъ Пожарев. за синовц. Тимот,
Стефанъ Ракићъ сврш. Богос. за сестр. Иконію, Тодоръ Ла-
заровићъ изъ Шопића.

(Богослови I. Разреда) Василіе Остопѣъ, Дими-
тріе Пешковићъ, Гаврилъ Любимковићъ, Живанъ Милосавлѣ-
вићъ, Јосифъ А. Ковачевићъ Македонацъ, Никола Ружичићъ,
Ђорђе Михаиловићъ Пазарацъ, Панта Стефановићъ учитель
Бельинскій, Василіе Саввићъ прак. суда окр. Пожаревач,
Добросавъ Пантелићъ сврш. Богос. ядранинъ, Велько Рай-
ковићъ слуш. Повзіе за сестру Милунику. 39 књ.

(Скупіо г. Раденко Илићъ Богословъ III. лѣта.)
ГГ. Петаръ Коићъ и Велимиръ Радичевићъ Лицеисте, Дра-
гутинъ Вуядиновичъ опорничанинъ, Миленко Димитријевићъ-
Багрданацъ и Светозаръ Никетићъ свршавајућій Богосл.
Иванъ Ђвтићъ, Петаръ Ђвтићъ Младенъ Видаковићъ, Никола
Поповићъ параѣинацъ, Стоянъ Поповићъ за синовца Луку,
Милисавъ Јокићъ, и Јованъ Протићъ Пожарев. Богослови II.
лѣта. Исидоръ Илићъ уч. IV. раз. осн. шк., Миланъ Ђирићъ
учитель шопићскій, Станко Радосавлѣвићъ учитель багрдан-
скій бр. Радованъ Анђелковићъ трговацъ у багрдану. 16 књ.

(Скупіо г. Вуица Ковачевићъ VI. и Димитріе Кф. Ра-
кићъ III. Разреда Гимназ. Београд. ученици.) Ученици
VI. раз. ГГ. Лазаръ Ђ, Јокићъ, Иванъ Ип. Ђорђевићъ, Ми-
яла Д. Лазаровићъ, Алекса Т. Јовановићъ, Ђорђе Ж. А

Ђорђевићъ, А. Димитријевићъ; Никола Катићъ, Драгутинъ Поповићъ; Светозаръ П. Кобашевићъ, Светозаръ Лукићъ Крагуевчанинъ, Милутинъ Шкекићъ за брата М. Шкекића кадета; Петаръ И. Новаковићъ. (Ученицы I. разреда.) ГГ. Димитрије Еф. Ракићъ за брата Младена, Деспотъ Јов. Деспотовићъ, Михаилъ Рафаиловићъ, Момиръ Вучковићъ, Лазаръ I. Ковачевићъ Тодоръ М. Радивојевићъ Смедеревацъ, Живко Поповићъ, Спасоје Долићъ, Ђорђе Петковићъ; и Савва Бранџилацъ учен. II. раз. гим. Никола М. Богдановићъ прак. попеч. Правде; Коста С. Петковићъ прак. вѣр. суда, за сестр. Петра Равчића изъ Гроцке, Јованъ М. Мисирлићъ трговацъ за брата Димит. уч. II. гимна. Риста Ђурићъ и Јованъ Матићъ кафе Београдске . . . . . 27 кн.

(Скупіо Милутинъ Н. Стојановићъ учен, IV. раз. гим. Београд.) IV. Разредъ. ГГ. Јованъ Любичићъ изъ Косирића, Лазаръ Ђокићъ за сестру Катарину, Лука Майсторовићъ Смедерев. Марко Марковићъ за брата Тому, Вукашинъ Петров. за брата Николу; Миланъ Б. Перишићъ Крагуевчан. Добросавъ Нешковићъ Кушилѣв, Младенъ Попов. за сьновца Обрада, Никола Аћимовићъ Златиборацъ; Риста Цветков. Палилудацъ; Савва Петровићъ за брата Драгутина, Симеонъ Стојковићъ за брата Косту, Ефремъ М. Радойковићъ Катунцацъ за посестр. Симку; Живко Радойковићъ за сестру Елену. III. Разредъ Гимназіе. ГГ. Михаилъ Јовановићъ Брајковчанинъ, Любомиръ Петровићъ за брата Васиља, Никола Велѣићъ Поточанинъ, Рая Прокичъ изъ Гунцата Милосавъ Јовановићъ, Брзанацъ, Радосавъ Ђукничъ, Фотія Илѣичъ изъ Канада и Ђорђе Костићъ за брата Јована. ученицы II раз. гим. Елевтеръ Јовановићъ Ђорђе Никићъ за брата Светозара, Таса Міяльковићъ за брата Косту и Милошъ Јованов. за снау Софію терзіе изъ Београда. . . . . 26. кнъ.

Валѣво.

(Скупіо г. Стоянъ Ковачевићъ практикантъ Началничества)

I. Началничество окружно,

ГГ. Миленко Теодосићъ Началн. окруж. маіоръ. Петаръ Денићъ казначей, Францъ Тесаръ физикусъ; Арсеније Трифунонићъ II писаръ; Илія Давидовићъ, Симеонъ Павловићъ, Марко Игњатовићъ, Еремія Терзићъ, и Ђорђе Недићъ практиканти, Никола Димитријевићъ поштаръ, Радисавъ Атанасковичъ ядран. стар. поднаредникъ и надзиратель Барут. Маг.

II. Судъ окружный.

ГГ. Димитрије Гаичићъ предсѣдат. суда, Тома Мрцаиловићъ рачуноводитель, Миланъ Куртовѣићъ протоколиста ин-

таб Любомиръ Бавровићъ протокол. дѣловод. Стеванъ Динићъ II. писаръ за С. Светозара Бертићъ II. писаръ, Милое Петровићъ Ефремъ Жуєвићъ, Петаръ Молеровићъ, Павле Раичевићъ за сестр. Персу, Танасіе Главашевићъ за сестр. Ленку, Танасіе Бобовацъ за сына Владимира, Владимиръ Ж. Протићъ и Петаръ А. Срећковићъ за бр. Костантина, Практиканти у суду Валѣвскомъ.

(Грађанство) ГГ. Живанъ Милићевићъ, Максимъ Поповићъ, Лазаръ Караџићъ, Илія Саввићъ и Никола Такићъ трговци Валѣвскій, Милое Лазаревићъ и Марко Витановићъ Терзіе, Филипъ и Сретенъ браћа Гаврилов, Стефанъ Поповићъ Кафеџія Јоца Т. Караматићъ калѣ. трговачкій, Ефремъ Лукићъ калѣа Абаџійски. . . . . 56 кнѣ.

(Скупіо г. Коста Павловићъ практик. канцелар. Среза тамнавскогъ. ГГ. Любомиръ Ракићъ извршитель, Лазаръ Поповићъ свештен. за кѣеръ Драгињу, Янко Еремићъ свешт. изъ Уба. Павле Маринковићъ свешт. изъ Бргуля, Браћа Ђорђевићи изъ Уба 2 кнѣ. Сима М. Симићъ трговацъ изъ Уба, Спасоє Павловићъ-Уба за сына Јована, Любомиръ Дамњановићъ трг. — Уба, Аћимъ Мићићъ трг. за синов. Михаила, Светозара и Воислава, Арсеніе Аврамовићъ тргов. за себе и за брата Милоша 2 кнѣ., Јованъ Вуковићъ, Матія Максимовићъ, Сретенъ Нинчићъ, Панта Янковићъ и Марко Божовићъ Трговци Убскій, Јованъ Ђукићъ терзія за сина Јована, Иванъ Кандићъ тргов. изъ Трлића, Благоє Олачићъ землѣдѣль изъ совляка, Павле Велимировићъ кметъ изъ црв. ябуке, Миланъ Леонтиєвићъ кметъ таковач. Јованъ Ранковићъ кметъ Тврдоєв. за сина Констан., Димитріе М. Грабановићъ кафеџ. убск. Яковъ Нешићъ калѣа кафеџ. изъ Уба, Станимиръ Максимовићъ калѣ.-уба: Янко Дамњановићъ Меанџія-Уба, Миланъ Шљиваковићъ и Сима Митровићъ учениц. III. Разред. школ. Убскій. . . . . 29 кнѣ.

Ћупрія.

(Скупіо еданъ безъ имена Шумадинацъ) Г. Арсеніе Туцаковићъ Началникъ округа Ћупрійскогъ за себе, болю будућностъ и за болю искреностъ Србску 15 кнѣ. . . . . 15 кнѣ.

(Скупіо г. Аврамъ Поповићъ и Стефанъ Петровићъ Учители основ. школа) ГГ. Стеванъ Петровићъ старій Учитель, Аврамъ Поповићъ мл. Учитель, Владимиръ Петровићъ, Петаръ Янковићъ Илія Ристићъ, и Младенъ Аранџеловићъ уч. IV. разр. Добривой Ненадовићъ III. Ђорђе Симићъ II. Димитріе Стојановићъ и Добросавъ Милоєвићъ I. Разр. учениц. . . . . 10 кнѣ.

(Скупіо Я. Гавриловићъ писаръ ср. Ресавскогъ.) ГГ. Никаноръ протосингелъ и Професоръ Богословія изъ Манас. Манасіе, Трифунъ Милетичъ Парохъ Брестовач. Радованъ Стойчевичъ пар., Медвеђскій, Живко Поповићъ Изршит. Свилаѣнач. Василіе Недельковичъ Учитель Гломанск. Никола Штерићъ терзія, Коста Димитрієвићъ и Миланъ Саввцъ | Трговцы, Васа Јовановићъ Кафец. Јованъ Петковичъ Арендат. Кантара обштин. и Миленко Поповићъ Капеланъ протоєр. сви изъ Свилаѣнца. . . . . 11 кнѣ.

Параћинъ. (у окруж. Ћупрія.)

(Скупіо г. Писаръ ср. Параћинскогъ Живоинъ М. Блазнавацъ) ГГ. Димитріе Савичъ Началникъ срезскій, Живоинъ Блазнавацъ Писаръ срез. | Јованъ Маюрацъ Извршителъ, Миланъ Димитрієвичъ Поштаръ; Вучета Поповичъ свештсн. Панта Поповичъ парохъ за сина Лазу Богос. Милошъ Богдановичъ Пензионеръ за сина Миленка, Милошъ Мильковичъ, Практ. ср. канц. за сина Ковстант. Д. Димитріе Димитрієвичъ Мияидо Лазичъ, Коста Диничъ, Лаза Курандичъ, Никола Редойковичъ и Добросавъ Поповичъ трговцы, Прока Ласичъ Кафец. Стоянъ Голубовичъ дуванѣя, Атанасіе Милутиновичъ мумѣя, Стеванъ Лозаничъ бояѣя, Димитріе Величковичъ Тувекѣя, Анта Нешичъ Абаѣя. . . . . 20 кнѣ.

(Скупіо г. Атанасіе Ћиричъ најстарій Учитель) ГГ. Ёвта Павловичъ учит. I. Разр., Лазаръ Таличъ мумѣя, Миланъ Михайловичъ Меанѣя, Миланъ Пешичъ и Ћорђе Стевановичъ Абаѣе Илія А. Райковичъ, Никола Ранђеловичъ Ћорђе Живановичъ, и Милутинъ Ивковичъ ученицы IV. разр. Јованъ Ћорђевичъ, Петаръ Крляничъ, Димитріе Ранчичъ и Лазаръ Јоваповичъ Ученицы III. Разр. . . . . 13 кнѣ.

Свилаѣнацъ. (окруж. Ћупріе.)

(Скупіо г. Івданъ Бинбичъ учитель II. Разр. школе Свилаѣначке. ГГ. Јованъ М. Стефановичъ Парохъ Свилаѣничкій, Филипъ Поповичъ Парохъ Свилаѣначкій, Филипъ Поповичъ парохъ Дубничкій, Неша Орловићъ Началникъ ср. Ресавскогъ за безплатеж. Практ. Симеона Томића. Добросавъ Здравковићъ Ресавацъ пензиониръ член. Совѣта Подполк. и Кавалѣръ, Јанићіе Гавриловићъ писаръ ср. Ресавскогъ за сына Божидара, Давидъ М. Протичъ практ. ср. канц. Никола Поповићъ Ћаконъ и учит. I. Раз. Јованъ Радовановићъ Учитель 3 и 4 Разр. за сина Милана, Димитріе Јовановичъ надзират. школ. за сина Стояна учен. I. Разр. Неделько Стефановићъ црквенякъ, Лазаръ Станковићъ главный кметъ за сина Светозара Уч.

II. раз. Іованъ Поповићъ Полиц. за син. Косту уч. II. раз. Боричъ Милорадовићъ дѣловодит. прим. суда са син. Бѣрема уч. I. разр. Андрея Василіевићъ за кѣрь Живку Учен. III. раз. Илія Гаићъ за син. Любисава уч. II. разр. Стоянъ Саввићъ Милутинъ Максимовићъ за сип. Милоша, Марко Саввићъ и Димитріе Х. Манойловићъ трговци Свилаенач. Яковъ Іовановићъ кафе. трг. Аксентиѣ Стояновићъ, Таса Степановићъ за брата Милосава уч. III. разр. Таса Гаићъ за син. Драгутина, Маленъ Манойловићъ за сина Іована, Іованъ Додићъ терзія за сина Ђорѣа, Димитріе Стойчевићъ трг. за син. Николу, Анта Милићъ Бояція за син. Стефана уч. II. разр. Бѣремъ Іоксимовићъ бакалинъ, Мата Ђорићъ трг. за син. Петра уч. II. разр., Штеря Яковићъ златаръ и пиваръ Любитетель кнѣига, Симеонъ В. Иліћъ трг. Марвений, Цветко Поповићъ за син. Атанас. уч. III. разр. Станое Іовановићъ за сина Димитрія уз I. разр. Іосифъ Цветковићъ за син. Стевана уч. I. раз. Атанасіе Иліћъ за кѣ. Милеву уч. I. раз. и Атанасіе Милићевићъ за син. Василя учен. II. разр. трговци Димитріе Рачићъ пушкаръ за супругу свою Елену, Ирѣонъ Іовановићъ Пекаръ за брата Косту Милошъ Стойчевићъ, Атанасіе Марков. за сина Лазара уч. IV. раз. и Анта Цанковићъ за сина Іована, Трговци, Милое Анђелковићъ Грнчар. Сима Ристићъ Барутція Райко Величковићъ тргов., Павле Величков. трг., Стоядпнъ Райковићъ бакалинъ, Янађко Стевановићъ бакал., Вуле Анђелковићъ бив. учит. Манасійск. за син. Алексія. . . . . 50 кнѣ.

Пожаревацъ.

(Скупіо г. Арсеніе Яковлѣвићъ Капетанъ.) ГГ. Арсеніе Яковлѣвићъ Капетанъ, Симеонъ Р. Катанићъ и Іосифъ Бакићъ подпоручицы, Миланъ Ђорђевићъ наредникъ, Яковъ Максићъ писаръ старій, Аксентиѣ Іовановићъ, Лука А. Тувегцићъ, Іованъ Катанићъ и Свегозаръ Стефановићъ старій поднаредницы, Илія Ђ. Моичъ, Иванъ Радисавлѣвићъ, Серафимъ Станоевићъ, Филипъ Целепцићъ за брат. Танасія, Лука Јовићъ за бр. Николу, Станиславъ Николићъ и Петаръ Милићевићъ, млађій поднарод., Редови: Теодоеіе Златићъ за брата Елисія. Живко Ђукићъ. Анта Ђремићъ Мардъ Стефановићъ Јованъ Груићъ, Јоца Митровићъ, Міяило Радонићъ.

23 кнѣ.

(Скупіо г. Виђентиѣ Протићъ протопресвитеръ пожаревачкій.) ГГ. Виђентиѣ Протићъ прота пожар. Стефанъ Протићъ пар. Пожар. Милорадъ Поповићъ намѣст. Млавск., Илія Иліћъ намѣст. Кладуровск., Іосифъ Петровићъ намѣст.

Велико-Градишт., Євтиміє Петковић пар. Ковильск., Михаилъ Теодоровић пар. Велико-Градиш. Гаврійль Поповић пар. каменовск. Аранђелъ Илић пар. Ореовач. Стоянъ Цветковић пар. Ливадич. Живота Влаић пар. Поповач. Димитріє Ђуричић пар. Породим. Живанъ Стояковић пар. Кличев. Атанасій Маринковић пар. Ореовач. Јованъ Стефановић пар. Црнић; Јосифъ Поповић пар. Марян. Ђорђе Бранковић бакалинъ, Тодоръ Богдановић Бугаринъ; Петаръ Рутић баруція, Цветко Петковић Бугаринъ, Василіє Євтић писаръ срез. Морав. за сынове Павла и Живоина 2. кнъ. Иванъ Ђурић за сына Огняна уч. трг. школ. 23. кнъ.

(Скупіо г. Алекса Станковић I. писаръ суда окруж. Пожаревачкогъ.) ГГ. Петаръ Јаношевић подпредсѣд. суда окр. пожар. Димитріє А Милосавлѣвић членъ суда, за сынов. Любомира и Милосава, Јованъ . . . членъ суда за сына свогъ Душана, Алекса Цветковић казначей началн. пожар. Миля Павловић I писаръ суда пожар. за сына Димитрія; Светозаръ Миљевић дѣловод. протокол. за жену Стою, Крста Николаєвић изванр. експед; практиканти: Сава Миладиновић, Мойсילו Николић и Живко Аранђеловић, Живанъ Ковачевић учитель тргов. школе, Павле К. Стояновић адвокатъ, Атанасіє Ђ. Атанасковић трговаць мар. за сына Ђорђа. . . . . 16. кнъ.

Скупіо г. Ђорђе Л. Протић практик. суда окруж. пожаревачкогъ.) ГГ. Ђорђе Петковић I писаръ Началнич. Василіє Тодоровић физикусъ окруж. Єфремъ Міовић извршитель вароши Пожаревца; Цветко Ђорђевић руковод. телеграф. штаціє, Димитріє Ђирковић адвокатъ: Практиканти: Илія Јовановић за свогъ прјателя Илію Стоис. трговца изъ Кличевца. Василіє Саввић за кѣерь Милеву, Михаилъ Михаиловић, Миланъ Нешић практ. началн. Крста Боић прак. началн. Петаръ Симић прак. началн. за супругу свою Фемку воспитательку женске школе; Милошъ, Константинъ, и Михаилъ Цветковићи изъ Крагуєвца, Радоица Цветковић надзиратель правител. добара 3. кнъ. Димитріє Каракостић тргов. Арсеніє П. Протић калф. тргов. Василіє Ковачевић практ. суда пожар. . . . . 17. кнъ.

Ужица.

(Скупіо г. П. Райковић дѣловодитель примир. суда.) ГГ. Єлисавета кѣерь Є. Весовића предсѣд. окр. суда, Миланъ Местановић писаръ суда, Ђ. Пантелић I писаръ суда окруж. за сына Светислава; А Вилогієвић писаръ суда окр. В. А. Стевановић за кѣерь Єлену и М. П. Радоевић

практиканти; А. Димитрієвић интабулац. протокол. I, Веселић инжиниръ окр. В. С. Новаковић изврш. среза црногор. за сына Ђорђа; Ђданъ С. практик. начални. Чес. за сына Михаила; О. Мићић прак. началн. за синовца Петра и синовицу Миленію 2. кнъ. Милошъ Кулић практ. окруж. суда; Алекса Савић за синовца Вукаила, Петаръ Д. Янић, В. Пиевар. за сына Владимира, Ђорђе Нешовић пушкаръ; Ђорђе С. Петровић терзія, брей М. Поповић капеланъ Ужич. за сына Ђорђа; Р. н. Големовић трг. за кћерь Василию и Ђлисавету 2. кнъ. Ђ. Читаковић полицај за кћерь Полексію; I. Поповић практ. суда за синовца Любомира С. Маряновић старовла Абація, С. Балтић за синовца Илію, Тодоръ Р. Вукосавлѣвић терзія, Лазаръ С. Ягдић терзія, Илія Д. Божић папуція: Јованъ Марковић терзія Т. Марковић трг. за сына Новака. . . . . 30. кнъ.

(Скупіо г. Петаръ Радоичић учит. I. Ш. IV. раз. родомъ изъ В. С. Миклоша у Банату.) Г. Петаръ Стојковић маіоръ и Началникъ окр. Ужичкогъ; (ученици IV. Разреда.) Алекса Крстић; Димитріє Поповић, Ђфремъ Ђоковић, Ђфремъ Туцовић, Ђремія Марић, Јованъ Миливоєвић; Јованъ Милутиновић; Миле Писковић, Миланъ Миловановић, Милошъ Миросавлѣвић, Ђорђе Евгениєвић Петаръ Секулић, Никола Смајић; Владимиръ Божић. Периша Кнежевић и Савва Протић ученици I. Гимназъ прифатни. ученици Ш. разреда. Алекса Ђелић, Алекс-Марић; Василіє Смилянић, Дамњанъ Орловић, Живоинъ Протић, Маринко Гавриловић, Ђорђе Давидовић и Ђорђс Ивановић. . . . . 26. кнъ

Скупіо г. Мирко Вукашиновић учит. II. раз. и Тодоръ Поповић учит. I. раз. основ. Ужичк. школа.) Ученици II. разреда. Ваеиліє Марковић, Вуле Ђукић, Ђорђе Керковић, Видоє Невесиняцъ. Новакъ Зрниоввић. Радованъ Даничић, Михаилъ Васић, Гавро Перовић, Јованъ Мићић Живоинъ Милосавлѣвић, Млађенъ Дуловић, Марко Марковић, Ђорђе Васичић, Гавро Голубовић. (Ученици I. разреда,) Милосавъ Нерић, Божо Пауновић, Боіо Тешић Вукоманъ Васић. Драгутинъ Постниковић, Јованъ Протић, Маринко Лучић, Михаилъ Миловановић, Михаилъ Станић, Миланъ Станић цензоръ, Тома Кандић, трговацъ М. Т. Буторовић родомъ изъ Ерцеговине окруж. Нишићко село штедима калф. тргов. . . . . 26. кнъ.

Иванъица,

(Скупіо г. Константинъ Ђатић учитель Иванъичкій.) ГГ. Сима Яковић маіоръ быв. начал. срез. Бранко П. Душманић за

Началникъ среза Морав. за кћеръ Любицу, Лука Прокоти-
 вићъ Намѣстникъ Иванъичкій; Миланъ Поповићъ свештен.
 изъ Шумма; Милићъ Поповићъ свештен. изъ Иванъице за
 брата Светозара Богосл. Никола Грбићъ парохъ приличк.
 за син. Михаила, Сима Глигорієвићъ изврш. старовлаш.
 Савва Трифуновићъ надзират. састанка В. Чесме, Илія попъ
 изъ старе Срб. притяжатель злат. русскогъ крста за сина
 Петра ученика; Благоє Филимоновъ III и IV. раз. учитель
 питомца Андрию; Кузманъ Шолая марв. тргов. за синов.
 Милована и Благоя, Стоянъ Митровићъ предсѣд. прим. суда
 за кћеръ Катарину ученицу; Милутинъ Боіовићъ тргов. за
 за сына Радойка. Периша Вучков. тргов. марвени за кћеръ
 Софію, Тодоръ Тутуновићъ тргов. за сина Симеуна, Петаръ
 Тодоровићъ кожар. тргов. за кћеръ свою Јоку учен. Петаръ
 попъ Шпирт-майсторъ за питомца Цамбу; Миланъ Р. Пу-
 рићъ тргов. за брата Луку; Лука Ђ. Боіовићъ Штудентъ
 латинскогъ и немец. езика, Радованъ М. Соскићъ ученикъ
 IV. разр. основ. школе. . . . . 20. књ.

Пожега.

(Скупіо г. Павле Стоићъ учитель пожелшкій). ГГ. Ё-
 фремъ Мићићъ быв. начал. срез. пожелш. за син. Јоксима;
 Ёфремъ Тошићъ пар, пож; Сима Милосавлѣв. пар. пожелш.
 Јованъ П. Становићъ тргов. за син. Драгутина; Арсениє
 Недельковићъ син. почив. маіора Неделька, Милованъ Аћи-
 новићъ чуваръ вода телеграф. Миланъ Милосавлѣвићъ пред-
 сѣдатель прим. суда; Ёфремъ С. Шолуповићъ писаръ прим.
 суда; Никола Ђурићъ, Миланъ Стефановићъ, Тодоръ Дуло-
 вићъ, Младенъ Дмитровићъ и Ёфремъ Даничићъ трговци изъ
 Пожеге; Любисавъ Ковачевићъ срсз. служит. Милошъ Јова-
 новићъ учен. II раз; Анна и Ёленка Стоића ученице II раз.
 Јованка Ђурђића и Јована Ђурђића ученице III. раз. Васи-
 ліє М. Дуловићъ ученикъ III раз. . . . . 20. књ.

Чачакъ.

(Скупіо г. Лука Поповићъ II писаръ окруж. Чачанскогъ.)
 ГГ. Милошъ I. Радивоєвићъ предсѣдатель окруж. суда 2.
 књ. Илія Стойчевићъ членъ суда, Димитріє Лазаревићъ членъ
 суда, Петаръ Петровићъ Начал, среза Трнав. за сына Ђор-
 ђа учен. шабачке полугим. Стево Ковачићъ I Ђато судскій,
 Петаръ Г. Црвчанинъ архив, суда, Аранђелъ Петровићъ ру-
 ковод. телеграф. Илія Лукићъ извршитель вароши Чачка; Ми-
 ланъ Николићъ извршит. среза Трнав. Велько Яковлѣвићъ пи-
 саръ ср, трнав. за супругу его; Петаръ Матићъ помоћникъ

Рачуновод. Марко Якшићъ експедиторъ суда; Вучићъ Мило-
вановићъ Јованъ С. Јокановићъ за себе, Урошъ Миладино-
вићъ за Майку М. Н. практиканти суда; Аврамъ Сибино-
вићъ быв. прак. суда, Василіе Ивановићъ налбанта; Живанъ
Вуковићъ тргов; Ђоко Маџаревићъ стареш; еснафа меанџій-
скогъ за сина Ђротія, Милосавъ Милутиновићъ апсанџія суд-
скій, Бранко П. Брајковићъ рачуноводитель суда за свою
супругу и свастику Драгу 2 књ; . . . . . 23. књ,

(Скупіо г. Стефанъ П, Бабаянићъ дѣловодитель прим. суда.)
ГГ. Никола Радовановићъ предсѣдатель прим. суда; Прока
Каралићъ варошкій лѣкаръ, Владимиръ с. Хаџићъ и Марко
Јовановићъ членови прим. суда; Јованъ Павловићъ парохъ
Чачан. Миланъ С. Ђвтићъ интабулац. протокол суда, Алекса Ра-
довановићъ тргов. Ђфремъ М. Тирлићъ П писаръ началнич.
Живанъ Вуковићъ тргов. Јованъ Степановићъ прак. начал.
Милованъ Лазаревићъ тргов. Добросавъ м, Ружићъ учен.
I разр. браћа Митровићи трговци, Днмитріе Ракићевићъ
практицирајући се кодъ окружногъ физикуса, Ђорђе Цвет-
ковићъ кафеџія; Миланъ К. Вучићевићъ тргов. Добросавъ
Манойловићъ за сестру Адриу; Вучко Антићъ и Стефанъ
Симићъ абаџіе. . . . . 20 књ.

(Скупіо г. Радивой Н. Теодоровићъ учитель I и II
раз. основне Чачанске школе.) ГГ. Вићентіе Поповићъ и
Симеонъ Міятовићъ пароси цркве Ђжевач. Александеръ Про-
тићъ учитель Ђжевач. Алекса Бербовићъ за сына Ђорђа, Ђор-
ђе Кольвићъ за сына Јову, Доброславъ Манойловићъ за сес-
тр, Андриу и Савва Петровићъ за сина Міхаила трговци ча-
чан. Добро Радовичъ за сына Стеву учен. I раз. Вукосавъ
Ђлићъ за сина Владимира, Ранко Ђремићъ тргов. Ника Бу-
гарчићъ землѣд. трг. за син. Илію; Милованъ Стефановићъ
трг. Миланъ Вучићевићъ трг. за син. Стеву, Јованъ Петро-
вићъ землѣдѣлацъ. . . . . 14. књ.

Карановацъ.

(Скупіо г. В. Боровняковићъ парохъ Карановачкій.)
ГГ. Епископъ Ужичкій Јоаникій 3. књ. Никаноръ Бучанипъ
членъ консистор. Радованъ Поповићъ протосрей и членъ конс.
Филипъ Зорићъ нотаріе конзистр. за кѣерь Ракилу; Максимъ
Ђаконъ и препишч. консіс, Милошъ Вуіовићъ намѣстн. Кара-
новачки, Доситей намѣст. м. Велућа; Ђвтиміе Катанићъ пар.
врбскій, Лука Петровићъ найстар. учитель Каранов. Ми-
ланъ Марковићъ II учитель, М. Нешковићъ пошт. Каранов.
за син. Владис. Лазо Петровићъ трг. Коста Милекићъ быв.
писар. обш, Никола Новаковићъ трг. Лазаръ Нешковићъ пис-

моразн, Милошъ Црвчанинъ тргов. за брата Сретена; Милошъ Пейчиновъ тргов. Неделько Пантићъ послуж. цркве за син. Петра, Милованъ с, Чопица тргов, Јово Ацићъ тргов. Сретенъ Самаилчевићъ, Самуило Милосавлѣвићъ и Јованъ Миловаповићъ ученици III раз. Коста Костићъ учен, IV. раз. Јосифъ Ра. Ужичанинъ за син, Гавра, Василіе Боровняковићъ парохъ Карановачкій. (Доцніе уписани.) ГГ. Архимандритъ м, Студенице Севастіанъ; намѣстн, м, Жиче Пайсіе; Ристо Наумовићъ трг. намѣстникъ м, Воведеня Мойсей, Ристо Цветковићъ меанція карановачкій . . . . . 33 кнѣ,
Скупіо г, Савва Јовичићъ учитель I раз, основне школе,) ГГ, Петаръ Пеђанинъ трг. са сина Сретена; Никола Петровићъ мумція за син, Светозара; Милія Миладиновићъ љленъ прим. суда за син Светолика; Тимотије Цротићъ трг, за супругу свою Милеву; Давидъ Јовановићъ трг, за сина Јована; Илія Бугарчићъ занат, за синов, Милана; Павле Раденковићъ, Милентије Райковићъ и Стеванъ Костићъ ученици I раз, Крста Мадићъ меанція за брата Милана, Стефанъ Спасовићъ бояція за сина Петра; Рако Средовићъ Грађанинъ за себе. . . . . 12 кнѣига,

Горњи Милановацъ.

(Скупіо г Василіе Лукићъ Началникъ окружнй,) ГГ; Василіе Лукићъ началникъ окружія Рудничкогъ; Стефанъ Ранковићъ началникъ ср, црногор, за будућу супругу; Сима В; Михаиловићъ за сина Јована; Алимпіе Поповићъ секретаръ суда окр, Станое Сређковићъ II писаръ Началн, Ђока Божовићъ поштаръ за сина Стевана ученика I раз; Павле Марићъ писаръ ср, морав, Алекса Јоцићъ за сина Михаила; Коста Атанацковићъ; Мата С. Филиповићъ за сина Евтимія; Ђорђе Костићъ руковод, телеграф, Јованъ I Шалавардићъ тргов, Васа Драгойдовићъ угоститель . . . . . 13 кнѣ.

Смедерево.

(Скупіо г. Милутинъ Н, Банићъ протоерей Смедерев;) ГГ, Милутинъ Н, Банићъ прота, Лазаръ М. Михаиловићъ пар, Смед, Марко Ђрићъ капеланъ смед, Ђорђе С; Марићъ капел, смед; Алекса Ивковићъ парохъ Липскій, Сретенъ Михаиловићъ парохъ Радин, Ађимъ Јовановићъ парохъ осипаоничкій; Милошъ Илићъ пар; комнит, Живота Јовановићъ пар, осипаонич, Гаврилъ Велимировићъ пар; Лозовички, Данило Дреняковићъ парохъ Голобочк, Милошъ Сретеновићъ парохъ в; планскій; Михаилъ Х; Поповићъ парохъ нов. Ацибеговач; Јованъ Марковићъ пар, марковачки; Јованъ Попо-

вићъ и Михаилъ Поповићъ пароси крѣвачкїй; Андрея Саввићъ пар, церовач, Кузманъ Станимировићъ парохъ Бан, Петаръ Јовичићъ парохъ ковачевачки, Станое Поповићъ пар. селевачкїй 3 књ, Матея Крупежевићъ пар. кршљански; Викентіе Майсторовићъ парохъ, Азаньскїй, Ђока Адићъ учитель лозовачки, Міяило Н, учитель Милошъ, Матея П, Миливоевићъ богословъ III разреда. . . . . 28 књ,

(Скупіо г: Светозаръ Ђорђевићъ изванредный экспедиторъ суда окруж.) ГГ. Яковъ Жабарацъ предсѣд. суда окр. Смедерев, 5, књ, Петаръ Стояновићъ Ракарацъ и Ђорђе О. Мишковићъ членови суда; Аксентіе Поповићъ судія, Крста Стойковићъ начал. срез. Стефанъ Ж. Марићъ правобранитель приф. права, за сынове 3 књ. Димитріе Поповићъ I. писаръ суда за себе и сына Драголюбъ 2 књ. Св. С. Спасићъ I. писаръ суда начальничества, Илія А. Јовановићъ экспедиторъ суда, Димитріе Б. Перишићъ архиваръ, Живоинъ Т. Панићъ дѣловод, протокол. суда окр. Јованъ Радудовићъ извршитель в. Смедерева за сына Ђоку и кѣрь Персиду 2. књ, Светозаръ Ђорђевићъ изванр. экспедиторъ суда, практиканти окр. суда: Јованъ Флорићъ, Јованъ С. Михаиловићъ Петаръ пр. Стефановићъ, Јованъ Ђир. Ранковићъ, Урошъ Костићъ, и Јованъ Ђ. Поповићъ; Аксентіе Міяиловичъ извршитель ср. подунав. Василіе Ж. Желъзовскїй учит. II. разреда Стефанъ Добровоевићъ учит. I. раз. Любомиръ П. Ђоремовићъ практ. суда. Гаврилъ Чупићъ практ. началнич. Стефанъ Лазаревићъ пошт. I. реда, Миланъ Р. Петровићъ трг. за сынове Драгутина и Радована 2. књ; Анђелко Анастасіевићъ тргов. за сына Милутина уч. I раз. гимназіе, Таца Стояновићъ Стоянъ Я. Рашићъ и Јованъ Ђорђевићъ трговци, Марянъ Нешковићъ терзія за сына Светозара уч. II гимн. Ђорђе Тодоровићъ терзія за кѣрь Єлисавету; Ђорђе Ж. Марићъ трговацъ, Јованъ Караоглановићъ ученикъ II. раз. основне школе. . . . . 43. књ.

Колари (у окр. смедерев.)

(Скупіо г. Михаилъ П Стояновићъ парохъ коларскїй.) ГГ. Іерей Савва пар. Лондолскїй; Михаилъ П. Стояновићъ парохъ коларски за сына Атанасія; Миленко Милутиновићъ капеланъ пар. Лондолскогъ, Јованъ Поповићъ учит. коларски, Милошъ Милићъ тргов. изъ Друговца, Петаръ Милосављвићъ изъ Друговца за сына Живана; Сима Миловановићъ, Анта Стояновићъ изъ колар. трг. Стефанъ Марковићъ трговацъ за сына Михаила, Милошъ Живоиновићъ за сына Савву; Станко Пауновићъ за сына Владимира, Јованъ Стефановићъ

учен. III раз. Лазаръ Саввићъ, Живота Николићъ и Ђорђе Живковићъ ученици II раз. Петаръ Вучковићъ, Коста Поповићъ, Велько Крстићъ, Никола Главонићъ, Стоянъ Станисавлѣвићъ, Ђорђе Ђремићъ, Алекса Станоевићъ и Димитриѣ Нешићъ ученици I разреда. . . . . 23 кнѣ.

Ягодина.

(Скупіо г. А. Петровићъ членъ укинутогъ великогъ Апелационогъ суда, а садъ одправляюћи дужность Предсѣдателя суда окружія Ягодинскогъ) ГГ. Андрија Петровићъ чланъ великогъ Апелац. суда, Миленко Томићъ членъ окр. суда, Јованъ Живановићъ секретаръ; Ђорђе Булићъ I писаръ суда, практиканти: Миланъ Газибарићъ, Петроніѣ Цв. Митровићъ, Ђорђе Печеновићъ, Алекса Ђорђевићъ, Аврамъ Мильковићъ и Никола Вельковићъ. . . . . 10 кнѣ.

(Скупіо г. М. Ђ, Радосавлѣвићъ учитель I раз, I одѣленія и Стефанъ Петровићъ практик, началничес. Ягодинск.) ГГ. Ісрей Симеонъ Петровићъ, Димитриѣ Цветковићъ љаконъ и учитель IV. разреда 2. кнѣ, Светозаръ Саввићъ учит. III раз. Павле Ђремићъ учит. II раз. Міягъ Ђ. Радосавлѣвићъ учит. I раз. I одѣленія, Димитриѣ Лазаревићъ учит, I раз, II одѣленія, 2 кнѣ. Миланъ Миличанићъ учит. Рибарски за сынов. Перу и Паю, Аркадіѣ Мойсеовићъ стакларъ, Михаилъ Миленковићъ, Петроніѣ Ц, Митровићъ за кѣерь Ђлену и Атанасіѣ Вукићевићъ за брата Петра практиканта суда окр. Стефанъ П. Петровићъ прак. начал. Ягод. тополацъ окруж. Крагуѣв. Периша Василѣвићъ быв; питомацъ землѣд. школе изъ Божурѣв, Агатовъ Златановићъ препишч. канц, ср. Темнић; Јованъ М. Живановићъ учитель Варварин. Василіѣ Сионовићъ клисаръ цркве варварин, Светозаръ А. Саввићъ учен. школе бачинске, Милета Митровићъ членъ общт. вар. Станое Прокопиѣвићъ земљорадацъ, Миленко Стояновићъ пандуръ началн. Ђупрійскогъ. . . . . 23 кнѣ.

(Скупіо г. Антопіѣ Яношевићъ дѣловодитель суда общтине Ягодинске. ГГ. Благое Симићъ експедиторъ окр. суда, Стефанъ Милићевићъ предсѣд, прим, суда, Таса С. Нишлићъ членъ прим. суда; Живко Тасићъ прак. прим, суда, Милоѣ Ђвтићъ трговацъ, Димитриѣ Суботићъ буровезацъ, Јованча Цветковићъ общтинаръ за сина Петра, Яня Тодоровићъ кафеція, Живко Николићъ быв. прак. суда Ягодинскогъ, Алекса Голубовићъ трг, за сына Драгутина, Антопіѣ Попа Миовићъ кафеція, урошъ Милићевићъ арендаторъ, Јованча Динићъ арендаторъ кантар. за сина Михаила, Аврамъ Ђорђевићъ калфа трг, изъ Београда, Тодоръ Јовановићъ практикантъ

Таса Рашковићъ, Михаилъ С. Маюрацъ и Ђорђе Младеновићъ
 трговци Ягод, Тома Петровићъ бояџія и Никола Ђорђевићъ
 дуванџія. . . . . 20. кнѣ.

Заѣчаръ.

(Скупіо г. Живко М. Јоковићъ II писаръ нач. окр. црно-
 рѣчкогъ.) ГГ. Сима Божићъ Началникъ окр. црнорѣч. Груица
 Лаушевићъ секрет. окруж. суда, В. Абжићъ професоръ по-
 лугимназіе заѣчарске, Светозаръ Десимировићъ членъ окруж.
 суда, за сина Ђфрема, Лазара Яковлѣвићъ II писаръ суда,
 Савва Поповићъ изврш. ср. заѣчар. Тома Новаковићъ прот.
 суда, Коста Поповићъ писаръ окр. суда; Коста Маринковићъ
 помоћникъ началнич. црнорѣч. Милисавъ Симићъ, и Петаръ
 Миловановићъ практ. началничества. . . . . 11 кнѣ.

(Скупіо г. Миленко Ж, Рашићъ парохъ Вражогрнскій.)
 ГГ. Милое Стоядиновићъ протоѡрей заѣчар. Миленко Ж. Ра-
 шићъ парохъ вражогрн, и скупитель пренумеранта, Милисавъ
 Милошевићъ пар. Рготскій, пароси: Стефанъ Милошевићъ
 слатинскій за брата Станоя Марков, Живанъ Пауновићъ бре-
 стовачкій Сибинъ П. Ристићъ Злотскій за кѣрь св. Ђлиса-
 вету, Спасоє Јовановићъ подгорачк, Петаръ Миленковићъ цр-
 ногорацъ подгорич. за унука Любомира, Стефанъ Цонићъ
 кривовирскій за кѣрь Ђлену, Димитріє Поповићъ врбовач.
 Симіонъ Р. Протићъ планинич. за брата Миту, Крста П. Ми-
 летићъ Леновачкій за сина Любомира, Милошъ Марковићъ
 главни кметъ общине вражогрн, Живанъ Павловићъ тргов.
 вражогрн. за сина Павла, Никола Р. Стефановићъ учитель
 рготскій и Максимъ Николаєвићъ учит. слатинскій, Дода Кос-
 тићъ тргов. слатински, за сина Живка, Міяило Ранѣловићъ
 трг. слатински, Никола Бадићъ изъ Оштреля, Паунъ Бркићъ
 главни кметъ общт. Брестовач. Јова Стояновићъ меанџія
 брестовачки, Јонча Ђерговићъ трг. брестов. Јова Глигоріє-
 вићъ трг. брестов. за сина Радована, Велько Павловићъ
 марв. трг. изъ Заѣчара за сына Алексу, Јова Поповићъ изъ
 Злота, Илія Добромиръ главни кметъ общт. Злотске, за у-
 нука новака учен. II раз, Траило Труйканъ меанџія злотски
 за сина Павла учен, I раз. . . . . 27 кнѣ.

Княжевацъ.

(Скупіо г. Янићіє Зисићъ помоћникъ началничества
 Княжевачкогъ округа.) ГГ. Янићіє Зисићъ помоћникъ начал.
 Княж. капетанъ, Петаръ Јовановићъ секретаръ окружногъ су-
 да за сина Васу учен. гимназ. заѣчар. Стефанъ Поповићъ
 секретаръ началничества княжев. Янићіє Ђ. Стефановићъ те-

леграфиста княжев. штац. Милошъ Стояновићъ протоерей княжев, Димитріе Антоніевићъ парохъ црнолѣвскій, Милое Веселиновићъ предсѣд. прим. суда, Стоянъ А. Поповићъ бив. пошт. паланач. Алекса Брзаковићъ рачуноводитель суда княж. са сина Сретена, Міяило Ђорђевићъ II писаръ у суду окр. Миланъ Т. Поповићъ практ. начал. за сина Владимира, Никола Поповићъ прак. начал. Алекса И. Яношевићъ, Димитріе К. Симићъ и Лукіянъ Цветковићъ прак. суда. . . . 15 кнѣ.

Шабацъ.

(Скупіо г. Тимотіе Ђорђевићъ писаръ суда окр. Шабачкогъ.) ГГ. Миловой Петровићъ Архив. суда, Димитріе Недельковићъ Експедит. Миланъ Ковачевићъ II. писаръ, Милошъ Илићъ телеграф. практиканти. суда окр. шаб., Алекса К. Пешика, Марко Ц. Марковићъ, I. М. Милисавлѣвићъ, Обренъ Вранѣшевићъ, Алекса Павловићъ за сестрић. Светозара, Ђорђе Матићъ, Јованъ Г. Бошняковићъ, и Велимиръ Глишићъ. практиканти Началничества окр. Шабач. Василіе Ковићъ, Димитріе I. Ђорђевићъ, Михаилъ Вуіовићъ, Лазаръ н. Катићъ и Давидъ Стояновићъ Глигоріе Раићъ прак. ср. поцер. Радованъ Миловановићъ прак. ср. тамнав., Петаръ С. Воиковићъ прак. суда окр. шаб., А Славуй дѣловодит. обш. дѣла, Стеванъ Ацићъ и Владимиръ Шкулићъ трговцы. . . . 23 кнѣ.

(Скупіо г. Јованъ Т. Селаковићъ Учитель и Ђаконъ шабачк.) ГГ. Коста С. Янковићъ секрет., консістор: шабач., Милошъ Гавриловићъ парохъ, Ђорђе Глигоріевићъ писаръ, Тодоръ Атићъ правобранит. Грађан. пра'ва Риста Лелековићъ пиваръ, Живко Јовановићъ бакалинъ, Петаръ Костићъ тргов. изъ Босне, Павле Ковановићъ учен. III. Разр., Милошъ Ковановићъ учен. II. Разр. Никола Алексићъ уч. III. и Лазаръ Станковићъ учен. II. разр. . . . 12 кнѣ.

Варошъ Трстеникъ. (у окруж. Крушевачкомъ.)

(Скупіо г. Тодоръ Андреєвићъ парохъ трстенич. и Сретенъ Лазаревићъ извршителъ среза Трстен.) ГГ. Тодоръ Андреєвићъ, пар. трстен. Коста Браљинацъ писаръ ср. трстен. Доситей Настоят. М. Велућа; Михаилъ Поповићъ пар. трстен., Несторъ Ђорђевићъ учит. Рибничк. Филипъ Поповићъ препишч. канц. ср. Јованъ Радуловићъ кметъ обш. оцачке за син. боголюбѣ, Јованъ Поповићъ надзират. шк. риб. за син. Любомира, Јоца Петковићъ член Еснаф. Меанц., Димитріе Петровићъ писаръ прим. суда, Тодоръ Јовановићъ Ягодинацъ терз., Илія Ђорићъ писаръ прим. суда обш. дублянске, Єремія Милетићъ Ковач. трстенич, Вукоє Илићъ зем-

Гьдѣлацъ Лопатъ,, Пана Златковићъ дунђерин. за син. Милана Радоица Карамарковићъ дућанця, Атанасіе Вукоєвићъ тргов., Аврамъ Ђорђевићъ изъ трст. Петаръ Катићъ трговацъ,, Давидъ Трифуновићъ, Матея Радотићъ клис. црк. трст., Стоядинъ Милосавлѣвићъ Ђурчія Петко Яковлѣвићъ калѣ. терз, Живанъ Спасоевићъ Ђурчія за син. Петра, Павле Милићевићъ меанця с. чаршіе, Коста Ракићевићъ калѣ. тргов., Атанасіе Вукоєвићъ тргов. Милько Аћимовићъ Ковачъ. 29. кнѣ.

Крагуевацъ.

(Скупіо г. Влайко Ђвремовићъ Наредникъ и писаръ П. Баталіона.) I. войска. ГГ. Богданъ Прокићъ командиръ П. баталіона Подполковникъ за син. Николая, Илія I. Марковићъ команд. III. рот. II. бат. капет. I. клас., Груица Мишковићъ команд. II. стреляч. роте. капет. II. класе, Никола Петровићъ Артил. Капетанъ II. класе 2 кнѣ., Петаръ Вельковићъ команд. IV. рот. II. бат. Капет. II. класе, Михаилъ Динићъ поручик. II. стр. рот. Панта I. Ђвремовићъ поруч. Атилѣр. Петроніе Я. Тешићъ Ађутант. II. бат. поручик., Станко Јовановићъ поруч. II. рот. II. бат., Милованъ Гушићъ подпоруч. III. рот. II. бат., Радисавъ Николићъ подпор. II. батеріе, Милія Катанићъ подпоруч. Димитріе Ђурићъ подпор. II. стрел. рот., Јованъ Живковићъ подпор. II. стрел. рот., Никола Јовановићъ подпор. II. Лин. роте II. батал., Димитріе Крагчевићъ подпор. III. Лин. рот. II. батал., Павле Михаиловићъ подпор. II. батер., Настасъ М. Маринковићъ подпор. II. батер., Антонія Зяићъ Наредн. IV. II. батер., Милисавъ Милоєвићъ стар. поднар. IV. р. II. батал. Міяило Младеновићъ стар. поднар. IV. р. II. бат. Марко Милошевићъ и Милошъ Міовићъ млађи поднар, IV. р. II. бат., Никола Николићъ вице поднар, IV. II. бат. Антоніе Николићъ Редов. войн. 4 Р. II. бат., Аксентіе Петровићъ, Паунъ Милошевићъ и Игњать Антоновићъ войници IV. рот. II. батал., Смиљко Стойковићъ стар. поднар. III. рот. II. бат., Илія Арнаутовићъ и Живко Лукићъ войниц. II, рот. II. бат., Спасоє Расоевићъ добошаръ I. рот. II. батал. . . . . 33. кнѣ.

II. Управительство Оружнице

(Скупіо г. Милутинъ Јовановићъ Артилеріе капетанъ II. класе.) ГГ. Јованъ Марковићъ управитель оружнице 3 кн. Милутинъ Јовановићъ Артилер. Капетанъ. II. клас., Арсеніе Поповићъ Артилер. поруч., Стоядинъ Катићъ Артилер. поруч. Коста Митрићевићъ подпоручикъ Артилеріе 3 кнѣ. Коста Митрићевичъ за Г. Аранђела Миленковића поручика Артилеріе, Михаилъ Ђорђевићъ, Ђвта Ђорђевићъ, Кузманъ Ђремићъ

и Милорадъ Марковићъ поднаредници и писари оружнице, Михаилъ Цвеићъ Контролоръ пушкарнице, Јованъ Атанасковићъ шлосеръ. Мита Јовановићъ за синове Савву, Петра и Андрию шлосеръ Майст. 3 књ. Крста Сретеновићъ топовртіоць у оруж., Любисавъ Саввићъ топоврт. у оруж., Јованъ Якшићъ шлосеръ, Ђорђе Спасићъ Тур. Майсторъ. Любомиръ Јовановићъ Майсторъ калупираня топова, Ђорђе Живановићъ машиниста, Јоца Николићъ, Михаилъ Владисавлѣвићъ и Максимъ Богдановићъ Ковачки Майстори, Благоє Ђроси шлосерскій калф. Јанићиє Томашевићъ прекслеръ гвожђа, Никола Милетићъ машиниста, Михаилъ Майсторовићъ и Радованъ Милорадовићъ ученици шлосерлук., Димитриє Рашићъ учен Ковач. Миланъ Миленковићъ калф. тишлеръ, Јованъ Боядићъ Ковач. Савва Живоиновићъ калф. шлосеръ, Сима Јовановићъ калф., Миленко Радовановићъ ученикъ шлосер. Аца Балукѣићъ, Јоца Вићентиєвићъ и Милошъ Обрадовићъ Ковачки Майстори, Серафимъ Богдановићъ шлосеръ, Јаквъ Вићентиєвићъ калфа шлосерск. 2 књ., Петаръ Баићъ калфа шлосерск. за братъ Крсту 2 књ., Светозаръ Магалеръ учен. ковач. Міяило Јовановићъ топовртіоць, Павле Сарамандићъ учен. Ковач., Петаръ Петровићъ Веркфиреръ, Илія Лукачевићъ старій поднаредникъ и писаръ управ. оружниц. 51 књ.

III. Управителство Главногъ воєногъ Арсенала.

(Скупіо г. Јованъ М. Трнокопићъ наредникъ и најстарій писаръ Управителства Главногъ воєногъ Арсенала.)
 ГГ. Миливой Радойковићъ капетанъ Артилер, и Управитель арсенала, Ђорђе Х. Филиповићъ капетанъ пѣхоте за сина Петра, Илія Марковићъ поручик. глав. в, Арсен., Лазаръ Чолакъ Антићъ подпоруч, Артилер.. Вучко Кандићъ подпоруч; пѣхоте, Александеръ Ђ. Ристичъ Наредникъ II. стреляч. Батал., Андрија Јовановићъ наредн. II. рот. II. Батал., Максимъ Милоєвићъ, Любомиръ Јовановићъ и Митаръ Максимовићъ наредници управ. глав. В. Арсен. 2 књ., Коста Самарѣићъ писаръ II. рот. II. батал., Миланъ Васићъ писаръ II. Батериє, Илія Цветковићъ писаръ III. рот. II. бат. Миланъ Илићъ писаръ II. стрелячке рот., Јованъ Драгачевићъ писаръ IV. рот. II. батал., Петаръ Андревићъ стар. поднар. II. батер., Матея Николићъ стар. поднар. стреляч. рот. Милошъ Ђокићъ и Прока 2. Петровићъ старій поднаред. IV. рот. II. батал. Сима Дукићъ мачванинъ, Миланъ Г. Илићъ и Милићъ Илићъ старіи поднаредници II. Рот. II. батал. Смиљко Стойковићъ стар., поднар. III. рот. II бат., Михаилъ Филиповићъ млађи поднар., Живанъ Новаковићъ млађ. поднар. IV. рот. II. Батал. Марко Саввићъ млађ. подн. Батериє, Дими-

митріе Ристићъ, Милошъ Р. Шћеловићъ, Миланъ Петровићъ, Риста Брзиловићъ, Живко Јовановићъ и Стефанъ Игњатовићъ млађиј поднаредници II. стрелячке рот. Алекса Јовановићъ и Панта Мойсилловићъ поднаред. III. рот. II. Баталіона, Аврамъ Вукомановићъ бакалинъ . . . . . 37. кнъ.

Доцніе уписани.

ГГ. Стоянъ Поповићъ поручикъ пѣхоте за две своје кѣри Симку и Цвету 2 кнъ. Велимиръ Стефановићъ Капетанъ II. класе за себе и за кѣеръ Кайну 2 кнъ.

(Скупіо г. Никола Недельковичъ I. Секретаръ суда окруж. Крагуевачкогъ) ГГ. Крста Георгијевићъ предсѣдат. суд. окруж. Крагуев. за синове Михаила и Милоша 2 кнъ. Никола Д. Атанасковићъ помоћникъ Началнич. Аксентије Туцаковићъ за себе и брата Илию 2 кнъ. I. X. Трифковићъ Владимиръ Шапонићъ и Милићъ Петровићъ членови окруж. суда, Стойко Н. Лазаревићъ Началн. срез. безъ опред. за сина Тихомира, К. Маршичанинъ Началникъ срез. Крагуевачкогъ, Никола Недельковићъ I. секретаръ суда; С. Маленовићъ II. секрет. суда, Коста Борисавлѣвићъ пр. интаб. протокол., Тоша В. Николићъ С. писаръ суда за сина Васиља, Илія Пчеларъ Рачуноводитель суда 2 кнъ., Мойсило Ђурићъ Руководитель. телеграфа, Радосавъ Шилићъ Апотекаръ, Михаилъ Л. Поповићъ архиваръ, Никола Атанацковићъ писаръ суда за супругу своју Машинку, Живко Костићъ експедиторъ, Люб. М. Петровићъ III писаръ, Никола Д. Таушановићъ регистрат. практикантѣ суда окруж. Јованъ М. Јовановићъ, Димитріе Ђорђевићъ, Илія Ђерићъ, Павле I. Ђорђевићъ Владимиръ Стојановићъ, Светозаръ Модеровићъ и Викторъ Р. Остоићъ; Коста Самарцићъ кафеція за сина Савву учен. IV. гим. Јованъ Јанковићъ шнайдеръ майсторъ. 32, кнъ.

(Скупіо г. Алекса Божиновићъ најстариј писаръ началничества.) ГГ. Сретенъ Борисавлѣвићъ казначей окруж. Миланъ Стојковићъ секретаръ началн, Алекса Божиновићъ најстариј писаръ, Јованъ Михаиловићъ помоћникъ казначей; практикантѣ; Илія Ђ. Марковићъ практикантѣ 8 год. Миланъ Нешковићъ, Коста Ђорђевићъ, Радованъ Ристићъ, Живоинъ Зисићъ, Миливоє С. Остоићъ и Любоирићъ Вучковићъ, Никола Јовановићъ препишчикъ, Арсение Јовановићъ предсѣдат., прим. суда за себе и фамилию 2. кнъ, Марко Андрејевићъ членъ прим. суда, Корниліе Димитріјевићъ, Павле I. Вуковићъ тргов. Јосифъ Р. Петровићъ мумѣія, Коста Стойчевићъ за кѣрку Милеву Стойчев. Никола Андрејевићъ тргов. Милосавъ Цветковићъ бакал. Коста Стаменковићъ кафеція, Венцль Либановскій тишл, Илія Мойсилловићъ трг. за сина Петра, Миле

Андреевићъ берберинъ, Диитрије Ђ. Настасіевићъ меанція, Радое Лазаревићъ пинт. Міяило Глишићъ кал. бак. . 28. к.

(Скупіо г. Милое Баряктаровићъ катихета полугимназіе Крагуєвачке.) ГГ. Павле Радовановићъ управитель полугим. професори: Сима Живковићъ, Вуде аштрмаць и Іосифъ Веселићъ; (Ученици I разреда полугимназ.) Живоинъ М. Прокићъ, Миливое Ђкићъ, Михайлъ Марковићъ, Лазаръ Милосавлѣвићъ и Алекса Достанићъ, (Ученици II разреда полугим.) Лазаръ Димићъ, Іованъ М. Ђлчићъ, Панта Пеіовићъ, Максимъ Поповићъ, Лазаръ Богоевићъ, Коста Станшићъ, Сима Д. Симићъ, Лазаръ Симићъ, Миланъ В. Поповићъ, Владимиръ Поповићъ, Димитрије Димитријевићъ. Стеванъ Миладиновићъ, Аврамъ Іовановићъ, Тома Милосавлѣвићъ, Алекса Миленковићъ и Стефанъ Милићевићъ. и Алекса Біорчевићъ (Ученици III раз. полугимназ.) Светозаръ Милосавлѣвићъ, Яникіе Радивоєвићъ и Аксентіе Симићъ.

(Ученици IV. раз. полугимназіе) Владимиръ Чолак-Антићъ, Антоніе Николаєвићъ, Петаръ Мирчетићъ, Михайлъ Смилянићъ, Михайлъ Протићъ, Ралославъ Майсторовићъ, Стефанъ Митрићъ, Коста Милићевићъ и Іованъ Чуљићъ.

Доцніе уписаный.

ГГ. Милосавъ Анђелковићъ и Живота Остоићъ пароси Крагуєвачкій, Станко Манойловићъ парохъ Ердечкій, Милосавъ Михаиловићъ парохъ Белошевачки, Миланъ Поповићъ парохъ Чумиђеки, Антоніе Поповићъ пар. Багрдански, Павле Матићъ цар. Опланиђскій 3. кнъ. Миланъ Поповићъ пар. преточкій, Петаръ Стабловићъ тргов. изъ Кошарићъ, и Милое Баряктаровићъ скупитель пренумеранта и катихета при полугимназіи. . . . . 50. кнъ.

(Скупіо г. Михайлъ П. Марковићъ ученикъ IV. раз. полугимназ, Крагуєвачке.) (I ученицы IV. раз, полугимназ.) ГГ, Александеръ Янковићъ за брата Михаила, Велимиръ М. Тодоровићъ изъ Орашца окр. Крагуєвачкогъ, Коста Димитријевићъ изъ Мечковца, Матея Поповићъ Ужичанинъ, Матея Максимовићъ Смедереваць.

(Ученицы III. разр. полугим. Крагуєв.) ГГ. Захарія Петковићъ Любомиръ Р. Матеићъ, Миланъ Михаиловићъ за сестрићъ Стефана. Павле Саввићъ за брата Велька, Светиславъ Саввићъ за сестру Персиду. Стефанъ Іовановићъ за сестру Милеву, Светозаръ Милановићъ брзанаць, Ђорђе Ђорђевићъ за брата Алексу. Петаръ Перуничићъ.

(Ученицы II. Разреда.) ГГ. Алекса Миленковићъ, благое Божићъ баднѣвчанинъ, Василіе Радовановићъ, Димитрије Катанићъ, Михайлъ Евгенијевићъ, Панта Поповићъ, Петаръ

Недельковићъ. Светозаръ Ристићъ, Ђорѣмъ Новаковићъ и Тодоръ Стабловићъ.

(Ученицы I. Разр. Гимн.) Василіе Поповићъ за брата Пауна, Михаилъ Остоићъ, Светозаръ Лазаревићъ за брата Любомира, Степанъ Цветковићъ за сестру Персиду, Яковъ Яковлѣвићъ, и Михаилъ П. Марковићъ Скупитель пренумеранта и учен. IV. раз. полугимъ. Крагуев. . . . 30 кнъ.

(Скупіо г. М. Петровићъ Учитель I. раз. I. одѣленія) ГГ. Т. П. Туцаковићъ, Јованъ Спалайковићъ. Браћа Молеровићи, Степанъ Радонићъ за сына Живка и Сретенъ Милосавлѣвићъ трговцы, Димитріе Путникъ Учитель IV. раз. за кѣрѣ Милицу, Михаилъ Петровићъ Учитель, за себе и сина Живоина 2 кнъ. Алекса Ђурићъ Учитель за себе и за супругу Любицу 2 кнъ. Спаса Ђорѣвићъ кафеція, Петаръ Миленковићъ надзират. основ. шк. Милованъ Петровићъ сръбскій берберинъ за три сина 3 кнъ., Живанъ Симићъ, Велимиръ Саввићъ, Вуле И Мирковић 2 кнъ. Гаврило Ристићъ, Јованъ Станковићъ, Коста Спалайковићъ и Јованъ Мацаревићъ Трговцы изъ Крагуевца, Арсение М. Николићъ кнъиговез., Илія Димитріевићъ живописаць, Миланъ Николићъ калф. Ђурчис., Михаилъ Сотировићъ трговаць Карановач., Милошъ Маринковићъ меанція.

(Ученицы IV. Разреда основ. школ.) Петаръ Милоевићъ, Владиславъ Жиловићъ, Петаръ Спалайковићъ, Јованъ Михаиловићъ, Мирко Мильковићъ, Илія Лазаревићъ, Ђорѣ Міяиловићъ, Светозаръ Буѣваць и Коста Милосавлѣвићъ.

(III. Разред. учениц.) Живоинъ Янићијевићъ 2 кнъ. Любисавъ Јовичићъ, Јованъ Миленковићъ старій, Ђорѣмъ Михайловићъ Милошъ Милутиновићъ. Периша Вучиѣвићъ Максимъ Величковићъ. Ђорѣмъ Богосавлѣвићъ, Драгутинъ Станковићъ, Коста Милетићъ, Андрија Ђорѣвићъ, Коста Пѣнисъ, Миланъ Новаковићъ, Антоніе Буѣваць, Неделько Костићъ, Михаилъ Марковићъ Драгутинъ Марковићъ, Светомиръ Матићъ, Коста Милоевићъ, Михаилъ Ђорѣвићъ, Михаилъ Васићъ, Стеванъ Кандићъ, Милићъ Біораць, Лука Гавриловићъ Светозаръ Петровићъ Драгутинъ Стаменковићъ, и Тодоръ Димитріевићъ. 65 кнъ.

(Скупіо г. Илія Новаковићъ.) ГГ. Алекса Ђорѣвићъ дѣловод. Протокол. суда окруж. за синове Андрию и Тодора 3 кнъ. Викторъ Р. Остоићъ и Петаръ М, Радивоевићъ практикант. окруж. суда. Яковъ Девићъ тргов. за сина Стевана, Стоянъ Петровићъ бояція за сина Димитр. Илія Новаковићъ бакалинъ, Петаръ Јовановићъ Чачанинъ бакал., Живко Голубовићъ за сестр. Милицу, Тодоръ Перишићъ калф. трговач., Вуица Ристићъ бакалинъ, Тодоръ Павловићъ сибнич. гр-

гов., Милутинъ Н. Михаиловићъ кафец. Владимиръ И. Самарандићъ Абац. Милошъ М. Васићъ бакалинъ . . . 16 кнъ.

(Скупіо г, Јованъ Димитріевићъ и Никола М. Тодоровићъ трговци.) ГГ. Радое А. Шапонићъ за син. Милутина Ђремићъ Николићъ Гружанинъ, Никола Тодоровићъ абація, Гаврилъ Ристићъ пандуръ окр. суда, Марко Ивановићъ шустеръ, Прока Мишићъ ков. за сина Јована, Любомиръ Димитріевићъ Крагуєвчанинъ, Јованъ Д. Неговановићъ абац. и тргов., Андрея Стояновићъ калф. терз. Александеръ С. Николићъ майсторъ терз. Риста Алексићъ меанція, Стефанъ Митровићъ кафец. Танасіе Златковићъ калф. кафец. Ђорђе Саввићъ терзія, Аврамъ Яковлѣвићъ Евреинъ, Коста Атанасковићъ ткачъ. Димитріе Крстићъ шустеръ за сестру Анку, Лазаръ Стаменковићъ шустеръ, Михаилъ I, Стефановићъ калф. терзиски, Тодоръ Тасићъ калфа Дуванційскій. . 20 кнъ.

(Скупіо г. Стоянъ Ђвтићъ кафеція,) ГГ. Марко Д. Шарчевићъ быв. писаръ окруж. суда, Гавриѣль Степановићъ надзират. Княжескій добара. Димитріе Симићъ Налбант. за синове; Стоянъ Ђвтићъ кафеція и скупитель пренум. за син. Милоша. Крста Стояновићъ Јорганція, Димитріе Радоевићъ дуванція, Петаръ Саввићъ калфа бербер. Антоніе Беслићъ калф. берберск. Станко Цветковићъ кафеція, Стефанъ Николићъ поднаред. IV. рот. II. батал. Живко Петровићъ и Коста Стоильковићъ бербер. Крста Сретеновићъ топовртац., Стефанъ Поповићъ тугегція, Срећко Швабићъ тишлеръ родомъ изъ Божунъ 2 кнъ. Никола Ђурићъ за Петраученикъ. I. разр. 17 кнъ.

(Скупіо г. Милое Ђорђевићъ иначе Врбеѣанинъ кафеція.) ГГ. Таса Ђремићъ ягодинацъ за син, Ђоку, Аксентіе М. Ђорђевићъ, Милованъ Павловићъ терзія, Милое Ђорђевићъ скупитель пренумер. Тодоръ М. Анђелковићъ Рудничан, при тополив. Никола Јанаковићъ за братъ Матею, Васа Ивановићъ зекавица за сина Ђоку, Илія Шаманъ трговацъ за син. Димитр. Стойко Митићъ за кћеръ Живку, Станко Ивковићъ клисаръ за кћеръ Марию, Сима Груићъ за сина Стефана учен, I; Раз. Гимн; Янко Јанићијевићъ трговац. за син. Живоина, Вукъ Калушевићъ тргов, за син. Михаила изъ честни. Сима Јовановићъ зекавица за синовц. Светозара, Јанако Ђоганитићъ бакалинъ, Тодоръ Мирковићъ тргов. марвен. Губеревчанин. Милошъ Лазаревићъ абація за син Велимира 17 кнъ.

(Скупіо г. Аврамъ Ђремићъ писморазноситель пошт. Крагуєвачке и Петаръ Петковићъ препишчикъ канцелар. срез. Крагуєвачкогъ.) ГГ. Ђвтиміе Миливоевићъ поштаръ за сина Алексу, Міяило Миливоевићъ трговацъ за сина Косту, Любомиръ Ђорђевићъ тргов. Никола Вуядиновичъ кметъ, Петаръ Пет-

ковићъ препишчикъ, Ранко Јовановићъ бакал. за кћеръ Любицу, Петаръ Николићъ практикантъ начальчества. Петаръ Живановићъ мумѣя, за сина Анту, Петаръ Стояновићъ меанѣя за кћеръ Христину, Гаврило Яњићъ бакалинъ, Ђфремъ Миленковићъ адвокатъ, Миладинъ Троянкићъ кафеѣя, Миланъ Томашевићъ терз. за сина Милована, Миланъ А. Николићъ казанѣя, Милутинъ Миленковићъ землѣд. Милосавъ Томићъ землѣд. Ђфремъ Милойковићъ кафеѣ. Миланъ Милетићъ Майсторъ, Димитріе Петровићъ Ђорђе Миленковићъ практикан. Мияило Козићъ слуга меанѣ. . . . . 21. кнъ,

(Скупіо г. Милованъ Брзакловићъ.) ГГ. Милосавъ Микићъ землѣд. изъ Лужнице за себе и за брат. М. Микића учен. у духовн. Кіевској семинаріи, Гавриль Божићъ за сина Лазара учен. II раз. Аѣа Балукѣя шмитъ у тополиви. Ђфремъ Ратковићъ бакалинъ за кћеръ Милеву, Никола Стаменковићъ ковачъ тополиви. Тодоръ Бранковићъ адвокатъ за себе и за свастикѣ Катѣ 2 кнъ. Стефанъ Гачићъ трговаѣ. Мишко Владисавлѣвићъ майсторъ у фабрики тополиви. Петаръ Димитріевићъ бояѣя за синовѣ. Стевана Поповића учен. у Београду, Матея Живановићъ калѣ. тргов. Антоніе Милошевићъ терзія, Милованъ Ђурѣићъ препишчикъ срезски. Мойсило Гвозденовићъ келнеръ, Јоѣа Живановићъ дѣлатель сребра, Гвозденъ Петровићъ калѣ казанѣйски, Михаилъ И. Аѣимовићъ практ. ов. окр. суда, Марко Живановићъ мумѣя, Јованъ Димитріевићъ тргов. Павле Радовановићъ практ. суда. Марко Ђурићъ шмитъ, Миланъ Максимовићъ ковачъ. Станое Анђелковићъ бакалинъ Миланъ Малетићъ шнайдеръ, Ђорђе Николићъ келнеръ, Груиѣа Станковићъ абаѣя изъ Лужнице, Петаръ Тодоровићъ тргов. марвен. изъ Дивостина, Панѣа Нектаріевићъ тргов. изъ Дивостина, Любомиръ Максимовићъ бакалинъ за брата Лазара . . . . . 29. кнъ,

(Скупіо г. Миланъ Николићъ кал. чур. и Тома Поповићъ калѣа терзіјскій.) ГГ. Яњиѣе Антићъ куѣнѣя, Филипъ Миленковићъ Ђурѣя, Панѣа Видановићъ Ђурѣ. Риста Јовановићъ и Никола Трифуновићъ Ђурѣе. Сима П. Танасковићъ калѣа терзіјскій, Милутинъ Лазићъ. Станко Ивановићъ и Младенъ Каравезићъ калѣе терзіјске, Сретенъ Николићъ калѣа терз. Лука Филиповићъ, Јованъ Радисавлѣвићъ, и Милованъ Игњатовићъ калѣе бакалске, Неша Ђорђевићъ радчикъ у тополивници. Миланъ Павловићъ калѣа тргов. Василіе Јовановићъ калѣа терз. Живоинъ Николићъ терзія крагуевач. Павле Радисавлѣвићъ Чиравъ терзіјски . . . . . 18. кнъ.

Варошъ Аранђеловаѣъ (у окр. Крагуев.)

Скупіо г. Вулѣ Поповићъ писаръ среза Ясеничкогъ.) ГГ. Илія Провлѣъ начальникъ ср. ясенич. Вулѣ Поповићъ ци-

саръ среза ясеничк. 6. кнъ. пароси: Миланъ Саввић Аранђеловач. Милутињ Поповић Буковички, и Алекса Поповић Орашачки, Јованъ Арсић извршителъ ср. ясенич. Јованъ Јовановић практик. канц. ср. Михаилъ Маринковић препис, ср. канц. Алекса Стевановић берберинъ, Савва Рабреновић тргов. за сина Перу. Савва Прокић изъ Буков. Богосавъ Јовановић Ужичанинъ, кметови обшт. Врбич: Сретенъ Бошковић, Аврамъ Радовић и Петаръ Јовановић, Миланъ Радойковић кметъ белосавачк. Милутињ Вучићевић писаръ обшт. Белосавач. Иванъ Тадійѣ меанція, Миливое Јовановић предсѣд. обшт. Аранђеловачке, Драгутинъ Ризнић устабаша меанційски. Милошъ Бѣлаковић, Гаврило Євгенієвић парохъ Брезовачки, Милошъ Вучићевић учитель школе брезовачке. Ранко Михаиловић пар. Банянски, Марко Костић за сина Николу, Петаръ Єленић писаръ об. Аранђеловачке Павле Тонковић изъ Банъ, Марко Јовановић изъ Стойника, Јованъ Марковић учитель за сина Михаила, Несторъ Дамњановић кметъ трешнѣвач. Ћира Дамњановић кметъ коплярск. Милошъ Гаић за кѣрь Радойку и Милению, Милосавъ Вуловић добошаръ обш. Аранђел. Миланъ С. Гавриловић кафец. Арсениє Вуяновић терзія, Аранђелов. Петаръ Богићевић калф. тргов, Аксентиє Јосифовић за брата Васу, Илія Милић калф. меан, Живко Јоић меанція Живко Петровић трговацъ. . . . . 45. кнъ.

Топола.

(Скупіо г. М. Ђорђевић учитель Тополскій.) ГГ. Пароси: Панта Поповић тополски, Георгіє О. Поповић божурач. Михаилъ Ђорђевић учит. топол. Павле Вельковић берберинъ изъ Аранђ. Петаръ Миловановић самоукъ и бив. кметъ загорич. Петаръ Милоєвић Божур. за син. Милана, Марко Манойловић за сина Ђорђа. Живоинъ Чолић кметъ божур. Сретенъ Васић божур. Вукосавъ Стефановић загоричанинъ, Јованъ Весић учен. Јованъ Стефановић загорич. Јованъ Ђорђевић бив. кметъ загорич, Павле Гишић шустеръ и Лука Релѣић Топольци. . . . . 15. кнъ.

Варошъ Рача (у окр. Крагуєв.)

(Скупіо г. Живоинъ Ђаконъ и учитель Рачански.) ГГ. Марко Яковлѣвић пачалникъ ср. Лепенич. за кѣрь Єлисавету, Никола Ђорђевић писаръ ср. Лепеничкогъ за сина Сретена. Чести. пароси: Миланъ Вукашиновић Рачанск. за син. Антонія уч. II раз. X. Павле Јовановић Рачанскій за сина Костан. Живоинъ Јовичић Ђаконъ и учит. Рачан. за

сина Любомира; Петаръ Милановићъ практ. канцел. ср. Лепенич. Танаско Павловићъ предсѣд. прим. суда об. Рачанс. трговцы: Науњ Тодоровићъ, Ранко Петковићъ, Миливоє Симићъ за синов. Атанасія и Василия учен. браћа Павловићи. Благое Петровићъ, Несторъ Недельковићъ за сина Перу, Миланъ Станковићъ, Милованъ Стояновићъ, Живоинъ Марковићъ бакал. Миланъ Поповићъ Ягодинацъ терзія, Вуица Николићъ, Ђфремъ Милієвићъ за кѣрь Мару. Милошъ Міятовићъ за супругу Марию любителку читаня; Радивоє Антонієвићъ м. сарач, Никола Првуловићъ, Ђорђе М. Ивошевићъ, Јованъ Димитрієвићъ берберинъ. Лука Стефановићъ за сина Милана, Марко Милосавлѣвићъ абаџ. Миладинъ Првановићъ набанта. Ђорђе Радовановићъ бояџія, Антоніє Давидовићъ Живко Петровићъ клисаръ, Максимъ Н. Ивошевићъ. Радосавъ Јовановићъ бояџія, Младенъ Илійћъ калф. папуч. Живко Јовановићъ калфа терз. Риста Јанковићъ кафеџія, Исакъ Божићъ преписч. канц. ср. Лепен. Димитріє Ивошевићъ сарановацъ за супругу Любу; Живко Міяиловићъ м. терзія. Петаръ Атанасковићъ арендаторъ кантара, Марянъ Милошевићъ кметъ, Бошко Апостоловићъ за син. Живоина, Стоянъ Маринковићъ членъ прим. суда, Живко Обрадовићъ за сина Никодія, Ђфремъ Вельковићъ абаџ. Гаврійлъ Марковићъ калфа абаџ. Живанъ Димитрієвићъ абаџ. Танаско Живковићъ Стефанъ Филиповићъ Чумићанинъ.

Основно училиште Рачанско

Ученици III разреда: Константинъ Дмитровићъ, Миланъ Митковићъ, Настасъ Ђурђевићъ, Стефанъ Стояновићъ, Атанасіє Ристићъ, Воиславъ Величковићъ, Лазаръ Тодоровићъ и Сима Марићъ. Ученици II разреда: Јовапъ Ковачевићъ Живота Николићъ Василиє Радовановићъ, Никодіє Петковићъ, Миланъ Здравковићъ, Живоинъ Петковићъ, Момиръ Ђорђевићъ, Живоинъ Міяиловићъ, Миланъ Пауновићъ. Ученици I разреда. Милоє Миловановићъ, Ђорђе Игњатовићъ Петаръ Саввићъ, Никола Здравковићъ, Христифоръ Стояновићъ, Милошъ Тодосієвићъ, Маланъ Тренићъ, Коста Петковићъ, Милоє Смиљковићъ, Малићъ Тодоровићъ, Драгутинъ Првуловићъ, Радованъ Вучетићъ. Ђорђе Петровићъ, Никола Ђурђевићъ, Миланъ Петровићъ. (Доцніє уписаны) Илія Ђатићъ, Обрадъ Малишићъ арендаторъ Касап. 82, кн.

Жабари.

(Скупіо г. Драгутинъ Вуичићъ Учитель Жабарскій,) ГГ. Сретенъ Лукићъ парохъ Жабарскій, Драгутинъ Вуичићъ Учит. Жабар; и Скупитель пренум., Веселинъ Ђ. Милутино-

вићъ, Миля ката обш. жабар., Милосавъ Радошевићъ меанѣ.
Ювица Прокићъ кметъ Жабар., Игњать Прокићъ землѣдѣл.,
Марко Прокићъ трговацъ. Панта Живановићъ землѣд., Ми-
лошъ Прокићъ Парезановићъ тргов.

(Ученицы школе Жабарске.) Глигоріе Павловићъ изъ
Юнковца, Тимотиѣ Стоядиновичъ, Вучићъ, Ромаковићъ, Ми-
лутинъ Стоядиновичъ, Ёфремъ Марковићъ Никола Милосав-
лѣвићъ и Наунъ Кузмићъ сви изъ Юнковца, Милентиѣ Чолићъ
Василіе Настасовићъ, Михаилъ Милићъ. Трифунъ Марковићъ
Јованъ Матеићъ, Танасіе Недельковићъ, Ювица Василѣвићъ,
Георгіе Урошевићъ и Милошъ Миловановићъ сви изъ Жа-
бара, Петаръ Живановићъ, Лука Живановићъ, Милошъ Ми-
лутиновићъ, Младенъ Јовановићъ и Стефанъ Гаићъ сви изъ
Горовичи; Миланъ Милоевићъ изъ божурнѣ, Петаръ Сте-
пановићъ изъ Трнаве. . . . . 33 кнѣ

Јрушица.

(Скупіо г. Алекса Домановићъ Учитель Јрушичкій.)
ГГ. Любисавъ Парохъ Јрушич., Алекса Домановићъ учит. и
скупитель пренумер. за брата Милоша, Лазаръ Цукићъ тр-
говацъ марвений.

(Ученицы основне школе Јрушичке:) Ан-
дрея Домановићъ, Алимпіе Ђорђевићъ, Михаилъ Стойковићъ,
Тимотиѣ Милутиновичъ, Марко Максимовићъ, Марко Петро-
вићъ, Гавриль Срећковићъ. Милентиѣ Прокоплѣвићъ, Сима
Максимовићъ, Јованъ Голубовићъ Јованъ Лазићъ, Алекса
Срећковићъ, Живоинъ Николићъ, Милованъ Славковићъ, Ђурђе
Радоичићъ, Милошъ Аруновићъ, Прока Филиповићъ, Ђорђа
Милошевићъ, Сима Вртаровићъ, Лазаръ Вртаровићъ, Павле
Јковлѣвићъ Абадѣя, Живоинъ Ристићъ, Арсениѣ Ристићъ, Јо-
ванъ М. Страгарацъ Абадѣя, Ађимъ Јовановићъ абадѣя, Мак-
симъ Драгачевацъ абадѣя, и Сима Милосавлѣвићъ ученикъ
основ. Јрушич. школе. . . . . 27 кнѣ.

Манастиръ Грчарица.

(Скупіо г. Јанко Поповићъ Учитель школе Грчаричке)
ГГ. Спиридонъ настоятель М. Грчарице, Јованъ Божићъ па-
рохъ бадѣвач. за сына Сретена и кѣрь Любицу, Тодоръ
Б. Божићъ Парохъ Реснички за син. Петра и кѣрь Росанду,
Сретенъ Миленковићъ пар. Ботуньскій, Миливоѣ Срећковићъ
инсаръ обшт. за син. Ђурђа, Сретенъ Миленковићъ кметъ
ботунъ. Милоѣ Вельковићъ за син. Никифора, Милошъ Вель-
ковићъ землѣд. за син. Ађима, Милованъ Ранчићъ за син.
Николу, Максимъ Гойковићъ кметъ прняворски за син. Јову

Аксентије Стойковићъ пинт. за сина Јована, Стефанъ Кавеновићъ за сина Никодима, Драгутинъ Теодоровићъ кметъ Жировиич. за син. Луку, Сима Аћимовићъ Ресничк. Тодоръ Павловићъ помошн. Марко Радивојевићъ обштин. Стефанъ Петровићъ за син. Марка, Радойко Јовановићъ за син. Трифуна, Миленко Миленковићъ за син. Николу, Милошъ Синђелићъ за син. Радована, Живанъ Райковићъ за син. Петра, Стефанъ Миловановићъ за син. Јову Милошъ Ђаковићъ за син. Милана, Младенъ Николићъ за сина Василя, Петаръ Јовановићъ за син. Светозара, Милосавъ Ђорђевићъ кмет. за сина Милоя, Милько Павловићъ кметъ Иикшићск. за брата Уроша Матея Стояновићъ за син. Петра, Живко Јовановићъ за син. Вула и Теодосія Ђорђевићъ кметъ добров. 30 кн.

Страгари. (Скупіо г. Арсеније Станоевићъ Артилер. Капетанъ II. класе ГГ. Архимандритъ М. благовештєня Василю, Арсеније II. Станоевићъ капет. II. класе за брата Константина, Михаилъ Трифуновићъ поручк. Артилер., Светозаръ Хаджићъ подпоручик, пѣхоте, Ефремъ Жарићъ писаръ при управит. барутана. Никола Поповићъ писаръ при управ. барутан. за себе и за сестриџа Илию 2 кнѣ., Михаилъ Јовичићъ старій поднаред., Глигоріе Еромонакъ манаст. Благовеш. за себе и за сестриџа Аксентија учен. III. раз. 2 кнѣ. Милое II Станоевићъ трговаць изъ Крагуев. Јосефъ тишлеръ при управ. барут. Живоинъ Милутиновићъ барутдџія за син. Миливоя учен. I. разр. Вукоманъ Калановићъ барудџія, Васа Арсојевићъ меандж. правител. меане у страгар. 15 кнѣ.

Блазнава (Скупіо г. Тодоръ Я. Миливојевићъ учитель школ. Блазнавач.) ГГ. Преподобный Еремон. М. благовеш. Пайсије и Отаць Вениаминъ, Яковъ Миливојевићъ пензионираниъ Учитель, писаръ Управ. барутан. старій поднар. Никола Поповићъ, Миланъ Матићъ тргов. изъ блазн., Александеръ Ђорђевићъ калф. тргов. Ђорђе Капетановићъ Предсѣдат. прим. суда об. блазнавач., Радованъ Шевићъ и Јованъ Ђурулићъ землѣдѣлци изъ блазнов.

Ученицы школе Блазнавач. Миланъ Саввићъ, Антоніе Јовановићъ, Глигоріе Косовчевићъ, Трифунъ Ристивојевићъ Среџко Недићъ, и Радисавъ Раићъ изъ I. разред. Марко Радоевићъ изъ II. раз., Ђорђе Ђатићъ, Несторъ Цветковићъ, Стефанъ Гавриловићъ. Благ. Ђилаловићъ ванред, Петар. Ђорђевићъ Фамилиязъ, и М. Раићъ Ђакъ изъ М. благовештєня. 22 кнѣ.

Шаторија: (Скупіо г. Димитріе Ђорђевићъ учитель шаторачкій.) ГГ. Јованъ Крстићъ парохъ ярменовач. за син. Ананія учен. III. разр., Алимпије М. Петровићъ трг., Димитріе Ђорђевићъ учитель шаторач. за свастику Петрию, Мина Прокићъ и Милое Трифуновићъ трг., Никола Ивановићъ меандж. ярменовач., Владимиръ Прокићъ землѣд. шаторач., Милутинъ Прокићъ за брата Обрада II. разр., Драгутинъ Таковаць. за син. Алексу учен. I. разр., Ђира Петровићъ землѣдѣлаць.

Ученици школе шаторачке, Виђентије Саввићъ, Милоя Саввићъ, Петаръ Томићъ, Прока Радоньићъ, Прока Петровићъ и Спасов Станисавићъ изъ Ш. раз. Драгутинъ Прокићъ Милутинъ Јовановићъ, Радойко Миловановићъ и Яковъ Карићъ изъ II. раз. Алекса Прокићъ ученикъ IV. разр. 21 кнъ.

Стойникъ (Скупіо г. Радое Б. Јовановићъ парохъ Стойничкій,) ГГ. Радое Б. Јовановићъ парохъ Стойничкій и Скупит. Пренумер. за син. Јована и кћеръ Христину учениц. Ш. раз. школ. Стойнич., Андрија Вукомановићъ Учитель Стойнички за сина Косту, Димитрије Марковићъ предсѣдат. прим. суд. об. Пружатовач., Димитрије Стефановићъ тргов. и дуанц. Пружатовочк., Андрија Стефановићъ тргов. Пружатовач. за син. Милована уч. Ш. раз, Јованъ Степановићъ обштин. Пружатовачки за синовца Ивана и Марка учен. Стефанъ Арсићъ и Михаилъ Николићъ трговци меанск. на Милатовици, Миланъ Јовановићъ кметъ Међулужки, а у едно одправляјући дуж. писара обштинскогъ Станое Месаравићъ обштинаръ међулуж. сви изъ Београд. окр. Лазаръ Вуксановићъ касехран. цркве Стойн. за сина Петронія уч. Ш. раз. Марко Драговићъ помоћникъ црквеняк. . . . 14 кнъ.

Ягњило. (Скупіо г. Ђорђе Поповићъ парохъ Белонувачкій.) ГГ. Георгије Поповићъ, Илія Поповићъ учитель. Ягњилск. Срећко Кнежевићъ за син. Милоша, Миланъ Николићъ тргов. изъ Маскара за син. Драгутина, Петаръ Стефановићъ тргов. за син, Стефана, и Василије Ранитовићъ трговци изъ Маскара, Марко Јовановићъ землѣд. за син, Миленка, Богданъ Михаиловићъ за сина Павла, Милутинъ Миловановићъ абаджія за сина Владимира, Пея Ђвремовићъ за сина Алексу, Петаръ Урошевићъ изъ Церовца за сина Милована. 11. кнр.

Павловацъ. (Скупіо г. Јованъ Ш. Јанковићъ учитель школе Павловачке.) ГГ. Јованъ Ш. Јанковићъ учит. за сина Сретена, Милићъ С. Поповићъ парохъ Саранувачкій за сина Светозара, Димитрије Петровићъ предсѣд. прим. суда обштине Новоселске, Милое Банићъ за брата Радована, Милутинъ Стојановићъ тргов. изъ Новогъ села, Милошъ П. Парезановићъ тргов. изъ Жабара, Міяило Крстићъ калфа тргов. Васа Мирковићъ землѣдѣл. изъ Шума, Ђлесіе Димитријевићъ изъ Саранова, Анђелко Трифуновићъ кафеція новоселски. Миланъ Јовановићъ изъ Шума, Илія Станковићъ кафеція новосел. Ученици школе Павловачке: Тимотије Петровићъ, Тодосіе Јаньићъ, Марко Милошевићъ Мидићъ Милановићъ, Милованъ Маришковићъ, Јанићије Маришковићъ, и Милованъ Ивошевићъ ученици Ш раз. Јованъ Бранисавлѣвићъ, Сретенъ Станковићъ, и Панта Маринковићъ ученици II разр. М. Стојановићъ и П. Гавриловићъ ученици I раз 26 к.

Лапово. (Скупіо г, Стефанъ Поповићъ учитель школе Лаповске.) ГГ. Јованъ Поповићъ парохъ Лаповски, Ранко Јовановићъ предсѣд. прим. суда зъ сина Лазара учен. Ш раз. Ђорђе

Живковић меанџа за сина Дамяна учен. III раз. Илія Живоино-
вићъ, Живота Стефановићъ абаџа изъ Смедерева, Стоянъ Ми-
лошевићъ калфа болтаџ. Радойко Николићъ за сина Владимира,
Радосавъ Николићъ за сина Обрена, Миланъ Вуловићъ за сина
Радивоя, Милосавъ Ивковићъ, Никола Шишковићъ, Радисавъ
Илійићъ и М. Солуновићъ учен. III разр. Милія Златковићъ и Иванъ
С. Стефановићъ учен. II раз. В. Стояновићъ учен. I раз. . 16. кн.

Монастиръ Враћевшница (Скупіо г. Стефанъ
Петронієвићъ изъ Люляка.) ГГ. Игуманъ м. Враћевшниц. Вићен-
тіє, Єромонакъ м. Враћев. Яникіє, Стефанъ Петронієвићъ за си-
на Василия, Мата Марковићъ предсѣд. суда обш, Люлячке, Ми-
ланъ Антонієвићъ тргов. Янко М. Пећанинъ изъ Конюше, Илія
Яковлѣвићъ житель конюшкій, Јовица М. Ђорђевићъ изъ Грива.
шпекулантъ, поштенород. Танасіє П. Митровићъ изъ Опланић.
Сима Марковићъ писаръ прим. суда Топоничкогъ, Радисавъ Ма-
нойловићъ терзія изъ Опланића; Петаръ Вельковићъ тргов. изъ
Гривц. за сина Милька, Јова П. Велькояићъ II. раз. учен. Марія
удов. за брата Милсава Р. Урошевићъ писаръ прим. суда обшт.
Люляч. Д. Науновићъ. меан Враћев. Јоргаћъ меан. Топон. . 17. к.

Рамаћа. (Скупіо г. Милосавъ П, Єремићъ учитель школе
Рамаћске.) ГГ, Милутинъ Николићъ парохъ Рамаћскій, Єротіє
Блашковићъ писаръ среза Крагусвачкогъ, Михаилъ Деспотовићъ
парохъ поломск. Милошъ Недельковићъ писаръ обшт. Шеньске;
Миленко Миловановићъ тоторъ цркве Рамаћ. Ђурђе Ивановићъ
землѣд. Ђорђе Петровићъ бив. поднаред. I роте II баталіона Си-
ма Јовановићъ послужитель школе Рамаћ. Дамянъ Ђокићъ пра-
во-бранитель обшт. Ромаћ. Аћимъ Михаиловићъ, Панта Радое-
вићъ и Василіє Новаковићъ учен. I раз. Глигоріє Петровићъ Ми-
яило Науновићъ, Петаръ Науновићъ, Павле Јованићъ и Спасоє
Вуксановићъ учен. II раз. Антоніє Николићъ, Милосавъ Дими-
трієвићъ, Милошъ Павловићъ и Радованъ Баићъ учен. III разр.
Светозаръ Єремићъ учен. I. разр. школе Ромаћске . . . 22 кнѣ.

Чукоєвацъ. (Скупіо г. Матея Мартићъ учитель Чуко-
євачкій.) ГГ. Алекса Јовановићъ учит. Врбск. Максимъ Поповићъ
парохъ Драгосинячкій, Миша Радойковићъ тргов. Чукоєвачкій
Проко Станоевићъ писаръ обшт. Стубальске, Јосифъ Калако-
вићъ, Никифоръ Божовићъ, Стефанъ Божовићъ, Јованъ Теофа-
новићъ, Пет. Марићъ и Мина Обрадовићъ уч. шк. Чукоєв. 10. кнѣ.

Каменацъ. (Скупіо г. Павле Рафаиловићъ парохъ
Каменачкій) ГГ. Павле Рафаиловићъ зи себе и учеђе се
младиће Илію Рафаиловића, Арсенія Рафаиловића и Влади-
мира Майсторовића 4. кнѣ. Обренъ Міяиловићъ тоторъ цр-
квен. Илія Туцаковићъ землѣдржацъ честински, Владимиръ
Мацарєвићъ учен. школе Каменачке. . . . . 10 кнѣ.

Грошница. (Скупіо г. Димитріє Прендићъ учитель
Грошничкій.) Јосифъ Павићевићъ фамиліязъ; Аврамъ Дми-

тровићъ Живоинъ Банковићъ, М. Димитрієвићъ. Спасоє Стеф-
новићъ, К. Ђорђевићъ, Живко Марковићъ, Срет. Саввићъ, Атан-
Вукановићъ, Стефанъ Мотовићъ, Павле Милорадовићъ, Павл
Нешковићъ и Ђорђе Милосавлѣвићъ учен. школе Грошн. 13

Монастиръ Драча. (Скупіо г. Стефанъ Лазаре-
вићъ, учитель школе Драчке.) ГГ. Игуманъ м. Драче Максимъ
за себе и за свогъ питомца Михаила З. кнъ. Јеремонакъ м.
Драче Исакіє, Пароси: Алекса Прокићъ Забойничкій, Алекса
Поповићъ Кикоєвачкій, Стефанъ М. Лазаревићъ учит. Драчк,
за децу своју, Ученици: Милошъ Степановићъ, Јованъ Ко-
заковићъ. Мылованъ Луковићъ, Миливой Симићъ, Марко Гвоз-
деновићъ и Софроніє Міяиловићъ. . . . . 13, кнъ.

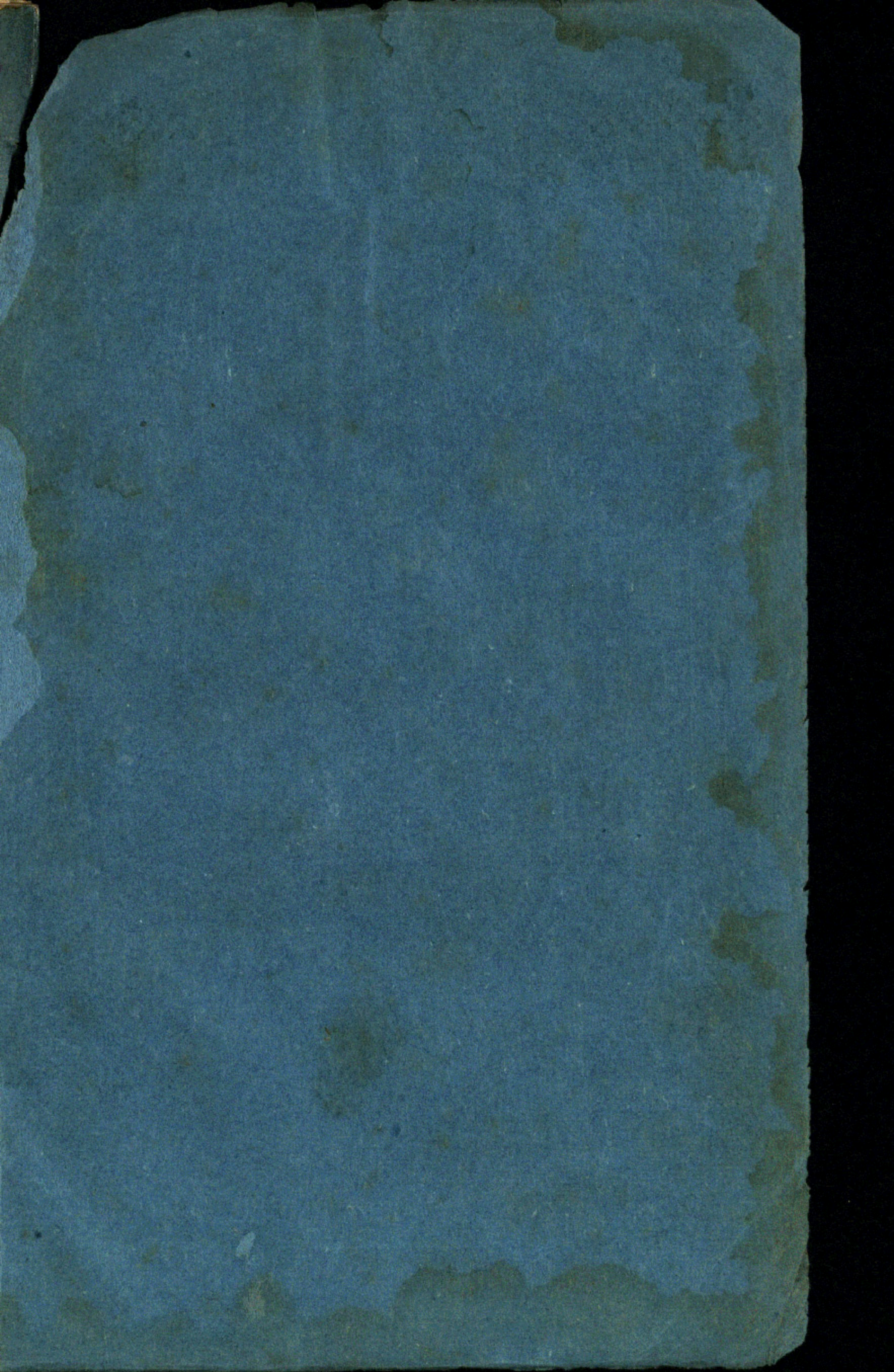
Книћъ. Скупіо г. Радое Делићъ парохъ Книћскій.)
ГГ. Радое Делићъ парохъ Кнић. за сина Илію учен. I раз.
Лазаръ Пантовићъ кметъ Книћскій, Димитріє Аврамовићъ
помоћникъ; Велько Михаиловићъ меанѣја, Димитріє Михаи-
ловићъ дућанѣја Кнић. Јованъ Миловановићъ и Благоє Пан-
товићъ обштинари, Марко Фемићъ и Ђорђе Фемићъ тргов-
ци, Милосавъ Поскуричићъ землѣдѣлаць, ... 10. кнъ.

Закута. (Скупіо г. Радосавъ Бачанинъ парохъ Закут-
скій.) ГГ. Радосавъ Бачанинъ парохъ Закут. за сина Ђвти-
міє учен. III раз. полугим. Стефанъ Николаєвићъ парохъ
витковачк. Ђиро Петронієвићъ послуж. цркве Закутске, Па-
вле Саввићъ предсѣдат. прим. суда, Миланъ Михаиловићъ
писаръ обштинскій, Василіє Коићъ марвений трговаць. Ми-
ланъ Атанасковићъ писаръ суда Витковачкогъ, Василіє И.
Становићъ изъ Лесковца; Вићентіє Перишићъ изъ Гледића
за сина Јована; Яковъ Радаковићъ кметъ Гледићски, Мили-
вое Тіянићъ изъ Гледића за сина Јосифа. . . . . 11. кн.

Гунцатн. (Скупіо г. Петаръ Максимовићъ учитель
Гунцатскій.) ГГ. Василіє Поповићъ парохъ Гунцат. Петаръ
Максимовићъ учитель Гунцат, Василіє Цветићъ землѣдѣлаць
Вукъ Тошовићъ тоторъ цркве. Ђорђе Маринковићъ землѣдѣ-
лаць, Тома Цветићъ Депутираць, Гвозденъ Ђлићъ писаръ
обшт. ученици школе Гунцатске: Арсемиє Кораћєвићъ, До-
брица Васоєвићъ, Милоє Радовићъ, Милованъ Сремчевићъ. и
Ђурђе Поповићъ изъ III раз. Милапъ Сарићъ, Никола Се-
кулићъ и Павле Тодоровићъ учен. II раз— Драгићъ Цветићъ
Любомиръ Мирковићъ, Маринко Јанковићъ, Милићъ Цветићъ,
Јованъ Бечановићъ, Обрадъ Вуядиновичъ, Марко Бранковићъ
Радое Цветићъ, Новица Чекановићъ учен. I раз. . . . . 24. кн.

Лужница. (Скупіо г. Стефанъ Радовановићъ бивш.
практикантъ Началничества Валѣвскогъ.) . . . . . 8 кнъ.

Примѣтба. Збогъ недостатка писмена ѣ. употре-
бљиво е по гди гди ѣ. и чь.

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

P 19 Ср I 25 11

1 8 6 1.